

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YALNIZLIK VE UMUTSUZLUK
DÜZEYLERİYLE İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mesut DÖNER

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜNERİ YÖYEN

İSTANBUL – 2018

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ÖZEL LİSE ÖĞRENCİLERİNİN YALNIZLIK VE UMUTSUZLUK
DÜZEYLERİYLE İNTERNET BAĞIMLILIĞI DÜZEYLERİ
ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Mesut DÖNER

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜNERİ YÖYEN

İSTANBUL – 2018

TEZ TANITIM FORMU

- YAZAR ADI SOYADI** : Mesut DÖNER
- TEZİN DİLİ** : Türkçe
- TEZİN ADI** : Özel Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Umutsuzluk Düzeyleriyle İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
- ENSTİTÜ** : İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- ANABİLİM DALI** : Psikoloji
- TEZİN TÜRÜ** : Yüksek Lisans
- TEZİN TARİHİ** : 19/07/2018
- SAYFA SAYISI** : 135
- TEZ DANIŞMANI** : Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜNERİ YÖYEN
- DİZİN TERİMLERİ** : Lise Öğrencileri, Ergenlik, Bağımlılık, İnternet Bağımlılığı, İnternet, Yalnızlık, Yalnızlık Düzeyleri, Umutsuzluk
- TÜRKÇE ÖZET** : Bu araştırmada özel liselerde eğitim görmekte olan öğrencilerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığının ilişkili olup olmadığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Bu bağlamda İstanbul ili dâhilinde farklı özel liselerde eğitim gören 302 kız 413 erkek öğrenciden oluşan gönüllü örneklem grubuyla çalışılmıştır. Öğrencilerin yalnızlık düzeylerine ilişkin veriler, Russel, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından geliştirilen, Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan "UCLA Yalnızlık Ölçeği", umutsuzluk düzeylerine ilişkin veriler Seber'in (1991) Türkçe'ye uyarladığı, "Beck Umutsuzluk Ölçeği" ve internet bağımlılığı düzeylerine ilişkin veriler Günüş'ün (2009) geliştirdiği "İnternet Bağımlılık Ölçeği" ve sosyo-demografik değişkenler ve öğrencilerin internet kullanımına ilişkin bazı veriler araştırmacı tarafından hazırlanan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılarak elde edilmiştir.

Elde edilen veriler bilgisayar ortamına sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler sosyal bilimler için istatistik paket programı (SPSS 18.0) kullanılarak istatistiksel sonuçlara dönüştürülmüştür.

Analizlere başlamadan önce veriler normal dağılım açısından incelenmiştir. Normal dağılım Shapiro-Wilk ile yapılmış olup UCLA Yalnızlık Ölçeğinin (S-W= .948 df= 715, p=.000); Beck Umutsuzluk Ölçeğinin (S-W= .905 df= 715, p=.000) ve İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin (S-W= .953 df= 715, p=.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %50,6 sı günde 3 saatten fazla internette vakit geçirmekte ve bu süre arttıkça internet bağımlılığıyla ilgili anlamlı farklar da ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde 10. Sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyinin diğer bireylerden daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerde kız öğrencilerden daha yüksek internet bağımlılığı düzeyine rastlandığı, anne-baba ilişkilerinin vasat olan bireylerle, ilgisiz ebeveyn tutumuna maruz kalan bireylerin ve kardeş ilişkileri kötü olan bireylerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin ve internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte anne baba birliktelik durumu ve gelir durumlarına göre internet bağımlılığıyla ilgili anlamlı bir fark bulunmamıştır

DAĞITIM LİSTESİ

1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

Mesut DÖNER

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Mesut DÖNER

... / ... / 2018

JÜRİ ÜYELERİNİN KABUL VE ONAY SAYFASI

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Mesut DÖNER'İN '**Özel Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Ve Umutsuzluk Düzeyleriyle İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**' adlı tez çalışması, jürimiz tarafından PSİKOLOJİ anabilim dalı Psikoloji Bilim Dalı YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜNERİ YÖYEN
(Danışman)

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ridvan ÜNEY

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Hasan SEZEROĞLU

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2018

Prof. Dr. Nezir KÖSE

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bugün bizi ve yaşam biçimimizi geçmiş çağlardan ayıran temel olgu internet ve dijital teknolojidir. Çünkü günümüz teknolojisi, belki de hiç beklenmedik bir etkiyle, sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan varoluş biçimimizi şekillendirmektedir. Günümüz toplumlarında teknolojik gelişimin vardığı düzey ve kullanım amaçlarına bağlı olarak ortaya çıkan birçok sorundan söz edilebilir. Dünyanın her yerinde insanlar ve özellikle gençler, internetin hızlı ve kolay şekilde bilgi toplamak ve etkileşim kurmak için ne kadar yararlı olduğunu keşfedeli epey zaman geçti. Bununla birlikte bazı bireylerin internete bağlı davranışları üzerinde kontrolü kaybettikleri ve bu durumun günlük hayatlarında, aile ve sosyal yaşamlarında zorluklara neden olduğu, sonuçta da sosyal, bilişsel, davranışsal, gelişimsel ve akademik sorunlara yol açtığı görülmektedir. Bu durumun diğer kimyasal olmayan bağımlılıklar gibi özellikler taşıdığı ve 'internet bağımlılığı' veya 'sorunlu internet kullanımı' olarak tanımlandığı bilinmektedir.

İnternet bağımlılığına neden olduğunu düşünülen birçok faktörden söz edilebilir. Eğitim, teknolojiye en çok başvuru alanlardan birisi olarak, bu bağımlılığın açığa çıktığı en dikkat çeken alanlardan biridir. Bu çalışmada ergenlerdeki internet bağımlılığı yalnızlık ve umutsuzluk açısından incelenmiştir. Ayrıca araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu aracılığıyla bireylerin bazı sosyo-demografik özellikleri ile internet kullanımı arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bağlamda İstanbul ili dâhilinde farklı özel liselerde eğitim gören 302 kız 413 erkek öğrenciden oluşan gönüllü örneklem grubuyla çalışılmıştır. Öğrencilerin yalnızlık düzeylerine ilişkin veriler, Russel, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından geliştirilen, Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanan "UCLA Yalnızlık Ölçeği", umutsuzluk düzeylerine ilişkin veriler Seber'in (1991) Türkçe'ye uyarladığı, "Beck Umutsuzluk Ölçeği" ve internet bağımlılığı düzeylerine ilişkin veriler Günüç'ün (2009) geliştirdiği "İnternet Bağımlılık Ölçeği" kullanılarak elde edilmiştir.

Bu araştırmada özel liselerde eğitim görmekte olan öğrencilerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığının ilişkili olup olmadığını değerlendirmek amaçlanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler sosyal bilimler için istatistik paket programı (SPSS 18.0) kullanılarak istatistiksel sonuçlara dönüştürülmüştür.

Analiz sonuçlarında, anlamlılık düzeyleri en az $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Sonuçlar, SPSS programının hesapladığı değer 0.05'den küçükse anlamlıdır, 0.05'den büyükse anlamsızdır ilkesine göre değerlendirilmiştir. İki den fazla bağımsız değişkenler arasındaki farkın anlamlılığı için Kruskal Wallis analizi, iki değişken arasındaki ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı için de Mann Whitney-U Testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki spearman korelasyon ile test edilmiştir. UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığını yordama da ki önem sırasını belirlemek için de regresyon analizi yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, %50,6'sı günde 3 saatten fazla internette vakit geçirmekte ve bu süre arttıkça internet bağımlılığıyla ilgili anlamlı farklar da ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizinde 10. Sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyinin diğer bireylerden daha yüksek olduğu, erkek öğrencilerde kız öğrencilerden daha yüksek internet bağımlılığı düzeyine rastlandığı, anne-baba ilişkilerinin vasat olan bireylerle, ilgisiz ebeveyn tutumuna maruz kulan bireylerin ve kardeş ilişkileri kötü olan bireylerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerinin ve internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte anne baba birliktelik durumu ve gelir durumlarına göre internet bağımlılığıyla ilgili anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Kelimeler: Ergenlik, Bağımlılık, İnternet Bağımlılığı, İnternet, Yalnızlık, Yalnızlık Düzeyleri, Umutsuzluk

SUMMARY

Internet and digital technology are currently the two fundamental assets that distinguish us and our lifestyle from that of the past. Because today's technology shapes how we lead our lives socially, culturally psychologically, maybe to an unprecedented degree. Nevertheless, depending on the degree of technological advance and the various purposes for which technology is used, our present day societies experience a number of technology related issues.

It has already been quite a long time since people in all over the world, especially young adults, discovered that the internet is an extremely useful tool for collecting information and communicating with others in a quick and easy way. On the other hand, we observe that some people cannot control the degree of internet usage and this brings certain challenges to their daily, family and social lives. As a result, this leads to social, cognitional, behavioral, progressional and academic problems. It is known that this situation features like non chemical addictions and it is referred to as 'internet addiction' or 'troubled internet usage'.

There are a number of factors that lead to internet addiction. Education, one of the major disciplines that benefits from technology, is a leading area where internet addiction prevails. Within this scope, this study scrutinizes internet addiction in teenagers with respect to loneliness and hopelessness. For this purpose, socio demographic characteristics of the participants and data as to their internet usage was obtained via a 'personal info form' designed by the researcher and this data was used for the purposes of the current study. Within this scope, 302 female and 413 male students attending different private high-schools in İstanbul province participated in the study on a voluntary basis. Data concerning the students' loneliness level was obtained using the 'UCLA Loneliness Scale' developed by Russel, Peplau Cutrona (1980) and adapted to the Turkish by Demir (1989). Likewise, data concerning their hopelessness level was obtained using the 'Beck Hopelessness Scale' which was adapted to Turkish by Seber (1991) while data concerning their internet addiction level was obtained using the 'Internet Addiction Scale' scale developed by Günüç (2009), respectively.

This study aims to investigate if there is a correlation between the loneliness and hopelessness levels of students attending private high schools and their internet addiction. The verbal data obtained within the scope of this study was transformed

into statistical data using the SPSS 18.0 software package for statistical analysis in social sciences.

In analyzing the findings, significance level was defined as $p < 0.05$, the least. The findings were considered significant if the value calculated by the SPSS was smaller than 0.05 while values higher than 0.05 were regarded insignificant. Kruskal Wallis analysis was used to examine the significance of difference among more than two independent variables. Withney-U test was used to examine the significance of difference between the average values obtained for two variables. The relation between the dependent and independent variables of the research was tested using the spearman correlation test. Lastly, regression analysis was used in order to determine the order of importance in evaluating the UCLA Loneliness, Beck Hopelessness and Internet Addiction results

Key Words: Adolescence, Addiction, Internet Addiction, Internet, Loneliness, Loneliness Level, Hopelessness

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
SUMMARY	III
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR LİSTESİ	VII
TABLolar LİSTESİ	VIII
EKLER LİSTESİ.....	XI
ÖNSÖZ.....	XII
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
ÇALIŞMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ	4
1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	4
1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	4
1.3. PROBLEM CÜMLESİ	4
1.4. ALT PROBLEMLER.....	5
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	6
1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
1.7. TANIMLAR	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. EĞİTİM VE İNTERNET.....	7
2.2. EĞİTİM	9
2.3. EĞİTİM SİSTEMİ VE KURUMLARI.....	10
2.3.1. Türkiye de Özel Öğretim Kurumları ve Tarihsel Süreç	10
2.4. ERGENLİK VE İNTERNET	12
2.4.1. Ergenlik.....	13
2.4.2. Ergenlikle İlgili Kuramlar	14
2.4.2.1. Psikanalitik ve Psiko-sosyal Kuram.....	14
2.4.2.2. Bilişsel Kuram.....	15
2.4.2.3. Davranışçı Kuram ve Sosyal Öğrenme	16
2.4.2.4. Ekolojik Kuram.....	17
2.4.3. Ergenlik Sorunlarına Yaklaşımlar	18
2.4.3.1. Biyopsikososyal Yaklaşım.....	19
2.4.3.2. Gelişimsel Psikopatolojik Yaklaşım	20
2.5. BAĞIMLILIK.....	21
2.5.1. Bağımlılık ve Ergenlik	22

2.5.2. Bağımlılığı Niteleyen Süreçler ve Beyin Araştırmaları	24
2.5.3. Davranışsal ve Kimyasal Bağımlılıklar	26
2.5.4. İnternet Bağımlılığı.....	29
2.6. YALNIZLIK.....	32
2.6.1. Yalnızlık ve Ergenlik.....	34
2.7. UMUTSUZLUK	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	40
YÖNTEM	40
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	40
3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ	40
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	41
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	42
3.3.2. İnternet Bağımlılık Ölçeği	42
3.3.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği.....	42
3.3.4. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)	43
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	45
BULGULAR VE YORUMLAR	45
BEŞİNCİ BÖLÜM	80
TARTIŞMA	80
5.1. TARTIŞMA	80
SONUÇ VE ÖNERİLER	94
KAYNAKÇA	100
EKLER	-

KISALTMALAR LİSTESİ

- APA** American Psychological Association
BUÖ Beck Umutsuzluk Ölçeği
DSM Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
MEB Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS Statistical Package For The Social Sciences
TDK Türk Dil Kurumu
UCLA University of California Los Angeles Loneliness Scale

TABLolar LİSTESİ

Sayfa

Tablo- 1 Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımları.....	41
Tablo- 2 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=715).....	45
Tablo- 3 Lise Öğrencilerin UCLA Yalnızlık Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri.....	48
Tablo- 4 Lise Öğrencilerin UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı Puanları Arasındaki İlişki	49
Tablo- 5 Lise Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	50
Tablo- 6 Lise Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	51
Tablo- 7 Lise Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	52
Tablo- 8 Lise Öğrencilerin Kardeşi ile İlişisine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	53
Tablo- 9 Lise Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	55
Tablo- 10 Lise Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	56
Tablo- 11 Lise Öğrencilerin Anne Baba Birliktelik Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	57
Tablo- 12 Lise Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması.....	58
Tablo- 13 Lise Öğrencilerinin Annenin Çalışma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	60

Tablo- 14 Lise Öğrencilerin Ebeveyn Davranış Biçimine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	61
Tablo- 15 Lise Öğrencilerinin Anne Baba İle İlişkisi Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	63
Tablo- 16 Lise Öğrencilerinin Beklentilerin Gerçekleştirilmesi Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	64
Tablo- 17 Lise Öğrencilerinin Mutlu Olma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	65
Tablo- 18 Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişki Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	66
Tablo- 19 Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	68
Tablo- 20 Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	70
Tablo- 21 Lise Öğrencilerinin Evde İnternet Olma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	71
Tablo- 22 Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	72
Tablo- 23 Lise Öğrencilerinin Bir Günde İnternete Bağlanma Süresine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması	74
Tablo- 24 Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması	76
Tablo- 25 Lise Öğrencilerinin UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları	77

Tablo- 26 Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Demografik Form, UCLA Yalnızlık ve Beck Umutsuzluk Ölçeklerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları.....	78
---	----

EKLER LİSTESİ

EK- A Valilik Onayı

EK- B BUÖ

EK- C UCLA Yalnızlık Ölçeği

EK- D İnternet Bağımlılığı Ölçeği

EK- E Kişisel Bilgi Formu

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez sürecimde kendisiyle çalışmaktan büyük keyif aldığım, hoşgörüsünü, ilgisi ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim değerli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Elif GÜNERİ YÖYEN'e; mesleki yönden gelişmemde her daim emeği olan Abdülkadir GAYRETLİ ve Şule GAYRETLİ'ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca bu çalışmamın anket sürecinde gönüllü olarak destek olan öğrenci ve öğretmenlere, maddi manevi desteğini esirgemeyen, yabancı dil kaynakları tercüme desteğiyle ve süreç boyunca hep yanımda olan sevgili eşim Hatice Saadet DÖNER'e şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim. Çalışmamın şekil ve düzen bakımından düzenlenmesi sürecinde tüm hassasiyetiyle katkı sağlayan Mehmet Emin Keke'ye ayrıca teşekkür ederim.

Kıymetli anne ve babamı minnet ve saygıyla anıp, çalışma sürecinde istemeyerek ihmal ettiğim güzel evlatlarım Yahyam ve Ayşeme bu çalışmayı ithaf ederim.

GİRİŞ

Gün geçtikçe, genel anlamda teknoloji, dar anlamda internet teknolojisinin ve ağ yapısının domine ettiği ve yarınımızı şekillendirdiği, teknoloji merkezli bir toplum haline geliyoruz. Öyle ki günümüzde internet kullanımı neredeyse kaçınılmaz hale gelmiştir. İnternet, genel olarak; çok sayıda bilgisayarın ve bilgisayarlarca sağlanabilen hizmetleri sağlayan platformların birbirine kablolu veya kablosuz ağlar ile bağlı olduğu ve bu bağlantılar sayesinde işlevsellik kazandığı bir sistemi ifade eder. Ses, görüntü ve diğer verilerin hızlı ve kolay aktarımını sağlarken iletişim ve bilgi işlemiyle ilgili kullanıcıların aynı erişim üzerinden birçok şeyi yapabildiği bir elektronik iletişim ağı olarak da tanımlanabilir. Hızla değişen ve her gün yenilenen teknolojik araçlar sayesinde erişimin kolaylaşması ve yaygınlaşmasıyla internetin gündelik hayatta birçok alanda kullanılabilir hale gelmesi, daha büyük bir hızla yaygınlaşmasını da beraberinde getirmiştir. Bu durum bu yeni teknolojiyi bireyin davranış kalıplarını değiştirecek kadar güçlü kılmaktadır. Bu nedenle de psikoloji literatüründe kendine yer edinmesi kolay olmuştur.

Ergenlik döneminde internet kullanımının hem psikolojik hem de sosyo-kültürel sonuçları dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir. İnternet kullanımı günümüz gençleri bağlamında, bazı araştırmacılarca, olumsuz anlamda negatif etkileri üzerinde tartışılmaktadır. İnternetin bağımlılık meydana getirecek düzeyde aşırı ve yoğun kullanımının, bireyleri gerçek sosyal aktiviteler ve ortamlardan uzaklaştırıp yalnızlaştırdığını, aile, okul ve genel anlamda sosyal izolasyona neden olarak bireylerin günlük yaşam rutinlerini bozup işlevsellik kaybına yol açtığını ifade etmektedirler. Diğer bazı araştırmacılar ise internetin olumlu anlamda pozitif katkıları üzerinde durmaktadır. İnternetin, kişilerarası iletişimi ve haberleşmeyi kolaylaştırıp arkadaşlık ilişkilerini güçlendirdiğini, bilgiye erişimi kolaylaştırdığı ve aynı zamanda bilgi paylaşımı sağladığı, eğitim, sağlık ve siyaset gibi alanlarda araştırma yapmayı kolaylaştırdığını ve finansal işlemler gibi birçok alanda hız ve zaman kazandırdığı ifade edilmektedir.

İnternet teknolojisi öncesinde diğer teknolojilerde insan hayatını etkiledi ama kabul edilmektedir ki diğer teknolojiler insan psikolojisini bu düzeyde etkilememiştir. Bu yeni teknoloji şaşırtıcı bir şekilde bireylerin hayatlarında muazzam etkiler yaratma potansiyeline sahiptir ve toplumsal süreçlerdeki dönüştürücü etkisi geleneksel teknolojilerden çok daha keskindir.

Teknolojiyle beslenen günümüz dünyasında, bu elektronik iletişim ağı üzerindeki bazı platformlarda, çocuklar ve ergenler, gerçek yaşamlarında henüz deneyimleyemeyecekleri ve ebeveynleri tarafından yüzleşmelerine izin verilmeyecek birçok içeriğe de erken yaşlardan itibaren kolayca ulaşabilmektedirler. Bu durum, küçük yaşlardan itibaren internet teknolojisiyle tanışan çocukların ve ergenlerin ebeveynlerini, onlara doğru ve güvenilir şekilde nasıl destek ve yardımcı olabilecekleri konusunda endişe içinde düşünmeye sevk etmiştir. Bu süreçte maalesef aile içi iletişimin ciddi bir darbe aldığı gözden kaçırılmaması gereken önemli bir gerçektir.

Ergenlik dönemi insanoğlunun hayatında belki de en değişken, en istikrarsız ve en hassas süreçlerinden biri ve bu dönemde anne-babaların, ebeveynlerin ya da bir şekilde ergenlerle ilgilenenlerin, içgüdü ve sezgilerinden ziyade, bilgi ve ustalıklı hareket etmeleri sağlıklı bir toplum ve gelecek için önem arz etmektedir. Sıklıkla karşılaşılan uygulamadaki hata özel bir çaba ve beceri gerektiren bu sürecin doğuştan sahip olunan özelliklerle yürütülebileceği düşüncesidir. Ergenlerin davranış problemleri hem o an ki yaşamlarında hem de gelecekte çok ciddi sorunlara yol açtığı bilinen bir gerçektir. Ergen birey her çağda ve her toplumda benzer ya da farklı şekillerde ele alınmışsa da görünen o ki mevcut süreç ergenlerin hem bedenen hem ruhen en güçsüz kaldığı bir dönem. Çünkü kullanılan bu teknoloji ve cihazlar aracılığıyla kurulan iletişimde, duygu aktarımının söz konusu olmayışı ve sürekli değişen, hızla akan gündem karşısında hissizleşen ergenler haline gelmelerine neden olmaktadır.

Ergenlerin pozitif gelişimleri ve mutlulukları sonraki yaşam süreçlerini iyileştirmek ve anlamlı bir gelecek için önemlidir. Dijital çağın yeni iletişim platformlarında sosyalleşmeye çalışan ergenlerin geleceğe dair hayal ve hedeflerini belirleyip kararlarını netleştirmeleri eskisinden daha fazla çaba gerektirmektedir. Bu dönemin olumsuz deneyimleri ve sorunlu süreçlerini en sağlıklı şekilde atlatabilmek ve geleceğe dair hedeflerini gerçekleştirme motivasyonunu yüksek tutabilmek için de önemli bir faktör umut ve umutsuzluk düzeyleridir.

Eğitim hem geçmiş çağlardaki toplumlarda hem de günümüzde büyük önem gösterilen bir süreç. Bu süreçte geçmişten günümüze eğitici rolü üstlenen birçok farklı yapı olmakla birlikte aile ve okulun bireyin eğitim sürecinde önemi açık şekilde görülmektedir.

Gündelik yaşantımıza bilgisayarların girmesiyle birlikte birçok alanda işler kolaylaşmış ve eğitim alanı da bundan kendisine düşen payını almıştır. Bilgisayar ağları, internet ve özellikle dijital iletişim teknolojileri, sesli ve görüntülü iletişime kolay ve hızlı bir şekilde imkân sağlayarak bilgiye erişimi de kolaylaştırmıştır. Teknolojinin eğitimde kullanılmasıyla eğitim öğretim süreçlerinin daha etkin bir şekilde yürütülebileceği düşüncesi hâkim olmuştur¹.

Bireyin geleceğinde önemli belirleyici rollerden biri eğitim aldığı kurum ve içinde bulunduğu fiziksel, kültürel ve duygusal ortamı şekillendiren faktörlerden biri olan okul; bireyin gelişim evrelerini nasıl etkilediği bakımından da önem arz etmektedir. Özellikle hızla gelişen ve yenilenen teknolojiyle birlikte değişen öğrenci profili, okulların konumu ve rolünü sadece bilgi aktaran kurumlar olmaktan çıkarmıştır. Okullarda yapılan öğretme etkinlikleri, öğretim olarak ele alınmaktadır². Öğretimi etkileyen öğeler sıralanırken, öğrenim görenin kabiliyeti, becerisi ve psikolojik hali önemli bir faktör olarak dikkat çekmektedir³.

Bu bağlamda teknolojik araçlarla öğrencinin etkileşimi, öğretmenin rehber ve aracılık rolündeki performansı, kullanılan eğitim yazılımının özellikleri ve aile ya da ebeveynlerin tutumları önem kazanmaktadır.

¹ Françoise Demaizière, ALSIC (Apprentissage des Langues et Systèmes d'Information et Communication), Didactique des langues et TIC: les aides à l'apprentissage, 2007, V 10,5-21 ss.7-8.

² Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2018, s. 1.

³ Yüksel Özden, *Eğitimde Yeni Değerler Eğitimde Dönüşüm*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010, s. 78.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÇALIŞMANIN AMACI VE PROBLEMLERİ

Bu bölümde araştırmanın amacı ve önemi, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar yer almaktadır.

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu tez çalışması ile ulaşılmak istenen amaç, özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeylerinin ilişkisinin incelenmesidir. Bu doğrultuda özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri belirlenecek ve internet bağımlılık ölçeği ile tespit edilen sonuçlarla arasındaki ilişki irdelenecektir.

1.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

İletişim alanındaki dönüşüm ve ortaya çıkan dijital tabanlı yeni teknolojilerin hızla gelişmesi aracılığıyla tüm dünyada internet kullanımı hızla yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde gerçekleştirilen araştırmalar göstermektedir ki 16-24 yaş aralığı internet kullanımının en yüksek olduğu grubu oluşturmaktadır. Özel lise öğrencilerinin sosyo-ekonomik düzeyleri ve aile yapıları ile ilişkili yaşam koşulları dikkate alınarak, yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri bağlamında internet bağımlılık düzeyleri ilişkisinin incelenmesi ve yorumlanmasının, karşılaşılabilecek olumsuzluklarla ilgili tedbir alınması ve yüz yüze iletişim, fiziksel ilişki yerine sanal ortamdaki sosyal ağların tercih edilmesini bilimsel bir temelde anlama çabası göstermesi açısından önem arz etmektedir. İnternet bağımlılığı, yalnızlık ve umutsuzluk kavramları ve örneklem için seçilen özel lise profili çalışmayı çok boyutlu ve çok yönlü kılmaktadır. Ayrıca bu alanda yapılacak benzer araştırmalara farklı bir perspektif sunarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. PROBLEM CÜMLESİ

Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeylerinin ilişkisi var mıdır?

1.4. ALT PROBLEMLER

Özel lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve yalnızlık umutsuzluk etkisini ölçen problem cümlesi doğrultusunda aşağıdaki soruların da anlamlılığına dair cevap aranmaya çalışılmıştır:

1. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri cinsiyete göre değişmekte midir?
2. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri sınıf seviyesine göre değişmekte midir?
3. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri kardeş sayısına göre değişmekte midir?
4. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri kardeşiyle ilişkisine göre değişmekte midir?
5. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri anne ve baba birliktelik durumuna göre değişmekte midir?
6. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri anne ve baba eğitim düzeylerine göre değişmekte midir?
7. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri aile gelir durumuna göre değişmekte midir?
8. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri ebeveyn davranış biçimine göre değişmekte midir?
9. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri anne ve babasıyla ilişki durumlarına göre değişmekte midir?
10. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri beklentilerinin gerçekleşmesi durumuna göre değişmekte midir?
11. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri mutlu olma durumlarına göre değişmekte midir?
12. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri insanlarla ilişki durumlarına göre değişmekte midir?
13. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri yalnızlık kavramıyla ilgili kendini değerlendirme durumuna göre değişmekte midir?
14. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri akademik başarı durumuna göre değişmekte midir?
15. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri evde internet bağlantısı olma durumuna göre değişmekte midir?
16. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri internete bağlanma ortamlarına göre değişmekte midir?
17. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeyleri internete bağlanma süresine göre değişmekte midir?

1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırmaya katılan gönüllü bireylerin ölçme araçlarını samimi ve objektif olarak yanıtladıkları varsayılmıştır. Ayrıca araştırmada kullanılan ölçeklerin ilgili durumu güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmekte yeterli oldukları varsayılmıştır.

1.6. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ili merkezinde bulunan Özel Ortaöğretim kurumlarının 9, 10, 11. ve 12. Sınıf öğrencileri aralığı ile ve örnekleme oluşturan mevcut katılımcı sayısı ile sınırlıdır.

1.7. TANIMLAR

İnternet Bağımlılığı: yeni dijital teknolojiler ve world wide web'in (www) ortaya çıkışı ile kullanıcı sayısının artması ve kumar oynama bozukluğu ile diğer kimyasal bağımlılıkların tanı ölçütlerinden yola çıkarak oluşturulan ve kullanıcıları ilişkisel, mesleki ve sosyal problemlere neden olabilecek ölçüde etkileyen yeni ve sıklıkla tanınmayan bir klinik bozukluk olarak ilk olarak Young tarafından tanımlanmıştır⁴.

Ergenlik: Kızlarda yaklaşık olarak 12-21 yaş aralığını, erkeklerde ise 13-22 yaş aralığını kapsamakta olan gelişimsel süreç. Birçok biyolojik, bilişsel, sosyal ve kişilik özelliğinin çocukluktan yetişkinliğe geçtiği süreç⁵.

Yalnızlık: Bireyin diğer bireylere karşı yabancı hissettiği, anlaşılmadığı durumlar ile sosyal ilişkilerden reddedildiği ve sosyal ve duygusal yakınlık kuramamasına sebep olan ortamlar nedeniyle yaşadığı duygusal zorlanma halidir⁶.

Umutsuzluk: Bireyin geleceğe dair olumlu beklentilerini kesip olumsuz beklentiler geliştirmesi ve bu düşünce ve his nedeniyle kendini beceriksiz ve kapasitesiz görmesi hali olarak tanımlanabilir⁷.

⁴ K.S. Young, "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder", *Cyberpsychology and Behavior*, 1996, 1(3), 237-244.

⁵ Güncel Masarogulları ve Muhammet Koçakgöl, *Psikoloji Sözlüğü*, Nobel Yayınları, 2011 Ankara, s. 58

⁶ Ami Rokach, "Dimensions of Loneliness Among Canadian and Czech Youth: A Cross-National Study", *Current Psychology*, 2002, Volume 21, Issue 4, 362-379.

⁷ V. Henkel vd. "Cognitive-Behavioural Theories of Helplessness / Hopelessness: Valid Models of Depression?" *Eur Arch Psychiatr Clin Neurosci*, 2002, 240-249, s. 241.

İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. EĞİTİM VE İNTERNET

İnsan davranışını ele aldığımızda teknolojiden etkilenmeyen bir alanı bulmak ve düşünmek son derece zor olacaktır. Buna rağmen psikoloji ve sosyal bilimler alanında teknolojinin insan davranışı üzerindeki etkileriyle ilgili yeteri kadar ilgi görmediği açıktır.

Oysa günümüzde yaşam biçimimizi önemli ölçüde belirleyen dijital temelli teknoloji ve elektronik medyadır. Toplumsal yaşam pratiği açısından hem ekonomik alanı ve üretim biçimlerini hem de sosyal, kültürel, siyasi ve manevi yaşam biçimlerini değiştirmektedir. Özellikle bu teknolojiler sayesinde zaman ve mekân sınırlarının silinip ortadan kalkması, bilgi, eğitim, eğlenceden mesleğin icrasına ve sipariş verebilmeye kadar zaman ve mekândan bağımsız olunabilmesine. Sanal ve simüle bir geçekliğin yapılandırılabilmesine. Kurallarca düzenlenen ve yönetilen bir dünyadan yani belirlenmiş zorunluluklardan kendi kararları doğrultusunda kendini gerçekleştirbildiği bir dünyaya. Başkalarına ister meslek hayatında ister eğitim öğretimde ister sağlık alanında bağımlı olmaktan kurtarıp farklı ve yeni ilişki kalıplarına imkân tanımaktadır⁸.

Çin halkının, gerçekten nefret ettiklerine okudukları şöyle bir beddua varmış: "İlginç zamanlarda yaşayasın!" Zizek, tarihte bu 'ilginç' zamanların milyonlarca insanın mağdur olduğu savaş, kargaşa ve iktidar mücadelesi dönemleri olduğunu ama artık günümüzde yeni bir ilginç zamanlar çağına yaklaştığımızı söylüyor⁹.

Bilişim endüstrisinin, mevcut iletişim araçlarının teknolojik, ekonomik veya sosyal nedenlerden ötürü artık tatmin edici bir hizmet verememesi nedeniyle desteklemediği iletişim ortamlarının dönüşümü mecburi bir hal almaktadır. Bu dönüşüm sürecinin genelde üç basamakta gerçekleştiği görülmektedir. Bu basamakların ilkinde, yeni bir iletişim aracının teknik anlamda özgün biçimde icat edilmesi bulunmaktadır. İkinci basamakta, icat edilen yeni iletişim aracının sosyal

⁸ Rainer Funk, *Ben Ve Biz Postmodern İnsanın Psikanalizi*, Çev. Çağlar Tanyeri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013, s. 44.

⁹ Slavoj Zizek, *Ahir Zamanlarda Yaşarken*, Metis Yayınları İstanbul, 2011. s. 487.

kullanımla tanıştırılıp buna uygun ekonomik bir biçimin geliştirilmesi için gereken değişiklikleri kapsayan yeniliklerin ortaya çıkışı gelmektedir.

Son olarak ise, yeni iletişim aracının toplum için yeni bir kültürel teknoloji halini aldığı yayılma aşaması gerçekleşmektedir¹⁰. Bu yeni teknolojilerin yayılma süreci özellikle eğitim, sağlık vb. toplumun genelini ilgilendiren alanlarda tüm bireylere ulaşım ulaşılamaması anlamında ciddi farklılıklara neden olabilmektedir.

Günümüz dijital teknoloji dünyasına doğan ve yoğun teknoloji kullanımının sıradan görüldüğü mevcut öğrenci profili ve bu öğrencilerin davranış kalıpları artık eskisinden farklıdır¹¹.

Günümüz dünyanın çocukları ve gençlerinin kullanmış oldukları ve içine doğdukları teknoloji düşünce yapılarını ve öğrenme stillerini de dönüştürmüştür. Birçok ülkenin neredeyse yüzyıldan eski mevcut eğitim sistemleri ve kurumları ile bu yeni öğrenci profilinin istek ve ihtiyaçları arasında açık bir uçurum gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çocukların ve gençlerin günlük yaşam rutininde önemli bir zaman dilimini kapsayan okul ve eğitim kurumlarının bu yeni öğrenci profilinin teknolojik yönüne odaklanması ve bu neslin yaşamlarında yadsınamayacak öneme sahip teknolojinin eğitim-öğretim ortamlarına entegrasyonu ile okul öğrenci arasındaki köprünün kurulması önem taşımaktadır¹².

Hayatın içinde geleneksel medyanın ve eski teknolojilerin kapladığı yeri ve zamanı, giderek daha fazla ikame etme eğiliminde olan yeni medya ve dijital teknolojiler iletişimin önündeki mesafe, zaman ve mekân engellerini aşmaya yönelik olarak geliştirilmiştir. Artık kişilerarası iletişimden ticarete, siyasetten eğitime, spordan sağlığa yaşamın hemen her alanında oldukça etkin bir şekilde kullanılmaktadır. İnternet'e erişerek, eposta aracılığıyla iletişim kuran, farklı platformlarda sohbet eden, web sitelerinden enformasyon arayan, elektronik alışveriş yapan, çevrimiçi veya çevrimdışı film izleyen veya oyun oynayan ve benzeri birçok edimi internet üzerinden gerçekleştiren insan sayısı gün geçtikçe artmaktadır¹³.

¹⁰ Rudolf Stöber, "What Media Evolution Is: A Theoretical Approach to the History of New Media", *European Journal of Communication*, 2004, s.492-493.

¹¹ Digital Natives Digital immigrants, part2: Do they really think differently? On the Horizon, (9) s. 1-6.

¹² Selim Günüş, Teknolojinin Öğrenci Bağlılığındaki Rolü Ve Derste Teknoloji Kullanımı İle Öğrenci Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2013, s.4 (**Yayımlanmamış Doktora tezi**).

¹³ David S. Alberts ve Daniel S. Papp, "The Information Age: An Anthology on Its Impact and Consequences", *CCRP Publication Series*, Washington DC, 1997, s. 2.

Yeni nesil bazen interneti gerçek ihtiyaçları için değil amacı dışında haz almaya yönelik de kullanmakta ve bu durum internetin ve dijital teknolojilerin gerçek işlevselliğini ve faydasını yitirip bağımlılık nesnesi haline gelmesine yol açabilmektedir. Bu noktadan sonra olumsuz etkiler giderek artmakta ve birey daha çok haz ve mutluluk vereceğini düşündüğü için aşırı kullanıma yönelmektedir.

Sosyal karmaşa ve bir tür kaos alanı gibi algılanan yeni toplumsal yapı ve hızla büyüyen teknoloji, ergen bireyin akranlarıyla olan kariyer rekabeti sürecinde, eğitim öğretim alanında yüksek tahsile duyulan gereksinimi arttırmış ve ergenlerin ebeveynlerine ya da ailelerine olan bağımlılık sürelerini uzatmıştır.

Çocuklar ve gençler interneti hem eğlence ve oyun için uygun ve kolay ulaşılabilir bir zemin hem de bilgi kaynağı olarak görmektedir. Birçok öğrenci bilgi edinme ve öğrenme amaçlı okul dersleri, ödev ve projeleri için internete başvurmaktadır. Klasik dersleri ve basılı kitapları sıkıcı bulmaktadır. Öğretmenlerin bilgisayar ve interneti kullanabilme hususundaki tecrübesi heyecan verici olarak görülmektedir. Yeni dijital teknolojileri benimsemiş ve online kaynaklarla dinamik ders işleyen öğretmenlerin sınıfları interaktif bir ortama dönüşmekte ve öğrenciler üzerinde etkili olabilmektedir.

2.2. EĞİTİM

Pek çok eğitim tanımı olmakla birlikte dikkat edildiğinde bu tanımların ortak özellikleri hemen fark edilebilmektedir. Eğitim, en genel anlamda, insanı kültürel hayata hazırlayan tüm sosyal süreçleri içerir¹⁴. Gürkan; eğitimi, bireyin içinde yaşadığı toplumda davranış biçimleri edindiği süreçler toplamı olarak tanımlamaktadır¹⁵.

Eğitim ve öğretim kurumları ister formal olsun ister informal olsun, geçmiş çağlardan itibaren tüm toplumlar tarafından hep diğer kurumlardan önde tutulmuştur. Çünkü bu kurumların toplumların geri kalmasında veya yükselmesinde rollerinin büyük olduğu düşünülmüştür. Günümüz dünyasında da bütün ülkeler eğitim konusunda yeni çalışmalar yaparak eğitimlerini daha iyi seviyelere yükseltmek çabasıdadır. Bilgi ve teknoloji böylesine hızlı ilerlerken hız kazanmak için yıllarınız

¹⁴ Gerald L. Gutek, *Eğitime Felsefi Ve İdeolojik Yaklaşımlar*, Çev. Nesrin Kale, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001, s. 5.

¹⁵ Gürkan Tanju ve Erten Gökçe, *Türkiye'de Ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 1999,

yoktur. Öyleyse çözüm öğrenme ihtiyacını belirleyebilmek ve sonra da hızlı ve etkili bir biçimde bunu başarmaya çalışmaktır. Nasıl ki veri ile bilgi aynı şey değilse öğrenme de bilgi edinme ile aynı şey değildir. Öğrendiğinizde davranışınız da değişir. Gelecekte en başarılı olacak birey ve kurumlar, en kolay ve hızlı öğrenenler olacaktır¹⁶.

2.3. EĞİTİM SİSTEMİ VE KURUMLARI

Eğitim sistemi, nitelikli insan gücünü yetiştiren sistemdir. Özellikle toplumsal değişimin çok hızlı olması nedeniyle günümüzdeki kurumların yaşayabilmesi ve verimliliğini arttırabilmesi için kendilerini çevredeki değişimlere uyabilecek biçimde sürekli yenilemeleri gerekir.

Eğitim kurumları da bu değişimlere uyum sağlamak ve toplumu bu değişimlere hazırlamak zorundadır. Eğitim kurumlarının amacı toplumu, değişimleri göz önüne alarak geleceğe hazırlamaktır¹⁷. Eğitim, resmi anlamda, bireylerin eğitildiği sosyal kurumlar olan okullarda yapılır¹⁸.

Eğitim ve okul, diğer pek çok alandan ve sektörlerden farklı ve fazla olarak çok sayıda kişi ve kurumun ilgilendiği bir alandır. Okul, ergen bireylerin zamanlarının büyük bölümünü geçirdiği ve arkadaşları ile öğretmenlerinin etkisi altında kaldığı bir ortam olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu ve benzeri nedenlerle başta devlet, din, siyaset, iş dünyası, toplum ve sivil kuruluşlar olmak üzere birçok kurum eğitimle yakından ilgilenmek ve kendi perspektifleri ve ihtiyaçları doğrultusunda eğitimi etkilemek isterler¹⁹.

2.3.1. Türkiye de Özel Öğretim Kurumları ve Tarihsel Süreç

Hızla gelişen ve tahmin edilemez şekilde değişen dünya koşullarında eğitim sistemimizin durağan kalması, ülkemizin istikbali açısından problem oluşturması kaçınılmaz olduğu dönemlerde, yaşanan küresel değişime ayak uydurmak amacıyla Türk eğitim sistemini bir bütünlük içinde değerlendirme ihtiyacı kendini göstermiştir. Bu bütünlüğü sağlamak amacıyla 1973 yılında “1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu”

¹⁶ Barbara J. Braham, *Öğrenen Bir Organizasyon Yapmak*, Çev. Ali Tekcan, Rota Yayınları, İstanbul 1998,

¹⁷ Mehmet Durdu Karlı, *Etkili Okul Yöneticiliği*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2006, ss.56-57.

¹⁸ Gutek, a.g.e., s. 5.

¹⁹ İrfan Erdoğan, *Okul Yönetimi Ve Öğretim Liderliği*, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004 s. 84.

çıkarılmıştır. Bu yasanın 18. maddesinde; “Türk millî eğitim sisteminin, örgün eğitim ve yaygın eğitim olarak iki ana bölümden oluştuğu, örgün eğitimin, okul öncesi eğitimi, ilköğretim, orta öğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsadığı, yaygın eğitimin ise, örgün eğitimin yanında veya onun dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin ve etkinliklerinin tamamını kapsadığı” ifadeleri yer almıştır.

Görülmektedir ki ülkemizde eğitim hizmetleri kademeli olarak Millî Eğitim Bakanlığı tarafından sunulmaktadır. Bütün bu kademelerdeki eğitim hizmetleri M.E.B.’ne bağlı kamu ve özel eğitim kurumlarında gerçekleştirilmektedir.

Tarihsel sürece bakıldığında, Osmanlı Devleti’nin 1876 yılı Anayasası’nda, Osmanlı Devleti’nin kanunlarına aykırı olmamak şartıyla özel okul açılabileceği açık bir şekilde belirtilmekteydi²⁰. Bu kurumlar 1980’li yılların sonlarına kadar azınlık ve yabancılara ait kurum olarak faaliyet göstermekteydiler. Sonuç olarak Avrupa Birliği Uyum Yasaları çerçevesinde 2002 tarihli ve 4771 sayılı kanunla M.E.B.’e bağlı olmak koşulu ile özel öğretim kurumları tamamıyla yasal serbestlik statüsü kazanmıştır²¹.

Ülkemizde özel öğretim kurumları 2007 yılı öncesi tarihte 08.06.1965 tarih ve 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’na tabi çalışmakta iken, 08.02.2007 tarih ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu’nun yürürlüğe girmesiyle bu kanuna ve bu çerçevede yürürlüğe giren yönetmelik ve yönergelerle tabi olarak çalışmalarına devam etmektedirler.

Eğitim sistemimiz içinde önemli bir yere sahip olan özel okullar, devletin denetim ve gözetimi altında hizmet veren kurumlardır. Bu okulların önemli bir bölümü kurucuların özel sermayeleri ile kurulmuş ve ülkeye kazandırılmış değerlerdir. Özel okulların toplumda önemli bir yer edinmeleri ve değer görmeleri, okul sahiplerinin özverileri, öğrencilere daha kaliteli bir hizmet sunma çalışmaları teknolojik gelişmeleri ve dünyadaki gelişmeleri yakından takip etmeleri ile oluşmuştur²².

M.E.B. Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği’nin 5. maddesinde sayılan şartları taşıyan ve başvuruda bulunan kurumlara M.E.B. tarafından kurum açma izni, iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilmektedir. Türkiye’de bu çerçevede kurulan okullar Türk

²⁰ Rifat Okçabol, *Türkiye Eğitim Sistemi*, Ütopya Yayınları, Ankara, 2005, s. 34.

²¹ Selçuk Uygun, Türkiye’de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2003, Cilt: 36, Sayı: 12, 108-120. s. 115.

²² İrfan Erdoğan, *AB Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar*, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği, İstanbul, 2006, s. 1.

özel okulları, milletlerarası özel öğretim kurumları, yabancı okullar ve azınlık okullarıdır²³. Ülkemizde tüm kademe ve türlerde faaliyet gösteren özel okullar ile azınlık okulları (ilkokul, ortaokul ve lise derecesinde) yabancı okullar ile uluslararası okullar ve özel eğitim okulları mevcuttur.

Öğrenciler için ve öğrenci velileri için özel okul tercih nedenleri benzer ve farklı birçok faktörü kapsamaktadır. Özellikle dikkat çeken ve öne çıkan temel ve ortak faktörleri, sosyal aktiviteler kalitesi ve çeşitliliği, güvenlik düzeyinin yüksek olması, beslenme ve sağlık hizmetlerinin varlığı ve kalitesi, sınıflardaki öğrenci sayısının standartlara göre daha az sayıda olması ve birebir ilginin gösterilmesi, okulun akademik kalitesi, okula ulaşımın kolay olması, okulda uygulanan ders programının ve ders dışı faaliyetlerinin niteliği, okula devam eden öğrenci topluluğunun sosyal yapısı ve okul ücretleri şeklinde sıralamak mümkündür²⁴.

2.4. ERGENLİK VE İNTERNET

Ergenliğin tanımsal çerçevesi tarihte farklı zamanlarda farklı değerlendirmelere sahip olmuştur. Bununla beraber bu değerlendirmelerin yirminci yüzyılın başlarına kadar bilimsel bir çerçeveye oturduğu söylenememektedir. Antik Yunan filozoflarından (Platon ve Aristoteles vd.), Orta çağ filozoflarına kadar (J.J. Rousseau vd.) pek çok düşünür ergenlik ve ergenliğin doğasıyla ilgili yorum yapmış ve görüşlerini ifade etmişlerdir. Genel görüş, ergenlikle ilgili bilimsel yaklaşımın, 1900'lü yılların başında, G. Stanley Hall tarafından yazılan 'Ergenlik' adlı eseri ve bu dönemin çatışma ve duygu durum dalgalanmalarıyla dolu olduğu bir 'fırtına ve stres' dönemi olarak yorumlamasıdır²⁵.

Günümüz gençleri, milenyum çocukları olarak da adlandırılmakta ve en göze çarpan özellikleri medya ve teknoloji kullanımındaki dikkat çekici fazla süre olmaktadır²⁶. İleri düzey bilgisayarlar ve tabletler, gelişmiş cep telefonları, güçlü internet altyapısı günümüzde yaşanan büyük bir teknoloji dönüşümünü gençlerin

²³ Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı 28239, 20 Mart 2012, http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/06162448_Yzel_YYretim_kurumlarY_yYnetmeliYi.pdf (Erişim tarihi: 30.03.2018).

²⁴ M. Nicholas Sanders, An Industrial Organization Analysis, Educational Policy, Would Privatization Of K-12 Schooling Lead To Competition and Thereby Improve Education, 2002: s. 271.

²⁵ John W. Santrock, **Ergenlik**, Çev. Diğdem Müge Siyez, Nobel Yayınları, Ankara, 2014, s. 4.

²⁶ Jane D. Brown ve Piotr S. Bobkowski, "Older And Newer Media: Patterns Of Use And Effects On Adolescents", **Health And Well-Being. Journal Of Research on Adolescence**, 2011, Issue: 21, 95-113,

hizmetine sunmaktadır. Bu durum, özellikle gençlerin bu yeni dijital teknolojiyle çok fazla zaman geçirmesine ve sosyal çevrelerini bu dijital platformlar üzerinden oluşturmalarına imkân tanımaktadır. Toplumun ve özellikle gençlerin bu durumdan ne kadar olumlu ne kadar olumsuz etkileneceği detaylı bir şekilde takip edilmelidir.

Genç birey, ergenlik döneminde bir dizi değişim geçirirken, anne baba ya da genel anlamda ebeveyn ilişkileri de değişime uğrar. Ebeveynler bu hızlı değişim sürecinde sadece genç bireyin akademik başarısına ve akran ilişkilerine odaklanırsa istenilen olumlu sonuçlardan ziyade olumsuz sonuçlarla karşılaşabilmektedir. Çünkü genç bireyin kendi özerklik sürecini sağlıklı sürdürmesi bu değişim sürecinde özellikle ebeveynlerinin tüm psikolojik ihtiyaçlarını desteklemesiyle mümkündür.

2.4.1. Ergenlik

Literatür incelendiğinde ergenlikle ilgili birçok tanımla karşılaşılabilir. 'Ergenlik nedir?' sorusuna cevap vermenin yolu ve tanımı, bu tanımın doğası ve farklı açılardan bakıldığı için kültürden kültüre değişir²⁷. Bununla birlikte kabul edilmektedir ki; ergenlik, genç bireyin yeni deneyimleri yaşadığı bir değişim zamanıdır²⁸. Bireyin gelişimsel sürecinde birçok dönem ve bu dönemler arasında geçiş süreçleri vardır. Çocukluktan yetişkinliğe uzanan bu geçiş dönemi gençlik delikanlılık ve ergenlik gibi farklı biçimlerde adlandırılmıştır. Özellikle 20.yy'dan itibaren psikoloji literatüründe en çok benimsenen adlandırma ergenlik olmuştur²⁹. Çocukluk döneminin aksine ani ve çarpıcı bir dönüşüm zamanı olarak, hızlı bir fiziksel, bilişsel, duygusal ve cinsel değişimlerin gözlemlendiği bir süreçtir³⁰.

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan psikiyatri sözlüğünde ergenlik; fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını ve sosyal üretkenliğini kazandığı, çok da belirli olmayan bir zamanda sona eren kronolojik bir dönemdir ve bu dönem hızlı fiziksel, psikolojik ve sosyal değişimlerle karakterizedir" şeklinde tanımlanmaktadır³¹.

²⁷ Kathryn Geldard ve David Geldard, *Ergenler Ve Gençlerle Psikolojik Danışma*, Çev. Metin Pişkin, Nobel Yayınları, Ankara, 2013, s. 4.

²⁸ Geldard ve Geldard, a.g.e., s. 29.

²⁹ Nermin Çelen, *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*, Papatya Bilim, İstanbul, 2011, s. 9.

³⁰ Lisa J. Cohen, *A'dan Z'ye Psikoloji*, Çev. Mihriban Doğan, Say Yayınları, İstanbul, 2017, s. 220.

³¹ Diğdem Müge Siyez, *Ergenlerde Problem Davranışlar*, Pegem Akademi, Ankara, 2010, s. 4.

Ergenlikle ilgili pek çok kalıplaşmış önyargılar vardır ve bunlar genellikle gençlerin idarelerinin zor olduğu, davranışlarının sinir bozucu olduğu yönündeki olumsuz imajlara dairdir. Bu nedenle yetişkinlerin dünyasında, 'tembel', 'benmerkezci', 'isyankâr', 'çatışmacı', 'suça yönelimli' vb. gibi kötü bir üne sahip olduklarından, ergenlerin bu dönemdeki eleştirel ve yaratıcı tutumlarıyla toplumsal değişime yapacağı olumlu katkıların istisna olarak görülmesi üzücüdür³².

Birçok farklı görüş, değişik bakış açıları ve yorumlar olmakla birlikte, ergenlik dönemi; yaşananlar, hissedilenler ve değişimler itibariyle hayatın diğer dönemlerinden farklı olduğu gibi bütün insan hayatına tesir eden önemli bir dönemdir. Bu dönemin kendine has özellikleri olmasına karşın en önemli özelliği; bütün hayatı etkileyen önemli gelişmelerin olmasıdır³³.

2.4.2. Ergenlikle İlgili Kuramlar

Tarihsel süreçte ve günümüzde, ergenlik dönemi, geniş, karmaşık ve hızlı birçok değişimin yaşandığı ve detaylı değerlendirmelerin yapıldığı önemli bir alan haline gelmiştir. Bu nedenle ergenliğe dair birçok farklı bakış açısı dönemin daha iyi anlaşılması için katkı sağlamış ve farklılıklar içermekle birlikte birbirini tamamlayan kuramlar olarak ergenlik dönemi detaylı olarak ele alınmıştır.

2.4.2.1. Psikanalitik ve Psiko-sosyal Kuram

Psikanalitik kuramda Sigmund Freud, bireyin psikoseksüel içgüdüsünün ruhsal kısmına odaklanmakta ve ergenin çocukluk davranışlarından uzaklaşmasını psikolojik faktörlerle açıklamaktadır³⁴. S. Freud'un oluşturduğu kuramsal çerçeve erken çocukluk dönemindeki yaşam deneyimlerinin kişilik gelişimi üzerindeki etkileri ile ilgilidir³⁵. Freud, danışanlarıyla yaptığı görüşmeler ve bu görüşmelerin analizleri neticesinde danışanlarının problemlerinin, yaşamın ilk yıllarındaki çocukluk deneyimlerinin bir sonucu olduğu kanısına varmıştır³⁶.

³² Claudia Schafer, *Ömür Törpüsü mü? Bal Küpü mü?*, Çev. Ceyda Aydın, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 12.

³³ Osman Abalı, *Ergenlik Dönemi*, Adeda Yayınları, İstanbul, 2007, ss. 7-8.

³⁴ Belgin Arslan Cansever, Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternet Kullanımının Aile Ve Okul Bağlamında Yaptığı Sorunlar, Ege Üniversitesi, İzmir, 2010, s. 54 (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

³⁵ Siyez, a.g.e., s. 4.

³⁶ Santrock, a.g.e., s. 27.

Freud'a göre bir insanın kişiliği değişik dönemsel aşamalardan geçerek gelişmektedir. Bu evrelere psikoseksüel aşamalar denir³⁷.

Bireyin hayatındaki gelişim evrelerini Freud gibi psikoseksüel açıdan değil psiko-sosyal açıdan ele alan Erikson, psikanalitik gelişim kuramına ait olan temel kavramları alarak, sekiz aşamalı bir psiko-sosyal gelişim kuramı oluşturmuştur. Psikanalitik gelişim kuramlarının genel olarak temel noktaları, çocukluk yaşantıları ve cinselliktir. Erikson'un gelişim kuramında ise; toplumsal unsurlardan ve yaşamın bütün dönemlerinden söz edilmekte ve psikoseksüel alan değil psiko-sosyal alan vurgulanmaktadır³⁸.

Ergenlik döneminde, bireyler kim olduklarını, ne olduklarını ve yaşamda nereye gideceklerini bulmaya çalışırlar³⁹. Bu, Erikson'un 'Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası' olarak tanımladığı ergenlik dönemini, yakınlığa karşı yalıtılmışlık olarak tanımladığı genç yetişkinlik dönemi takip etmektedir.

Her dönemdeki krizi bir sonraki döneme geçmeden önce yaşamış olmak gerekmektedir. Herhangi bir dönemde krizin veya sorunun çözülmemiş olması, özel bir destek de alınmadığı zaman daha sonraki tüm evrelerde gelişimin önünü kapatmaktadır⁴⁰. Bu bakımdan ergenlik dönemindeki internet kullanımı şekli önem arz etmektedir.

2.4.2.2. Bilişsel Kuram

Psikanalitik kuramlardan en temel farkı bilinç dışına değil bilinçli düşüncelere dikkat çekmesi ve gelişimsel sürece daha pozitif yaklaşmasıdır.

Jean Piaget, bilişsel becerilere odaklanarak, çocukların dünyaya ilişkin anlayışlarını etkin bir biçimde yapılandırdıklarını ve bilişsel gelişimin dört döneminden (Duyusal motor dönem, İşlem öncesi dönem, Somut işlemler dönemi ve Soyut işlemler dönemi olmak üzere) geçtiklerini ifade eder⁴¹. Ergenlerin zihnine sadece çevreden bilgi akmadığını, onların aktif olarak kendi bilişsel dünyalarını kurduklarını,

³⁷ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2007, s. 412.

³⁸ Adnan Kulaksızoğlu, *Ergenlik Psikolojisi*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1998, s.48.

³⁹ Santrock, a.g.e., s.29.

⁴⁰ Esen Dinçel, Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006, s. 26 (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

⁴¹ Santrock, a.g.e., s.30.

önemli fikirleri daha az önemli olanlardan ayırarak ve bir fikri başka bir fikre bağlayarak deneyimlerini düzenledikleri görüşünü savunur⁴².

Lev Vygotsky nin sosyokültürel bilişsel kuramı da ilgi uyandırmış ve Piaget den farklı olarak sosyal etkileşime ve kültüre daha çok önem atfetmiştir. Bilişsel gelişime, kültürün ve sosyal etkileşimin yön verdiğini ifade etmiştir. Ergenlerin düşünmesini ebeveynler, akranlar, toplum ve kültürün teknolojik yönelimi de etkilediği vurgulanmıştır⁴³. Kavram oluşturma çocuklukta başlar ama entelektüel oluşumlar ve soyut bilgiyi kurgulama çocukların kapasitesini aşar ve ancak ergenlikte ortaya çıkarlar⁴⁴. Lev Vygotsky nin önemli kavramlarından biri de daha becerikli akranlar ve yetişkinlerin rehberliğini içeren yakınsal gelişim alanıdır⁴⁵. Burada dikkat edilmesi ve gözden kaçırılmaması gereken önemli bir husus ise dönem itibariyle arkadaş ilişkilerinin artmış ve akranların olumsuz etkilerine karşı daha açık hale gelmiş olmasıdır.

2.4.2.3. Davranışçı Kuram ve Sosyal Öğrenme

Davranışçı kuram temsilcileri, ergen bireyin davranışlarının temelinde, düşünceler ve duygulardan ziyade taklit ya da model alma yani çevredeki bireyleri gözlemleyerek hareket etme ve pekiştireç – ceza süreçlerinin olduğu görüşünü benimserler. En bilinen ve dikkat çeken iki kuram; B.F. Skinner'ın edimsel koşullanması ve A. Bandura'nın sosyal bilişsel kuramıdır.

Albert Bandura'ya göre bireyin gelişimindeki anahtar faktörler davranış, çevre ve biliştir⁴⁶. Ergenlik dönemindeki bireylerin geleceğine dair verdikleri kararlar tüm yaşamlarını etkileyecektir, bu nedenle onu etkileyen tüm unsurların titiz bir şekilde araştırılması gerekir⁴⁷. Çünkü Bandura davranışın çevresel belirleyicilerine de dikkat çekici bir vurgu yapmaktadır. Şiddeti pekiştiren rol modellerin olduğu, işlevlerini yerine getiremeyen ailelerin ve sosyal çevrenin çocuk ve gencin şiddeti öğrenmesi ve

⁴² Santrock, a.g.e., s.92.

⁴³ Barbara Rogoff vd. *Developing Destinies: A Mayan Midwife And Town*, Oxford University Press, Oxford, 2011, s.

⁴⁴ Mustafa Ergün ve Suphi Özsüer, "Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi" *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, 274 – 276, s.

⁴⁵ Santrock, a.g.e., s.124.

⁴⁶ Santrock, a.g.e., s.32.

⁴⁷ Albert Bandura vd., "Selfefficacy Beliefs As Shapers Of Children's Aspirations And Career Trajectories" *Child Development*, 72 (1), 187-20, s.

uygulamasında önemli bir etken olduğu ifade edilmektedir⁴⁸. İnsanların hayvanlardan farklı ve sadece insana özgü bazı becerilere sahip olduğunu unutmamak gerektiğini belirten Bandura, 'İnsanların yetişme ve gelişme süreçlerini farenin yiyecek almak için düğmeye basmasını öğrenmesine indirgeyen katı davranışçılar, insan davranışının en önemli nedenlerini ve insan kişiliğinin kaynaklarını göz ardı etmişlerdir.' der. Bireyin edilgen olmadığını ve bilişsel süreçlerin önemine dikkat çeker. Bu nedenle kuramı sosyal bilişsel kuram olarak adlandırılır⁴⁹.

Bu yaklaşımın bir diğer önemli temsilcisi, B.F. Skinner olarak tanınan Burrhus Frederic Skinner'dir. Skinner'a göre edimsel koşullanma yoluyla bir davranışın sonuçları, davranışın ortaya çıkma olasılığında etki edebilmektedir. Sonucunda ödül verilen bir davranışın tekrar ihtimali artarken sonucunda ceza verilen bir davranışın tekrar ihtimalinin düşeceğini ifade eder. Bu nedenle gelişimin davranış sonucunda verilen ödül ve cezalar doğrultusunda şekilleneceğini belirtir⁵⁰. Ergen bireylerin çevreleriyle yaşayacakları pekiştirici deneyimler bu bağlamda çok önemli görülebilir. Skinner, mutluluğu edimsel pekiştirmenin bir yan ürünü olarak tanımlar. Bireyi mutlu eden şeylerin bireyin davranışını pekiştiren şeyler olduğunu ve davranışlarımızın çevresel beklentilere bir tepki olarak, geçmişinde benzer durumlarda pekiştirmeler ve koşullanmalar nedeniyle benzer durumda uygun davranışın ortaya çıktığını ifade eder⁵¹.

2.4.2.4. Ekolojik Kuram

Psikoloji bilimi insan davranışlarını ve doğasını inceleyip anlamaya çalışırken, bazı psikologlar, etnosentrik (Amerika ve Batı Avrupa merkezli) bakış açısından kurtulmak için bir kültürden başka bir kültüre değişen yönler dikkat etmenin daha faydalı bir yaklaşım olduğunu ifade ederler. Cinsiyet rollerinden, duyguların ifade edilme şekline, dini inançlardan bireysel özgürlük anlayışına bireyin gelişim sürecine etki eden birçok kültürel faktör vardır. Gelişim sürecinin başlarında yani çocukluk döneminde kültürel etkiler temel biyolojik etkilere oranla daha az önem taşıyabilmektedir. Kültürel etkiler bebeklik ve okul öncesi çocukluk çağından ziyade

⁴⁸ Halil Ekşi ve Erkan Yaman, *Çocuk ve Ergende Şiddet, Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Çalışması*, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2010, ss. 13-14.

⁴⁹ Jerry M. Burger, *Kişilik/Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri*, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2006, s. 534.

⁵⁰ Santrock, a.g.e., s.32.

⁵¹ Burger, a.g.e., s. 516.

ergenlikle birlikte kültürün belirli yöntemleri ve yetişkin rolü üstlenmeye başlayınca güçlenir⁵².

Urie Bronfenbrenner, ergenlik dönemini ve ergenlerin gelişimsel süreçlerini anlama ve açıklamada birbiri içine geçmiş ama aynı zamanda bir diğerinden bağımsız beş çevresel sistemle bu süreci açıklamaya çalışır. Ergenin gelişim sürecinde çevresel ve toplumsal yani genel anlamda sosyal etkileri anlarsak ergen bireyin doğrudan ve dolaylı etkileşimde bulunduğu bu çoklu iç içe sistemlerin bir ürünü olduğu görülebilir⁵³.

Urie Bronfenbrenner, mikro, mezo, ekzo, makro ve kronosistem olmak üzere aile ilişkileri ve etkilerinden kültürün etkisine kadar uzanan geniş kapsamlı iç içe ve farklı bir çevresel sistemin çocuk ve ergenin davranışlarında ve gelişiminde karşılıklı etkileşim halinde olduğunu belirtir. Mikrosistem, ergenin aktif olduğu, en dolaysız iletişim ve etkileşimde bulunduğu, aile, arkadaş, okul gibi içinde yaşadığı günlük rutin çevreyi ifade eder. Mezosistem, aile, arkadaş, okul gibi mikrosistem içindeki yapılar ve bu yapıları oluşturan bireylerin davranışları sonucunda ortaya çıkan etkileşimleri ifade eder. Ailede yaşanan bir durumun okulu ya da arkadaşlarla yaşanan bir durumun aile ilişkilerini etkilemesi gibi. Ekzosistem, ergen bireyin aktif ve etkin rol almadığı ancak çevresel bağlamda yaşananlardan etkileşimde olduğu sistemdir. Makrosistem, ergen bireyin içinde yaşadığı toplumu, kültürü, kanun ve kuralları, dini ve etnik yapıyı ifade eder. Kronosistem ise zamana dayalı olarak ergen bireyin çevresinde ki yaşam örüntüleri ve sosyotarihsel dönüşümleri ifade eder⁵⁴.

2.4.3. Ergenlik Sorunlarına Yaklaşımlar

Ergenlik süreci ve sonrası genç yetişkinlik döneminde görülen sorunlar çeşitli faktörlere göre değişiklik göstermektedir. Karmaşık psikolojik özellikleri nedeniyle ergen birey incelendiğinde ortaya dengesiz ve sağlıklı bir görünüm çıkar: Sinirlilik, birden tepki gösterme, öfke patlamaları, çabuk sevinip, çabuk üzülme, içe kapanma ile coşku arasında git-geller, bencillik, kaygılar, güvensizlik, kararsızlık ve benzeri birçok özellik... Öyle ki, bu özellikler bir yetişkinde toplandığı zaman o kişiye ruh sağlığı bozuk ya da uyumsuz tanısı konabilir⁵⁵.

⁵² Cohen, a.g.e., ss. 195-196.

⁵³ Kim Gale Dolgin, *Ergenlik Psikolojisi, Gelişim İlişkiler Ve Kültür*, Çev. Duygu Özen, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014, ss. 107-108.

⁵⁴ Santrock, a.g.e., s.33.

⁵⁵ Atalay Yörükoğlu, *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı Ve Sorunlar*, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 1993, s.

Ergen birey, bu süreçte ebeveynler ve diğer yetişkinler tarafından ne tam yetişkin de ne de çocuk olarak algılanmakta ve ebeveynler ile yetişkinler, ergen bireyin neleri yapabilecekleri ya da yapamayacakları konusunda birbirinden farklı görüşleri sürmektedirler⁵⁶. Bu bağlamda ergen bireyin problem davranışları, özellikle gelişimsel görevleri olarak kabul edilebilen davranışları başarmasına, sosyal rolleriyle ilgili beklentileri yerine getirmesine, başarı duygusunu elde etmesine engel olan davranışlardır. Sigara, tütün mamulleri, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı, okul ve akademik sorunlar, anti-sosyal davranışlar ve erken cinsel deneyim gibi davranışlar bu süreçte en sık görülen problem davranışlardır⁵⁷.

Bir teşhis sistemi oluşturulabilmesi için sınıflandırma ve standartlaştırılmış ortak bir dile dayalı bilimsel verilerden oluşan bir temele ihtiyaç vardır. Bireylerin psikolojisindeki değişkenler ve kültürel farklılıklar problem davranışların teşhis ve tedavi sürecini zorlaştırmaktadır. Bu karmaşık süreci ve etkenleri ayrıntılı hale getirip ana esaslara odaklanıldığında hem ortak hem farklı yönleri olan yaklaşımlarla karşılaşırız⁵⁸. Ergen ve genç yetişkin bireyin problem davranışlarını anlamaya ve çözüm üretmeye çalışan yol gösterici ve ön plana çıkmış iki temel yaklaşıma dikkat çekilecektir.

2.4.3.1. Biyopsikososyal Yaklaşım

Ergenlik döneminin, hızlı gelişimsel değişim süreçleri ergen bireyde stres ve bu süreçlerle başa çıkma bağlamında psikolojik ve davranışsal sorunlara yol açabilir. Farklı kültürlerde sosyal çevreninde beklentileriyle oluşabilecek bu tip sorunlar süreç açısından normal görülebilir. Ancak literatüre bakıldığında problem davranışlar olarak gözlemlenen davranışlar, içinde bulunulan toplum normlarınınca müdahaleyi gerektiren, ergenin sosyal uyumunu ve gelişimsel sürecini sekteye uğratan davranışlardır.

Çocukluk ve yetişkinlik arasındaki önemli ve hassas bir dönem olan ergenlik sürecinin problem davranışlarının ve sorunlarının analizinde biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşim halinde olduğunu ifade eden yaklaşımdır. Bir ergen ya da genç yetişkinde problem bir davranış varsa bu biyolojik (kalıtım ve beyin süreçleri gibi), psikolojik (düşük düzeyde sorumluluk ve düşük düzeyde öz kontrol gibi) ve

⁵⁶ Kulaksızoğlu, a.g.e., s. 70.

⁵⁷ Siyez, a.g.e., s. 50.

⁵⁸ Cohen, a.g.e., s. 393-394.

sosyal (ebeveyn ve akranlar ile ilişkili sorunları gibi) faktörlerin bileşimine bağlı olabilir⁵⁹.

Beyindeki değişimler, hormonal değişimler, genler ve puberte gibi faktörler problem davranışın biyolojik kaynaklı faktörleri olarak değerlendirilmektedir. Ergen bireyin gelişim sürecinde karşılaştığı madde bağımlılığı, erken cinsel deneyimler, suç işleme eğilimi, anti sosyal davranışlar ve risk alma davranışı zaman zaman bu faktörlerle açıklanmaktadır.

Problem davranışların ortaya çıkışında psikolojik faktörlerin katkısı olduğunu ifade edenler; kimlik, kişilik özellikleri, karar verme ve kendini kontrol becerilerine vurgu yaparlar. Kimlik gelişiminin sağlıklı olmaması ve bu dönemde sık yaşanan duygu dalgalanmalarının da etkisiyle diğer faktörlerin etkileşimi sonucunda uyum problemleri, depresyon, madde bağımlılığı ve suça yönelim gibi problem davranışlar görülebilmektedir.

Sosyal faktörler, aile, arkadaş çevresi, okul, sosyoekonomik düzey, yoksulluk ve yaşanan çevreyi içeren faktörlerin ergenin problem davranışlarına etkisi olduğunu vurgular. Aile içi çatışmalar, arkadaş çevresince reddedilme, erken flört deneyimleri, okulların yetersizliği, düşük sosyoekonomik düzey bu dönemde görülen problem davranışların temel kaynakları olarak görülebilmektedir.

2.4.3.2. Gelişimsel Psikopatolojik Yaklaşım

Bu yaklaşımda, problem davranışların gelişme yollarını tanımlamaya ve incelemeye odaklanılmıştır. Ergenlik sürecinde yaşamın diğer dönemlerine göre çok daha fazla problem davranışla karşılaşılabilir. Bu yaklaşımı benimseyen birçok araştırmacı problem davranışın öncülleri (risk faktörleri ve erken deneyimler vb.) ve sonuçları (madde bağımlılığı, suç işleme ve depresyon vb.) arasındaki bağlantıyı analiz edip vurgular. Ergenlik sürecinde hem risk faktörleri hem de koruyucu faktörleri belirleyerek yol almaya ve ergenlere destek olmaya çalışmaktadırlar.

Normal dışı davranışlarla ilgili kalıp yargılar nedeniyle bu tür davranışlar tehlikeli ve toplum dışı olarak görülmüştür. Bilimsel açıdan normal ve normal dışı davranışı kesin bir sınırla ayırabileceğimiz, evrensel ve genel geçer net bir ölçüt yoktur. Fiziksel

⁵⁹ Santrock, a.g.e., s.33.

hastalıkların tanımlanması nispeten daha kolaydır çünkü bedenın normal yapısı ve işlevleri bilinmektedir. Ancak psikolojik düzeyde ölçüt kabul edilebilecek tek bir yaklaşım ve model bulmak güçtür. Bu bağlamda birçok yaklaşım olmakla birlikte karşıt iki temel görüşten bahsedilebilir. İlki toplumsal normlara uyma oranının normali, bu kurallardan sapma oranının ise normal dışını belirlediği görüşünü savunur. Bu yaklaşımı benimseyenler, toplum kabul ettiği sürece belirli bir davranışın normal dışı sayılmayacağı görüşündedirler. İkinci görüşte olanlar ise belirli bir oranda toplum kurallarına uymanın toplu halde yaşamak için gerekli olduğunu, bunun karşıtı tutumlarının bireyin kendisi ve toplum içinde zararlı olabileceğini kabul etmekle birlikte, gerçek normallik için ölçütün toplumun onayı değil kişinin kendisini iyi hissedebilmesi olduğunu savunurlar. Bireyin kendisini iyi hissetme kavramı yalnızca yaşamını sürdürebilmesi değil potansiyellerin ve isteklerin gerçekleştirilmesini de kapsar. Bu ölçüte göre bir davranış toplumun isteğine uygun olsa bile kişinin gelişmesini engelleyici nitelikte ise normal dışı sayılabilir⁶⁰.

2.5. BAĞIMLILIK

DSM V'deki adlandırmayla, 'Madde kullanımı ve bağımlılık bozuklukları', hem ülkemizde hem de dünyada gün geçtikçe daha da büyüyen önemli bir sorun haline gelmektedir. Genel olarak toplumda bağımlılıkla ilgili yanlış bilgiler hâkimdir. Bağımlılık bozukluklarının nedenleri, bağımlılığın seyri ve tedavi süreçleriyle ilgili hem ailelerin hem de toplumun doğru yönlendirilmesi konu hakkında daha gerçekçi çözümlere imkân sağlayacaktır⁶¹.

Bağımlılık davranışı sergileyen bir bireyin toplum tarafından nasıl algılandığı önem arz etmektedir. Eğer bireyin bağımlılık davranışı ahlaki olarak bir bozulma şeklinde algılanırsa birey kınanır. Bağımlılık davranışı bilgisizlikle ilgili görülürse birey eğitilebilir. Genetik kökenli bir bozukluk olarak algılanırsa birey müsamaha görebilir. Hastalık olarak algılanırsa birey tedavi edilebilir. Eğer bireyin bağımlılık davranışı yasa dışı olarak algılanırsa cezalandırılabilir⁶². Bağımlılık davranışı hem kişisel anlamda birey için psikolojik ve ruhsal açıdan hem de sosyal ve toplumsal açıdan yıkıcı sonuçlara yol açabilmektedir.

⁶⁰ Engin Geçtan, *Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar*, Metis Yayınları, İstanbul, 2018, s. 12.

⁶¹ Hülya Yertepe Ercan, *Bağımlılık Tedavisinde Egzersiz Terapisi*, Nobel Yayınları, Ankara, 2013, s.1.

⁶² Carlo C. DiClemente, *Bağımlılık Ve Değişim*, Çev. Muzaffer Şahin, Nobel Yayınları, Ankara, 2016, s. 7.

Bağımlılıklar, bağımlılığa yatkın kişilik diyerek açıklanacak kadar basit değildir. Bağımlılar, bağımlı olmayanlardan daha zayıf türler olmadıkları gibi bağımlıların ahlaken yozlaşmış, bağımlı olmayanlarınsa erdemli oldukları gibi bir durum söz konusu değildir⁶³.

Bağımlılıklar halk arasında bir maddenin aşırı kullanımı veya bir davranışın sık ve aşırı yapılması anlamına gelir. Klinik açıdan ise işlevselliğin bozulmasını ve kontrol kaybını gösterir. Madde kullanım bozukluğu genelde bağımlılık olarak adlandırılır ve yıllardır psikolojik rahatsızlık olarak kabul edilmektedir. Bazı araştırmacılar bu kavramın aşağılayıcı bir yanı olduğu ve tıbbi bir terim olmadığını düşünmektedir. Buna karşılık tam da bu kavramın bireyin içinde bulunduğu davranışları tanımladığını ifade eden araştırmacılar da vardır⁶⁴.

Bağımlılıkla ilgili anlayışımızın ne kadar dar olduğu, bağımlı yaftası yapıştırılan belirli insanların doğasında var olan bir eksiklik gibi görüldüğü ve bunun tarihsel süreçle örtüşmediği açıktır. Oysa bağımlılık kelimesi son iki yüzyıldır kimya ve tıp biliminin ilgisiyle madde bağımlılığı anlamında kullanılmakta ve binlerce yıldır yaşanmış bağımlılıkları ve tanımlamalarını karşılamamaktadır. Tarihte kölelik cezası almaktan borçlu olmaya, gerçekten ve koparılması zor olan bir bağ ile kitap okumaya kadar geniş bir yelpazede bağımlılık tanımı kullanılmıştır⁶⁵.

2.5.1. Bağımlılık ve Ergenlik

Genel olarak bağımlılık, spesifik olarak ise madde kullanımıyla çoğunlukla ergenlik döneminde karşılaşılmaktadır. Özellikle alkol, tütün ve esrar kullanımı gençler arasında yaygındır⁶⁶. Ayrıca bu dönemde yaşanan diğer fizyolojik, psikolojik ve sosyal değişimlerin getirdiği krizlerle birleşen bağımlılık davranışı büyük bir sorun alanı oluşturmaktadır. Ergen bireyin yaşamını etkileyen, fiziksel, toplumsal, ruhsal pek çok faktör vardır ve bu süreç sürekli bir değişim halindedir. Hem değişim hem de gelişim sürecindeki genç çatışmalar, karmaşalar, duygulanımda güçlükler, yardıma muhtaç olma, öfke, utanma ve kişiler arası soyutlanma duyguları yaşayabilir. Maalesef ergenlik döneminde madde kullanımı sık kullanılan uyumsuz bir baş etme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Genç bireyin temelde kendini koruma yöntemi, kendi

⁶³ Adam Alter, *Karşı Konulmaz Bağımlılık Yapıcı Teknolojinin Yükselişi ve Bizim Ona Esir Edilişimiz*, Paloma Yayınları, Çev Deniz İrengün, İstanbul, 2018, s. 65.

⁶⁴ Nancy M. Petry, *Behavioral Addictions DSM-5 and Beyond*, Oxford University Press, 2016, s. 2.

⁶⁵ Alter, a.g.e., s. 34.

⁶⁶ Dolgin, a.g.e., s. 749.

kendini düzeltme çabası olarak başvurduğu madde kullanımı çevre tarafından sorun olarak algılanmaktadır⁶⁷.

Gençlerin ilk kez madde kullanma nedenleri çeşitlilik göstermektedir. Gençlerin çoğunlukla madde kullanımına akran grubunda ve merak sonucunda başladığı gözlenmektedir. Eğer genç birey maddenin kendilerine vereceği zevki yaşayacakları zarardan üstün tutarlarsa maddeyi denemek isterler. Bazen sadece eğlenmek ve zevk almak için dener bazen de başkaldırı, protesto ya da geleneksel değerlere ve normlara karşı memnuniyetsizliklerini ifade etme amacıyla madde kullanımını denerler. Eğer genç birey duygusal sorunlarını çözmek için bağımlılık yaratmayan maddeler kullanırsa bir süre sonra psikolojik bağımlılık meydana gelebilir. Çünkü güven ve rahatlık bulma amacıyla kullandığı maddeler genelde psikolojik bağımlılık yaratan maddelerdir ve bu maddelere karşı fiziksel bağımlılık geliştirdikleri zaman, bağımlılık, daha çok acıdan kaçınma ve fiziksel yoksunluğun verdiği rahatsızlıktan kurtulma isteği ile pekiştirilmiş olur⁶⁸.

Bireyi bağımlılığa götüren süreç, denemeyle başlar ve ara sıra kullanımdan kötüye kullanıma doğru ilerler. Tam da bu noktada, klinik açıdan bakıldığında, teşhis ve tedavi sürecinin sağlıklı ve işlevsel olabilmesi için bağımlılıkların tanımlanmasının gerekliliği ortaya çıkar. Çünkü kullanım, kötüye kullanım ve bağımlılık sürecinin iç içe olması özellikle davranışsal bağımlılıkların tanımlanmasını zorlaştırmaktadır⁶⁹.

Madde kullanımı ve yoğunluğu açısından değerlendirildiğinde, bireylerin maddeyi kullanma nedenleri dikkate alınarak beş temel kategoriden bahsedilebilir. Birincisi, deneysel kullanım olarak kategorize edilir ve merak ve keşfetme isteğiyle kısa süreliğine madde kullanımınıdır. İkincisi, sosyal ve eğlence amaçlı kullanım, sosyal ortamlarda eğlenmek ve rahatlamak için madde kullanımınıdır. Üçüncüsü, bireyin arzuladığı ruh haline girebilmek için madde kullanımınıdır ve durumsal kullanım olarak kategorize edilir. Dördüncüsü, yoğun madde kullanımınıdır, madde kullanımı günlük rutin haline gelmiş ve uzun süreli bir hal almıştır. Beşincisi, fiziksel ve psikolojik olarak bağımlı hale gelen bireyin yüksek dozlarda, uzun süreli ve sıkça madde kullanması halidir⁷⁰.

⁶⁷ Emine Umut Yıldız, **İzmir Liselerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Yaygınlığı, Hazırlayıcı Ve Koruyucu Faktörler**, Ege Üniversitesi, İzmir, 2009, ss. 1-2.

⁶⁸ Dolgin, a.g.e., ss. 753-754.

⁶⁹ Mehmet Dinç, **İnternet Bağımlılığı**, Yeşilay Yayınları, İstanbul, 2016, s. 11.

⁷⁰ Dolgin, ss. 736-737.

Bağımlılar bağımlı oldukları nesneyi hayatlarını mahvettiğini fark ettikleri için sevmez ama bağımlılık nesnesini isterler. Bir madde veya davranış biz onu psikolojik sorunlarımıza bir çare olarak kullanmayı öğrenmediğimiz sürece tek başına bağımlılık yapıcı değildir. Bağımlılık aslında tamamen kişi ile deneyim arasındaki ilişkiye bağlıdır. Bağımlılıkları harekete geçiren maddeler ya da davranışların kendileri değil zaman içinde öğrenilmiş olan bunların bağımlıları psikolojik rahatsızlıklardan koruyacağı düşüncesidir. Bağımlılık, bağımlılık yapıcı şeyin (bir oyun, bir madde, bir davranış, bir mekan veya bir nesne) yalnızlığı, sevgisizliği veya sıkıntıyı geçireceğini öğrenme meselesidir⁷¹.

2.5.2. Bağımlılığı Niteleyen Süreçler ve Beyin Araştırmaları

Bağımlılık ile ilgili çok sayıda tanımla karşılaşmaktadır. Ancak söz konusu olgunun temelindeki hem kişiye özgü hem de genelleyecek biyolojik, psikolojik ve sosyal birçok etkileyeni olan ve statik olmayan bir yapısı olduğunu dikkate aldığımızda yetkin bir tanımın zorluğu görülmektedir. Bu yüzden bağımlılığı anlama ve açıklama sürecinde bağımlılığı niteleyen özelliklere dikkat çekilebilir; Bağımlı bireyin, herhangi bir şeye duygusal, psikolojik ve fizyolojik olarak çok güçlü bir bağlanma halinden söz edilebilmektedir. Bağımlılıkta potansiyel ve gerçek zararlarına rağmen zorlayıcı bir şekilde o şeye bağlanma olmaktadır. Bağımlı bireyin davranışları kontrol edilemez bir şekilde tekrarlanmaktadır⁷².

“Bağımlılık davranışlarının esas tanımlayıcı özellikleri, mevcut davranış yapılarının kompulsif ve kontrol dışı doğasını ve bunlar değiştirilmek istendiğinde karşılaşılan zorluğu kapsamaktadır.”⁷³.

“Bağımlılık eğilimi her insanda vardır ve bu, onun toplumsallaşmış olmasının doğal bir sonucudur.”⁷⁴ Bireyin hem sosyal ilişkilerini hem de fiziksel hayatını önemli düzeyde etkileyen bağımlılık davranışı, vahşi doğada değil de medeni insanda neden bu kadar sık görülüyor ve bireyi ve toplumu bu düzeyde etkiliyor sorusunun cevabı; beyni olan tüm canlılarla ortak özelliğimiz olan, aslında temelde yaşamımızı sürdürmemizi sağlayan, ödül ceza sisteminin bir şekilde dışardan suiistimal edilmesidir, denilebilir⁷⁵.

⁷¹ Alter, a.g.e., s. 66.

⁷² Nurten Gökalp, “Bağımlılığa Felsefi Bir Bakış”, *Bağımlılık Dergisi*, 2017, Cilt: 18, 59-64, s. 60.

⁷³ Carlo C. DiClemente, a.g.e., s.5.

⁷⁴ Gençtan, a.g.e., s. 57.

⁷⁵ Sinan Canan, *Değişen Beynim*, Nefes Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 177.

Beynin doğal motivasyonel sistemlerinin, insanın hem çevreye adaptasyonu hem de hayatta kalmamıza sağladığı katkı büyüktür. Doğal motivasyonel sistemler insan beyninin ödül mekanizması üzerine kuruludur ve temelde mezokortikolimbik dopamin yolağını ve dopamin nörotransmitterini içermektedir. Mezokortikolimbik yolak farklı birçok yaşamsal türün beslenme, üreme, pozitif sosyal ilişkiler kurma ve yavruya duyulan bağlılık gibi adaptif davranışları üzerine etki eder. Bireyi yiyecek-su, eş, barınak ve benzeri aramak için veya kendi türüne karşı tehdit oluşturabilecek çevresel durumlardan ve avcılardan kaçmak için bu sistemler motive etmektedir⁷⁶.

Hoşumuza giden ve tekrarlanması bireye haz veren birçok şey, beynimizin ödül sisteminin temel merkezi olan akkumbens çekirdeği denilen bölgeyi uyararak dopamin salgılanmasına ve bireyin kendini daha iyi, mutlu ve tatmin olmuş hissetmesine yol açarak bu tip davranışları pekiştirmesine imkân tanır. Aslında bu sistemin varlık nedeni, hayatta kalmamızı sağlayan yeme içme, cinsel güdüler, hareket gibi özelliklerden keyif almamızı sağlayarak pekiştirmektir. Ancak insanoğlu diğer canlılardan farklı olarak, hoşumuza giden ve tekrarlanması bireye haz veren birçok şeyi tabiattaki doğal halinden daha yoğun ve ulaşılabilir tutma yeteneğiyle ödül sistemini zorlar ve birçok şeye karşı hızla bağımlı hale gelebilir⁷⁷.

Bağımlılık davranışı sergileyen bireyin beyni, bağımlı olmayan bir bireyin beyninden, genel olarak kontrol işlevlerinin zayıflamış, ödül ve istek merkezlerinin işlevlerinin üst düzeyde artmış olmasıyla ayrılır⁷⁸. Bilindiği üzere, insanı diğer canlılardan ayıran en temel fark, tepkilerini geliştirirken içgüdülerinin yanı sıra aklını da kullanabilmesidir⁷⁹.

Bağımlılık sürecinde beyin karar almaya ve davranışları kontrol etmeye yarayan bölümleri tahribata uğrar. Kullanılan maddenin yaptığı hasar, beyni değiştirir. Bireyin güçlü ya da zayıf iradeye sahip olmasından ziyade bağımlılık bir beyin hastalığı olarak ortaya çıkar⁸⁰. Bağımlılık, madde kullanan bireyin, iradi ve istemli madde kullanımının, kompulsif madde kullanımına dönüşmesi ve bunun temelinde yapısal ve nöro kimyasal değişikliklerin olması nedeniyle bir 'beyin hastalığı' dır⁸¹.

⁷⁶ Elif Mutlu, "Madde Bağımlılığı ve İnsan Evrimi", *Bağımlılık Dergisi*, 2018; Cilt: 19, 17-22, s. 19.

⁷⁷ Canan, a.g.e., s. 164.

⁷⁸ Canan, a.g.e., s. 181.

⁷⁹ Jean-Noël Jeanneney, *Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi* Çev. Esra Atuk, YKY, İstanbul, 1998, s. 19.

⁸⁰ Ercan, a.g.e., s. 7.

⁸¹ Ayhan Kalyoncu, *Plastik Düşler*, Kapital Medya, İstanbul, 2010, s. 34.

“Bağımlılıkla ilgili yapılan araştırmalarda, bağımlılık yapan bütün maddelerin doğrudan ya da dolaylı olarak beynin zevk faaliyetlerini harekete geçirdikleri gösterilmiştir.” İnsanoğlunun tüm yeme içme faaliyetleri, ya da sevişmek gibi hoşumuza giden ve haz veren güzel şeyler yaşadığımızda beynimiz dopamin salgılar ve bu sayede birey kendini sıcak, sakin ve mutlu hisseder. Zamanla dopamin miktarının normale dönmesi sonucunda birey yaşadığı zevkin tekrarını bekler. Çünkü bireyin bu deneyimi beyin içinde, zevk, duygu ve hafıza gibi kavramların merkezinde kaydedilir. Madde kullanımı ve bağımlılık bozukluklarının kaynağı olan birçok şey aynı merkezi uyarır ve daha sonra beyin bu hissettiği zevki hafızasında tutup tekrarlanmasını ister. Nasıl yemek yemek yaşantının devamı için gerekli ise alkol ve uyuşturucu madde kullanmak ve haz veren kompulsif davranışları tekrar etmek bağımlı bireyler için zamanla aynı anlama gelmeye başlar. Bu aşamadan sonra bağımlı birey, alkol ve uyuşturucu maddeyi ya da haz veren kompulsif davranışı zevk almak için değil kendini normal hissetmek için tekrarlamak zorunda kalır⁸².

2.5.3. Davranışsal ve Kimyasal Bağımlılıklar

Son yıllarda, bağımlılık tanımının çerçevesi, sadece kimyasal içerikli maddelerin kötüye kullanımı sonucunda beyinle etkileşmesine dayanan fiziksel bağımlılıktan ibaret olmadığını, genel anlamda haz verici, kompulsif ve tekrarlayıcı nitelikte, bireye zarar veren ve değiştirmesi ya da durdurması zor her türlü madde kullanımını ve pekiştirici davranışı kapsayacak şekilde genişlemiştir.

Bununla beraber Amerikan Psikiyatri Derneğinin kurucularından Benjamin Rush'ın, Ruhsal Hastalıklar metninin 1812'de ilk baskısında aşırı cinsel istek davranışının potansiyel patolojik doğasına dikkat çektiğini ancak davranış bozukları teriminin DSM V'de yer bulabildiğini hatırlamak faydalı olacaktır. Amerikan Psikiyatri Derneği (2013), Dünya Sağlık Örgütü (2008) ve Amerikan Bağımlılık Tıp Derneği (2010) davranışsal bağımlılıkların değışken derecelerde ve farklı olmakla beraber benzer temel klinik kriterleri olduğunu kabul etmişlerdir. Mark Griffiths (2005), davranışsal bağımlılıkların tanımını diğer bazı araştırmacıların da fikir birliğine vardığı altı temel bileşen üzerine dayandırır ve inşa eder. Bunlar, dikkat çekme, ruhsal değışiklikler, duygudurum bozuklukları, içe kapanma, yoksunluk ve tolerans ile çatışma ve nüksetmedir⁸³.

⁸² Ercan, a.g.e., s. 8.

⁸³ Kenneth Paul Rosenberg ve Laura Curtiss Feder, *Behavioral Addictions Criteria*, Evidence, and Treatment, Elsevier Inc., USA, 2014, ss. 1-3.

Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5 (DSM-V) ile birlikte “Kumar Oynama Bozukluğu”, “Maddeyle İlişkili Bozukluklar ve Bağımlılık Bozuklukları” kategorisindeki “Maddeyle İlişkili Olmayan Bozukluklar” başlığı altında ilk defa bir davranışsal bağımlılık olarak kategorize edilerek yer almıştır.

Madde ile ilgili bağımlılıklarla davranışsal bağımlılıklar birçok açıdan birbirine benzer özelliklere sahiptir. Beyinde aynı bölgeleri harekete geçirirler ve aynı bazı temel insani gereksinimlerden beslenirler: sosyal bağlılık ve destek, zihinsel uyarım ve etkili olma duygusu. Bireyler bunlardan arındırılınca hem maddesel hem de davranışsal bağımlılığa daha yatkın olurlar. Davranışsal bağımlılıkların altı temel bileşeni olduğu söylenebilir. Bunlar ulaşabildiğinizin az ilerisindeki çekici hedefler, karşı konulmaz ve öngörülmez olumlu geri besleme, artan bir gelişme ve ilerleme duygusu, süreç içerisinde zamanla zorlaşan görevler, çözüm bekleyen gerilimler ve güçlü sosyal bağlantılar olarak ifade edilir⁸⁴.

Bağımlılık kavramı günümüzde yakın geçmişe göre daha geniş bir çerçevelenmeyle, problemlili ilişkileri, aşırı çalışma davranışlarını ve hatta kimi araştırmacıların olumlu bağımlılık diye nitelendirdiği davranışları (spor, egzersiz, meditasyon vb.) kapsar hale gelmiştir. Bu geniş çerçevelenme hem fiziksel ve kimyasal bağımlılıkların hem de davranışsal bağımlılıkların ciddi boyutlarına hem de iyileşme sürecinin güçlüğüne dikkat çekmektedir. Araştırmacıların, kavramı bu yeni çerçevelenme sürecinde gözden kaçırmamaları gereken önemli nokta; çoğu psikolojik ve psikiyatrik problemin doğasında haz unsuru yani zevk verici ve pekiştirici etkisiyle yapılan etkinlikler olmadığıdır. Ayrıca pek çok rahatsızlık problem olarak tanımlanması için tekrarlayan kasti davranışlarda bulunmayı da gerektirmez. Bu yeni ve geniş tanımlamada, esasında endişe edildiği gibi, bağımlılık pek çok psikopatolojik davranışı tarif etmek üzere kullanılamaz⁸⁵.

Bağımlılık kavramının geniş bir çerçevelenme ile nüfusun büyük bir bölümünü içine alması ile değerini ve anlamını yitirip içi boş bir hale geleceği düşüncesine sebep olmaktadır. Oysa tam da bu kadar çok kişiyi etkilediği için acilen araştırılıp davranış bağımlılığına yol açan psikolojik açıdan zorlayıcı bu deneyimleri ne kadar ciddi oldukları ve etkileriyle ilgili bilimsel olarak ele alınması gerekmektedir⁸⁶.

⁸⁴ Alter, a.g.e., s. 16.

⁸⁵ DiClemente, a.g.e., s. 5.

⁸⁶ Alter, a.g.e., s. 29.

Bağımlılık yapıcı maddelerin ve davranışsal süreçlerin çoğunluğu yasadışıdır. Bu bağlamda bağımlılık davranışı suça yatkınlık ve diğer riskli davranışlar ile ilişkilendirilmektedir. Bireyin maddeyi kötüye kullanımı fiziksel ve psikolojik bağımlılık riski taşır. Fiziksel bağımlılık, vücudun söz konusu maddeye fiziksel ihtiyaç duyması ve madde kullanımını kestiğinde ağır belirtiler göstermesidir. Psikolojik bağımlılık, bireyin maddeyi kötüye kullanımı sonrası madde kullanımı ile ilgili dürtüleri sonucunda söz konusu maddeye karşı psikolojik ve yoğun bir ihtiyaç duyması halidir. Bağımlılığın fiziksel halini yenmek psikolojik bağımlılığı yenmekten nispeten daha kolaydır⁸⁷.

Hemen hemen her birey farklı sebeplerle çeşitli kimyasal maddeleri zaman içerisinde isteyerek kullanır (Ağrı kesicilerden, kas gevşeticilere ya da dekonjestan vb.). Bu bağlamda madde kullanımı ve madde istismarı ve kötüye kullanımı (olumsuz sonuçları ve günlük işlevselliği bozması bakımından) apayrı olgulardır. Hayatta her nesne bağımlılığa yol açabilir. Aslında birey yaşamı süresince herhangi bir maddeye bağımlı hale gelebilir.

Literatürde bağımlılığın iki temel düzeyde ele alındığı görülmektedir. Bir davranışa olan bağımlılık ve madde bağımlılığı. Çay, kahve, sigara, çikolatadan, uyuşturucu maddelere ve alkol gibi maddelere olan bağımlılık genel olarak madde bağımlılığını ifade ederken bir davranışa bağımlılık ise belirli bir davranışın normal dışı düzen ve sıklıkla sergilenmesi sonucu bireyin bedensel psikolojik ve toplumsal yapı ve işlevlerinde dengesini yitirmesi düzeninin bozulması ve ortama uyum sağlayamaması şeklinde tanımlanabilecek bağımlılık türüdür. Davranış bağımlılıklarına yeme, kumar, insan, seks ve benzeri bağımlılıklarla birlikte teknolojik bağımlılıklar da dâhil olmaktadır. Kimyasal olmayan bağımlılıklar temelinde incelenen teknoloji bağımlılıklarında birey pasif ya da aktif rol sergileyebilmektedir. Teknoloji araçlarında bulunan ve etkileşim içeren ses görüntü ve benzeri özellikler bağımlılık eğilimini arttırabilmektedir⁸⁸.

Yeni bağımlılıklar da madde alımı yok, vücudumuza doğrudan kimyasal maddeler vermiyorlar ama çekici ve iyi tasarlanmış oldukları için aynı etkiyi yaratıyorlar. İnsanlar maddelere bağımlı olurdu davranışlara değil, davranışlardan gelen tatmin hiçbir zaman bir eroin enjeksiyonunun verdiği mutluluk duygusunun yoğunluğuyla boy ölçüşemez ancak uyuşturucu maddeler zamanla nasıl daha güçlü

⁸⁷ Dolgin, a.g.e., ss. 735-736.

⁸⁸ Filiz Bilge, Bir Grup İlköğretim Öğrencisinde Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Eğilimi Değerlendirmesi, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2012, Sayı: 43, 96-105, ss. 97-98.

hale geldiyse davranışsal geri bildirim heyecanı da öyle artmıştır. Eroin ve kokain gibi uyuşturucuların kısa vadede daha tehlikeli olmasının nedeni ödül merkezini davranışlardan çok daha güçlü bir biçimde uyardıklarıdır. Kokain beyindeki sinir iletileri üstünde örneğin kumara kıyasla daha doğrudan bir etki yapar ama aynı sistemler üstünde aynı mekanizma ile çalışırlar. Farkı yaratan büyüklükleri ve yoğunluklarıdır. Yakın zamanda yapılan araştırmalar bağımlılık yapıcı davranışların uyuşturucu kullanımını takip eden beyin tepkilerinin aynısını yarattığını ortaya koymuştur⁸⁹.

2.5.4. İnternet Bağımlılığı

Günümüzde internet olarak adlandırılan birbiriyle bağlantılı bilgisayar ağları sisteminin temelleri 1989 öncesi soğuk savaş dönemine dayanmaktadır. 1969 yılında Amerikan Askeri Karargâhı Pentagon'da bir araştırma projesi kapsamında araştırmacıların, bilgisayardan bilgisayara iletişim için paket anahtarlamanın kullanılabilceğini geliştirip gösterdiği bir sistemdir. Soğuk savaş döneminde yaşanan bazı gelişmeler sonucunda kurulmuş olan İleri Araştırma Proje Dairesi'nin (Advanced Research Projects Agency) baş harflerinden ötürü başlarda ARPANET olarak adlandırılan internetin bu ilk versiyonunun amacı, Amerika'nın farklı bölgelerinde çalışan bilim adamlarının kaynak çalışmalarını bir paydada toplayıp bilgi alışverişini kolaylaştırmak ve kullandıkları pahalı cihazlardan ortaklaşa faydalanabilmelerini sağlamaktır. Bu buluşu gerçekleştirenler muhtemelen sonradan akıllarına gelen bir fikir olarak elektronik postayı yani e mail bir mesaj gönderme aracı olarak ortaya çıkardılar. Pentagon'un söz konusu bu ağı, 1980'lerin başına kadar askeri laboratuvarlar ve üniversitelerin bilgisayar bölümlerinde bulunan yaklaşık 500 bilgisayardan oluşuyordu. 1980'lerde IP'nin halen kullanılan versiyonu geliştirilmiş ve ilk etapta akademik amaçlı kullanılan internet, 1990'ların ortalarında tamamen ticari bir altyapı haline gelmiştir. 1990'ların sonlarından itibaren internet kullanımı dünya çapında hızla yaygınlaşmaya başlamıştır⁹⁰.

Son yıllarda artarak devam edegelen bilgisayar ve internet kullanımı, alandaki araştırmacı ve klinisyenlerin dikkatini internet bağımlılığı bozukluğuna çekti. Bu bağlamda ilk ve en kapsamlı çalışmaları Young (1998) ve Griffiths (1998,2000) yaparak internet bağımlılığını tanımlamaya çalışmıştır⁹¹. Young, insanların internette

⁸⁹ Alter, a.g.e., ss. 69-70.

⁹⁰ Anthony Giddens, **Sosyoloji**, Çev. Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008, ss. 640-642.

⁹¹ Rosenberg ve Feder, a.g.e., s. 99.

birbirinden farklı çok çeşitli eylemlerle problem geliştirebileceğini söyler. İnsanların patolojik davranışlar doğuran belli başlı uygulamalara bağımlı olabileceğini vurgulamaktadır. İnternet aktivitelerini değerlendirmek için DSM'deki madde kullanımı veya kumar bozukluklarından sekiz kriteri kullanmayı önerir. Griffith'te maddeyle alakalı bağımlılıklar ile davranışsal bağımlılıkların benzer özellikler taşıdığını söyler⁹².

İnternetin ve dijital teknolojilerin farklı demografik özelliklere sahip olmasına rağmen hemen hemen tüm bireylerin hayatını kolaylaştırdığı kuşku götürmemektedir. Amaçsız, aşırı ve problemlili internet kullanımının ise psikiyatrik sorunlara dönüşebileceği birçok araştırmada ifade edilmiştir. Ayrıca bir hastalık olarak görülecekse bu rahatsızlığın tanımlanması, değerlendirilmesi ve tedavisinde hâlâ önemli sınırlılıklar olduğu ve çok daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulduğuna dair yapılan tartışmaların dikkate alınması ve gözden kaçırılmaması gerekmektedir.

İnternet, kullanıcılarına katılım imkânı veren özgürlük vaat eden etkileşimli bir alan gibi görünmekle beraber içine hapsolünen ve hayatın kendi akışında ilerlemeyen, kültür endüstrisinin oluşturduğu bulaşıcı bir güç gibi yıkıcılığı ve tahribatı ön plana çıkan bir alan.

Literatürde ki ilk kullanımı ise Goldberg (1996) tarafından yapılmış olan internet bağımlılığı kavramının farklı ifadelerle ve araştırmalarda karşımıza çıktığını görmekteyiz. Söz konusu olgunun, problemlili internet kullanımı (Caplan, 2007), kompulsif internet kullanımı (Greenfield, 1999), patolojik internet kullanımı (Davis, 2001) gibi çeşitli kavramlarla literatüre geçtiği bilinmektedir. Ayrıca kavramlaştırmada görülen bu çeşitlilik birçok farklı araştırmacının tanı kriterlerinin farklılık göstermesiyle de örtüşmektedir⁹³. İnternet bağımlılığı ile ilgili tanımlar bazen karmaşık, bazen çelişkili, bazen yanlış gibi görünse de teknoloji insan etkileşiminin incelenmesi ve sonuçta sistemli, kapsamlı, net ve açık bir tanı kategorisine ulaşabilmesi için bu çalışmalar önemli bir anahtar görevi görecektir.

Son yıllarda bir tanı kategorisi olarak ısrarla önerilmesine rağmen Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın son sürümünde (DSM V) internet bağımlılığı henüz yer bulmamıştır. Ayrıca DSM V, madde kullanım bozukluğunu resmi

⁹² Petry, a.g.e., s. 72.

⁹³ Tuba Bağatarhan ve Diğdem Müge Siyez, "Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığını Önleme Programları: Sistematik Gözden Geçirme", *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2017, 243-265, s. 244.

olarak bağımlılık diye ifade etmemektedir. Tanım ve kapsam bu sürümde değiştirilmiştir. Ancak DSM V'de kitabın üçüncü araştırma ekinde bulunan ve "Daha fazla araştırma yapılması gereken konular" başlığı altında "İnternette oyun bağımlılığı" tanı kategorisi yer almıştır⁹⁴.

Buna göre, aşağıdaki belirtilerden 12 ay boyunca en az beşinin varlığı tanı için yeterli sayılmıştır⁹⁵.

- İnternet oyunları üzerine aşırı zihinsel meşguliyet
- Oyun oynamadığında yoksunluk belirtilerinin görülmesi
- İsteddiği heyecanı duymak için giderek artan süreyle oyun oynama gereksinimi
- Oyun oynamayı denetim altına alma, azaltma ya da bırakma çabalarının birçok kez başarısızlıkla sonuçlanması
- İnternet üzerinden oynanan oyunlar dışında hobi ve eğlencelere ilginin azalması
- Psiko-sosyal problemleri olduğunu bilmesine rağmen, aşırı miktarda devam eden internet üzerinden oyun oynama davranışı
- Ne kadar oyun oynadığını gizlemek için aile üyelerine, terapistine ya da başkalarına yalan söyleme
- Sorunlarından kaçmak ya da olumsuz duygu durumdan kurtulmak için oyun oynama,
- İnternet oyunlarına odaklanıp önemli ilişki, iş, eğitim ya da kariyer fırsatlarının riske atma ya da kaybetme

Ayrıca çocukların ve ergenlerin dijital teknolojileri ve interneti uzun süreli ve aşırı kullanımının onları maruz bırakacağı potansiyel tehlikeler olarak fiziksel(göz problemlerinden kas ve iskelet problemlerine), zihinsel(okuma yazmada zayıflama, hayal gücü, düşük konuşma ve dil becerisine), ahlaki(uygunsuz içeriğe maruz kalma, online şiddet ve taciz, etik eksiklikler), duygusal ve sosyal (sosyal soyutlanma, aile üyeleriyle, öğretmenle ve arkadaşlarla zayıflayan bağlar, disiplin ve motivasyon eksikliği, toplumdan duygusal kopukluk)⁹⁶ sayılabilir.

⁹⁴ Petry, a.g.e., s. 15.

⁹⁵ Nazlıgül Denizci vd. "İnternette Oyun Oynama Bozukluğu Ve Tedavi Yaklaşımları: Sistematik Bir Gözden Geçirme", *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2018, 5, 13–35. s. 4.

⁹⁶ C. Cordes and E. Miller, *Fool's Gold: A Critical look at Computers in Childhood*, 2000, www.allianceforchildhood.net (Erişim tarihi: 20.03.2018).

2.6. YALNIZLIK

İçinde bulunduğumuz yüzyıl bireylerin yaşadığı krizleri derinleştirmekte ve bireyin hem fiziksel hem ruh sağlığını etkileyen daha fazla olguyu sorgulanır hale getirmektedir. Bu olguların en önemlilerinden olan ve bireyin psikososyal gelişim ve yaşantısında mühim ve ciddi olumsuz etkiler bırakan yalnızlık olumsuz bir duygu olarak deneyimlenmektedir. Bu deneyimin depresyon, anksiyete, fobi, intihar, patolojik internet kullanımı gibi birçok psikolojik klinik tabloya yol açtığı söylenebilir⁹⁷.

Günümüz dünyası giderek hızlanan bir değişim içinde ve her an yaşantımızı etkileyen yeni dinamikler oluşmakta, hayatın yavaşça ve kendiliğinden aktığı günler geçmişte kaldı. Bu yeni oluşumları fark edemeyen ya da kabul edemeyenler, sosyo ekonomik, toplumsal, kültürel süreçleri kavramakta zorlanabilmektedir. Bu durum bireyin dünya görüşünü tutarsızlaştırmakta, karar ve eylemlerini anlamsızlaştırmaktadır. Dünya görüşünün ahengini yitirmesi, bireyin kendisini ve başkalarını anlamasını bozup zorlaştırmaktadır. Bu da bireyin kendisini yalnız ve dışlanmış olarak görmesine yol açmaktadır⁹⁸. Yalnız ve depresif bireylerin daha yüksek oranda internette vakit geçirdiği görülmektedir. Çünkü gerçek hayatta sosyal becerilere sahip olmadığını düşünen yalnız bireyler, internet üzerinde başkalarıyla daha iyi etkileşimde bulunabileceklerini ve kendilerini ifade edebileceklerini hissederler⁹⁹.

Farklı derecelerde ve değişen boyutlarda yalnızlık her bireyi etkilemektedir. Günümüz dünyasında, yalnızlık hissinin bu kadar yaygın olmasında, teknoloji toplumunun teknik rasyonalitesi tarafından yönetilen kurumları ve organizasyonlarınca günlük hayatımızın soyut ve insani olmayan ilişkilerle sonuçlanması önemli bir etkidir. Teknolojinin gücü arttıkça, paylaşılan anlamın çökmesi, kişilerarası ilişkileri zayıflatmakta ve hem psikolojik hem de kültürel bir parçalanmaya neden olmaktadır. Bununla birlikte, ilginç bir şekilde geleceğe dair korku ve yalnızlığımız sosyal ve dışadönük bir kişilikle maskelenebilmektedir¹⁰⁰.

⁹⁷ Elif Güneri Yöyen, "Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travması", *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 2016, 6/12, 66-78, s. 74.

⁹⁸ Engin Geçtan, *Hayat*, Metis Yayınları, İstanbul, 2003, s. 8.

⁹⁹ Kim Junghyun vd., "Loneliness as the Cause and the Effect of Problematic Internet Use: The Relationship between Internet Use and Psychological Well-Being", *Cyberpsychology and Behavior*, 2009, 12/4, 451-455, s. 451.

¹⁰⁰ Richard Stivers, *Shades of Loneliness, Pathologies of a Technological Society*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. USA 2004, s. 142.

Teknoloji toplumunda stres, yalnızlık, sıkıntı ve yabancılaşma, günlük yaşamı içinde mutluluk kırıntısı dahi olmayan bir bunalım çölüne dönüştürmektedir. Yalıtılmışlık ve anlamsızlık duygusunun hâkim olduğu bu yaşam tarzı büyük bir çoğunluğun psikopatolojik semptomlar sergilemesine yol açmaktadır. Hem aileyi hem kişisel yaşamı kuşatan bu kriz hali özellikle duygusal sağlık arayışını ciddi boyutlara taşımakta ve sakinleştirici ve antidepresan satışlarını arttırmaktadır. İnsanlar daha önce asla böylesine güçsüzleştirilip, her konuda makinalara bağımlı hale getirilmemiştir; yeryüzü teknolojiden dolayı hızla imhanın eşiğine gelirken, bireylerin ruhları da teknolojinin hükmedici yasalarından dolayı sinikleşerek donuklaşmıştır¹⁰¹.

Araştırmacılar yalnızlık kavramını tanımlamaya çalışırken genelde içselleştirdiği kuramsal yaklaşım ve alanına göre hareket etmişlerdir. TDK Türkçe Sözlükte ve Misalli Büyük Türkçe Sözlükte “yalnız olma durumu”, “kimsesizlik”, “kimse bulunmama durumu, ıssızlık, tenhalık” ve özünde benzer olmakla beraber ince bir ayrımla “tek başınlık” anlamında kullanılmaktadır. İngilizcede ise genelde yalnız olmanın karşılığı olarak “loneliness” kavramı kullanılmaktadır¹⁰².

Yalnızlık, insanlık tarihi boyunca ve günümüz modern toplumlarında araştırmacıların yoğun merakı ve konunun önemi bağlamında hem sanat ve edebiyat alanında hem de psikoloji alanında ilgi konusu olmuştur. Peplau ve Perlman 1980’li yıllarda, “Neden yalnızlık?” Sorusunu şöyle cevaplamıştır: “Basit ama önemli ve dikkat çeken yanıtlardan ilki, yalnızlık konusunun ilgi çekici olmasıdır. Hem kişisel deneyimler bakımından hem de merak duygusundan, birçok sosyal araştırmacı yalnızlık muammasını anlamaya çalışmaktadır. İkincisi yalnızlığın toplumdaki yaygınlığıdır. Başka bir açıdan önemi yalnızlık duygusunun olumsuz bir tecrübe ve hatta yaşamı tehdit eden sonuçlara kadar varmasıdır. Kişiler arası çekim, aşk, arkadaşlık genelde yoğun olarak ele alınmış konulardır. Yalnızlık ise bunların tam karşısında durmaktadır. Son bir neden ise, sosyal bilimler açısından yalnızlık konusunun güncel bir konu haline gelmesi ve önemsenmesidir¹⁰³.

¹⁰¹ John Zerzan, *Gelecekteki İkel*, Çev. Cemal Atila, Kaos Yayınları, İstanbul, 2013, s. 172.

¹⁰² Muhammed Kızılgöçer, Yalnızlık Umutsuzluk Ve Dindarlık İlişkisi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2011, s. 5, (*Yayımlanmamış Doktora Tezi*).

¹⁰³ Daniel Perlman ve Letitia Anne Peplau, Loneliness, A Sourcebook Of Current Theory, Research And Therapy, John Wiley and Sons Ltd, “Perspectives on Loneliness”, Ed. Daniel Perlman, Letitia Anne Peplau), (1-20), New York 1982, s.2.

Yalnızlık kavramını tanımlamak ve konuya açıklık getirebilmek, güç olduğu kabul edilen bir olgudur. Özünde acı veren ve ürkütücü bir duygu olmasındandır ki, bireyler genelde bu duyguyla yüzleşmemek için çaba gösterirler.

Üstelik bir insanın tek başına yaşaması biçimindeki somut yalnızlık, kendi toplum grubuna yabancılaşma biçiminde yaşanan yalnızlık, çevresi tarafından itilme sonucu yaşanan yalnızlık, bir insanın çevresiyle ilişkilerini en azına indirerek kendi seçimi ile yaşadığı yalnızlık ve insanın kendisini anlaşılmamış ve kimsesiz hissettiği gerçek yalnızlık gibi birbirinden çok farklı yaşantıların tümü "yalnızlık" sözcüğüyle dile getirilir¹⁰⁴.

2.6.1. Yalnızlık ve Ergenlik

Yalnızlık duygusunun ergenlik sürecinde önem kazandığı bilinmektedir. Yalnızlık duygusu bireyin sayıca çok sosyal bağlantılarına değil bu bağlantıların hem nitelik hem de nicelik açıdan idealleriyle uyumluluğuyla ilgilidir. Ergenlik sürecindeki genç birey yalnızlık hislerini genellikle can sıkıntısı ile açıklar ve bununla mücadele etmek için müzik dinleme TV izleme gibi edilgen faaliyetlere yönelir. Oysa bu faaliyetler yalnızlık hissini ortadan kaldırmayabilir çünkü bu faaliyetler insan ilişkilerinin yerini tutamayacak şekilde pasif ve işlevsel olmayan faaliyetlerdir. Yalnızlık hissi ve halinin giderilmesinin yararlı olduğu düşünülür. Çünkü bu hissiyat kaygı, depresyon, öfke ve mutsuzlukla ilişkilendirilmiştir¹⁰⁵.

Çocukluk döneminde duygusal tatmin arkadaşlık ilişkilerinden ziyade ebeveyn ilişkileriyle karşılanır. Oysa ergenlikle birlikte yakın arkadaş ihtiyacı önem kazanır. Çünkü ergen birey yaşı ilerledikçe kendilerini anlayışla karşılayıp destek olacak, kişisel düşüncelerini rahatça paylaşabileceği, ortak ilgilere sahip, yakın ve sıcak ilişkilerle bu duygusal tatmini sağlayabilmektedir. "Ergenler daha çok arkadaşlarına açılmak isterler çünkü onların kendileri ile daha iyi empati kurabileceklerini ve kendilerini ebeveynlerinden daha az eleştireceklerini düşünürler."¹⁰⁶

Bu bağlamda sosyal ve duygusal yalnızlık ayırımına değinmek isabetli olacaktır. Yalnızlık literatüründe son yıllarda yapılan bazı araştırmalar, yalnızlığın sosyal ve duygusal yalnızlık olarak iki boyutuyla değerlendirilebileceğini ifade etmektedirler.

¹⁰⁴ Engin Geçtan, *İnsan Olmak*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994, s. 109.

¹⁰⁵ Uğur Canbolat, *Psikoloji Sohbetleri, Kendinizi Nasıl Hissetmek İsterdiniz?*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010,

¹⁰⁶ Dolgin, s. 487.

Duygusal yalnızlık özellikle aile, eş, sevgili gibi yakın ilişkilerin eksikliğinden kaynaklanmakta ve bireyde boşluk ve huzursuzluk hislerine yol açmaktadır. Sosyal yalnızlık ise bir topluluğa (iş, arkadaş grubu, komşuluk vb.) aidiyet duygusu ve anlamlı arkadaşlıklar kuramama eksikliğinden ya da yokluğundan kaynaklanmakta ve bireyde sıkıcı hislere yol açmaktadır. Duygusal yalnızlık düzeyi yüksek bireylerin internette vakit geçirme ihtimali daha yüksek görülmektedir¹⁰⁷.

Sosyal ilişkilerimizin arzuladığımızdan daha az ve anlamsız olduğunu fark etmemiz yalnızlığın önemli göstergelerindendir. Tek başınalık ile yalnızlık veya yalnız hissetmek her zaman aynı şeyler değildir. Ergenlik döneminde birey yetişkinlerden daha fazla yalnızlık hissedebilir.

Yalnız hissetmek, bir gruptan dışlanmış, çevrenizdeki insanlar tarafından sevilmiyor, özel sorunlarınızı kimseyle paylaşamıyor, etrafınızdakilerden farklı ve yabancılaşmış hissetmenizdir¹⁰⁸.

Bazı psikologlar yalnızlık duygusunun bireyin yaşamın anlamını bulmasıyla ilişkili olduğunu ifade ederken bazı psikologlar anlamlı ve yüzeysel olmayan ilişkiler kurabilmekle ilişkili olduğunu belirtir¹⁰⁹.

Ergenlik sürecinde, sosyal ilişki eksikliği nedeniyle yalnızlık duygusu ergenlerde sıkça karşılaşılan bir durumdur. Yalnızlık ve sosyal ilişki eksikliği temelinde bu sürecin var olan problemlerinin yanı sıra başka yaşam sorunları da yaşamaya başlayan ergenler istemsiz ve zorlayıcı bir şekilde internet kullanımına yönelebilirler¹¹⁰.

Ergenlik sürecinin son evresi yani genç yetişkinlik dönemi yalnızlık duygusu bakımından daha çok riskli görülmektedir. Hem bireyin yaşadığı dönemde baş etmesi gereken gelişimsel görevleri bulunmakta hem de diğer taraftan ergenliğe özgü bedensel, ruhsal ve sosyal değişimler yakın ilişkilerinde sorunlar yaşamalarına ve

¹⁰⁷ Eric J. Moody, "Internet Use And Its Relationship To Loneliness", *Cyberpsychology and Behavior*, 2001, 4/3, 393-401, s. 394.

¹⁰⁸ David G. Myers, *Sosyal Psikoloji*, Çev. Serap Akfırat, Nobel Yayınları, Ankara, 2015, ss. 536-537.

¹⁰⁹ Burger, ss. 477-478.

¹¹⁰ Caner Doğrusever, *Ön Ergenlerin İnternet Bağımlılığının Yalnızlık, Sosyal Beceriler Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2015, s. 4, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

yalnızlık hissine neden olabilmektedir¹¹¹. Genelde istenmeyen bir his olarak görülen yalnızlık, alışlagelmiş ön yargılarda bilinenin aksine, yetişkinlik ve özellikle yaşlılık döneminden ziyade ergen bireylerde daha sık karşılaşılan bir durumdur¹¹².

Ergen bireyin ebeveynlerinden bağımsız hareket etmeye başladığı bu süreçte yalnızlığı tek başınalık arzusundan ayırt etmek faydalı ve önemlidir. Bazı bireyler tek başına oldukları zamanlara önem verir ve bu zamanları değerli görürler¹¹³.

Yalnızlık, uzun zamandır bazı düşünürlerce yüceltilirken, bazılarınca hakir görülmüştür. Günümüz toplumunda ise eski düşünürlerce yüceltildiği gerçek değerini ve anlamını unuttuğumuz çok önemli bir olgu haline gelmiştir. Günümüz dünyasında yalnızlık mahrumiyet ve yoksunlukla ilişkilendirilerek, ürkütücü bir olgu ve kavram olarak zihinlerimize kazınmıştır. Yalnız olma hali ve yalnızlık hissi bireyi harekete geçirip olumlu fiillere ve toplumsal başarıya vesile de olabilir. Fiziksel anlamda yalnız kalmak ve çevresinde sevdiği olmadan tek başına bir yaşam sürmek elbette acı verici bir deneyim olacaktır. Fakat bir de tercih edilmiş yalnızlık vardır. Tercih edilmiş yalnızlık insanın kendini dinlemesine kendi içinde derin bir yolculuğa çıkmasına imkân tanıyan çok değerli bir fırsattır. Yalnızlığın gerçek anlamını fark etmek ve ondan korkmak yerine onu doğru kullanmak kişiye güç verir. Böylesi bir yalnızlığın değerini fark etmiş bireylerin daha fazla sorgulayıcı daha özenli daha hassas daha düşünceli daha duygusal düşünsel yetileri daha fazla gelişmiş kişiler olarak çevrelerindeki diğer insanlardan ayrıldıkları kolaylıkla görülebilir¹¹⁴.

Bireyin kendi isteği ve seçimiyle yalnızlığa seçmesi yapıcı, yenilikçi ve kreatif sonuçlara da yol açabilir. Kreatif insanlar eserlerini ya da buluşlarını bu tarz yapıcı bir yalnızlık sürecinde ortaya çıkarabilirler. Bir başka deyişle, kreatif kişi, gerektiğinde yalnız kalabilmekten korkmayan insandır. Kreatif insan ancak yalnız kalabildiği zaman içsel dünyasının zenginliklerine inebilir ve bunları sonradan, müzik, görsel sanatlar, edebiyat ya da bilimsel ve teknolojik buluşlar olarak bize ulaştırabilir. Bundan ötürü, gerçek anlamda yenilikçi bir insan kreatif sürecini yaşarken kendisini yalnız

¹¹¹ Nihal Bıyık, Üniversite Öğrencileri İçin Yalnızlık Duygularının Kişisel Sosyal Özellikleri Ve Öfke Eğilimleri Açısından İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2004, s. 3, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹¹² Jones, W.H. ve Carver, M.D, "Handbook Of Social And Clinical Psychology: The Healthy Perspective, Adjustment And Coping Implications Of Loneliness" Ed. R. Snyder ve D.R. Forsyth, **Pergamon Press**, 1991, 395-415, s. 397.

¹¹³ Santrock, a.g.e., s.306.

¹¹⁴ Cem Şancı, **Yalnızlık Doktorası**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2015, s. 15.

hissetmez; oluşturmakta olduğu ürünün diğer insanlar tarafından anlaşılabilieceği ve kabul edilebileceği umudunu taşıdığından, aslında yalnız deđildir¹¹⁵.

2.7. UMUTSUZLUK

Tarihsel süreçte umut kavramı önceleri daha çok duygusal yönüne odaklanılarak ele alınmış ve bireyi harekete geçmek ve hedefe ulaşmak için güdüleyen ve iyi hissettiren insani bir temel duygu olarak deđerlendirilmiştir¹¹⁶. Son yıllarda ise bazı araştırmacılar umudun bilişsel yönüne de dikkat çekmiş ve kavramı bir hedef ya da amaca ulaşmak için gerekli gücü kendinde hissetme süreci ve bu süreçte uygun yolları bulabilecek zihinsel bir beceri olarak da deđerlendirmiştir¹¹⁷.

Umut, řu anda veya geleceğe dair bir amaç ya da hedefi gerçekleştirilmede artı değer anlamında sıfırdan fazla olan yönelim ve beklentileri ifade eder. Geleceğe odaklı ve dinamik bir yapısı olan umut anlık durumlar ve zorluklarla da ilişkilidir. Umutsuzluk ise řu anda veya geleceğe dair bir amaç ya da hedefi gerçekleştirilmede sıfırdan az olan negatif değer anlamında olumsuz yönelim ve beklentiler şeklinde tanımlanır. Bu bağlamda umut ve umutsuzluğun karşıt beklentileri simgelediği söylenebilir. Umutsuzluk bireyin ruh sağlığını olumsuz etkileyen ve depresyon, intihar gibi psikopatolojik durumlara neden olan ve aynı zamanda bu klinik durumların bir parçası olarak yer alan bir duygudur. Umutta hedefe ulaşmak için uygulamaya konulan planların gerçekeleşeceği ve başarılacağı öngörüsü varken; umutsuzlukta başarısızlık yargısı vardır¹¹⁸.

Ayrıca umutsuzluğun bireyin yaşamdaki zorluklarla baş etmede hiç alternatif göremediği ya da sınırlı alternatiflere mecbur kaldığı veya kişisel seçenekler bulamadığı ve kendi yararına yönelik arzu ve hayalleri için enerji sarf edemediği bir durum olarak da tanımlanması mümkündür. Umutsuzluk puanının yüksek olması psikopatolojik açıdan birçok alanda risk oranını arttırmaktadır. Özellikle depresyon ve intihar vakalarında belirleyici etkisi bilinmektedir¹¹⁹.

¹¹⁵ Geçtan, İnsan Olmak, a.g.e, s. 109.

¹¹⁶ Yasemin Akman ve Fidan Korkut, "Umut Ölçeği Üzerine Bir Çalışma" *H.Ü. Eğitim Fakóltesi Dergisi*, 1993, Sayı: 9, 193-202, s. 193.

¹¹⁷ Ahmet Akın, *Güncel Psikolojik Kavramlar 1: Pozitif Psikoloji*, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya, 2012, s. 71.

¹¹⁸ Nesrin Dilbaz ve Gülten Seber, "Umutsuzluk Kavramı: Depresyon Ve İntiharda Önemi", *Kriz Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 3, 134-138, s. 134.

¹¹⁹ Dilek Özmen vd. "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkenler", *Anatolian Journal of Psychiatry*, 2008, Cilt: 9, 8-15, s. 9.

Amerikan Psikoloji Birliđi'nce de (1997) umutsuzluk, bireyin seçim Őansının sınırlı olduğu ya da seąme özgürlüğünün olmadığı ve kendi enerjisini aktive edemediği öznel bir duygu durumu olarak tanımlanmıŐtır.

İnsan, doğası gereği biyopsikososyal bir varlık olarak kabul edilmektedir. Umut bireyin hem fiziksel hem ruh sağlığı üzerinde etki ederek yaŐam kalitesi ve motivasyonunu aktif olarak belirleyebilen önemli bir kavram olarak görülmektedir. Bireyin içinde bulunduğu dünyaya inancını, güvenini ve hayata verdiği değerini belirleyici etkisiyle de önem taŐıdıđı ifade edilmektedir. Umutsuzluk üzüntü ve sıkıntılara yol aąarak bireyin baŐa ąıkma stratejilerini negatif olarak etkileyebilmektedir¹²⁰.

Umut kavramı bazı araŐtırmacılar tarafından hayati öneme sahip bir ihtiyaą olarak tanımlanmıŐ ve bireyin diğer insanlarla iliŐkilerinde ve günlük hayatta baŐarıya ulaŐmasını etkileyen önemli bir faktör olarak görülmüŐtür. Umut düzeyi zor durumlarla baŐa ąıkmak ve kontrolü yeniden kazanmak adına önem taŐımaktadır¹²¹.

Bireyin benlik algısı ve özsaygısı ile ilgili olumsuzluğa neden olan yaşam deneyimleri, hayatta hiçbir Şeye ve hiç kimseye inanamaması, yaşamını anlamlandırma bağlamında sorun yaşaması ve anlam yitimi, yaratıcı ve üretken becerilerini kullanamaması umutsuzluğun temel nedenleri arasında gösterilmektedir¹²².

GeąmiŐ deneyimlerimize bağlı olarak biçimlenen umut ve umutsuzluk pek ąok Őey gibi, düŐüncelerimizi ve hislerimizi nasıl deneyimlediğimiz bir süreci ifade etmektedir. Hepimizin duygularımız ve düŐüncelerimiz, içimizde yaŐadıkları yollar ve onları bizden uzaklaŐtırmak için kullanabileceğimiz yöntemlerimiz var ve bunlar genelde yaŐamdaki amacımızı belirleme, ona ulaŐma yolları üretebilme ve sonucunda doyuma ulaŐma anlamında önemli etkilere sahiptir¹²³.

¹²⁰ Sinem Tarhan ve Hasan Bacanlı, "Sürekli Umut Öląeđi'nin Türkąe'ye Uyarlanması: Geąerlik Ve Güvenirlik ąalıŐması", *The Journal of Happiness & Well-Being*, 2015, Cilt: 3, Sayı: 1, 1-14, s. 2.

¹²¹ Adela Yarcheski ve Noreen E. Mahon, "Meta-Analyses of Predictors of Hope in Adolescents", *Western Journal of Nursing Research* 2016, Vol. 38(3) 345–368, s. 346.

¹²² ąihan Akyüz, Facebook Kullanımının YetiŐkin Kadınların Yalnızlık Ve Umutsuzluk Düzeyleri Üzerindeki Etkileri, NiŐantaŐı Üniversitesi, İstanbul, 2016, s. 20 (**YayımlanmamıŐ Yüksek Lisans Tezi**).

¹²³ Elana Premack Sandler , Hope and Hopelessness From a Different Viewpoint, <https://www.psychologytoday.com/us/blog/promoting-hope-preventing-suicide/201210/hope-and-hopelessness-different-viewpoint>, (Erişim tarihi 01.02.2018).

Mevcut eğitim sistemimiz göz önüne alındığında ergen bireylerin lise kademesinde eğitim öğretim süreçlerini devam ettirdiği görülmektedir. Yine ülkemizdeki eğitim sistemi açısından lise kademesi bir üst eğitim öğretim kurumu olan üniversiteye geçiş ve hazırlık süreci olduğundan ebeveynlerin beklentisi ergen bireyin yoğun bir çalışma ile yüksek notlar alarak başarılı olmasıdır. Bu beklentiler ve ergen bireyin yaşadığı ve başa çıkması gereken diğer fiziksel, bilişsel ve psikolojik süreçler ergen bireyin geleceğe dair kötümser ve umutsuz olmasına yol açabilmektedir. Bu tarz olumsuz düşünceler de genç bireyin davranışlarında istenmeyen sonuçlara ve eğitim öğretim sürecinde başarısızlığa neden olabilmektedir. Dolayısıyla lise öğrencilerinin içinde buldukları koşullar düşünüldüğünde gelecekle ilgili planlarına dair yoğun bir umutsuzluk yaşadıkları ifade edilebilir¹²⁴.

Akademik başarı ile bilişsel yetenekler kadar duyuşsal faktörlerde bağlantılıdır. Dolayısıyla bu perspektifte ergen bireyin psikolojisini ve tutum ve davranışlarını etkileyecek olan duyguları da titiz bir şekilde ele alınıp incelenmesi fayda sağlayacaktır. Okul psikologlarının veya danışmanlarının öğrencilere umutlu düşünebilme stili anlamında desteği akademik başarıya pozitif katkı sağlayacağı ifade edilmektedir. Ergen bireyin yaşamını anlamlı hale getirmede en önemli faktörlerden biri olan geleceğe dair umut beslemesi ve içinde bulunduğu süreci bu umut faktörüyle daha sağlıklı atlatabilmesidir¹²⁵.

¹²⁴ Songül Tümkiye vd. "Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar, Otomatik Düşünceler, Umutsuzluk Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2011, Cilt: 20, Sayı: 2, 77-94, s.80.

¹²⁵ Tara A. Cuskley, "Student Achievement: Relations Among Intrinsic Motivation, Social-Emotional Skills, And Hope", *The Faculty Of The Department Of School Psychology At St. John's University*, New York, 2014, s. 1.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, kullanılan veri toplama araçları, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Araştırmanın yöntemi tarama modeline dayalı olup, internet bağımlılığı üzerinde etkisi olabilecek farklı değişkenler de inceleneceğinden, karşılaştırmalı ilişkisel tarama modeline uygun olarak hazırlanmıştır. Tarama modeli, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılacak taramadır¹²⁶.

3.2. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 2015-2016 eğitim öğretim yılında İstanbul ili merkezinde bulunan Özel Ortaöğretim kurumlarının 9, 10, 11. ve 12. Sınıflarında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise; il sınırları içinde bulunan özel ortaöğretim okullarının 9, 10, 11. ve 12. sınıflarında okuyan 1050 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubunu oluşturan öğrenciler il sınırları içinde bulunan toplam 379 özel liseden seçkisiz olarak belirlenen Tablo-1'de gösterilen 13 okuldan seçilmiştir¹²⁷. Ancak uygulama sonrasında veri toplama araçlarını hatalı ya da eksik yanıtladığı tespit edilen 335 öğrenciden alınan veriler değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bunun sonucunda örneklem grubu 715 öğrenciden oluşmuştur.

¹²⁶ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Ankara, Nobel Yayınları, 2004, s.83.

¹²⁷ https://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_01/12161128_2015-2019_sp_gYncelleme_OCAK2018.pdf (Erişim tarihi 05.02.2018).

Tablo- 1 Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımları

OKUL ADI	N	Yüzdelik
Nişantaşı Işık Lisesi	54	7.6
Bahçelievler Aka Koleji	56	7.8
İhlas Koleji	53	7.4
Beylikdüzü Okyanus Koleji	57	8.0
Ümraniye Gökkuşığı Koleji	51	7.1
İtalyan Lisesi	59	8.3
Güneşli Okyanus Koleji	54	7.6
Saint Michel Lisesi	56	7.8
Ümraniye Mektebim Koleji	51	7.1
Notre Dame De Sion Lisesi	59	8.3
Bahçelievler Gökkuşığı Koleji	57	8.0
Bakırköy Uğur Lisesi	55	7.7
Bahçeşehir Gökkuşığı Koleji	53	7.4

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmanın amacına uygun olarak araştırmacı ve tez danışmanı tarafından katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek hedefiyle oluşturulan 18 maddelik kişisel bilgi formu ve katılımcıların internet bağımlılık düzeyini belirlemek için İnternet Bağımlılık Ölçeği, yalnızlık düzeylerini belirlemek için UCLA Yalnızlık Ölçeği ve umutsuzluk düzeylerini belirlemek için de Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) kullanılmıştır.

Ölçekler ve kişisel bilgi formu okullarda, sınıf içerisinde uygulanarak katılımcılar tarafından bireysel olarak doldurulmuştur. Kurumlara şahsen gidilerek, anketleri istekli doldurmaları için ilgili özel okulun okul yönetimi ve rehberlik psikolojik danışmanlık birimiyle iş birliği yapılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma çalışmamızda örneklem grubuna yönelik, diğer ölçme araçlarıyla birlikte öğrencilerin demografik (cinsiyet, sınıf düzeyi, kardeş sayısı ve ilişkisi, internet kullanım süresi, internet bağlanma biçimleri, evde internet olması durumu ile ailelerinin gelir ve eğitim düzeyleri, anne ve babanın birliktelik durumu, insanlarla ilişki şekli, mutluluk ve beklentilerin gerçekleşme durumu ve yalnızlıkla ilgili durumlarını) özelliklerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur.

3.3.2. İnternet Bağımlılık Ölçeği

DSM-V sürümünde internet bağımlılığıyla ilgili üzerinde uzlaşmış tanı ölçütleri henüz bulunmamaktadır. İnternet Bağımlılık Ölçeği, Günüş (2009) tarafından DSM-IV diğer bağımlılık ölçütleri temel alınarak Türkçe'ye uyarlanıp geliştirilmiş, dört alt boyuta sahip ve 35 maddeden oluşan bir ölçektir.

Ölçeğin maddeleri 5'li "Likert" tipi olarak, 1-"Tamamen katılıyorum", 2-"Katılıyorum", 3-"Kararsızım", 4-"Katılmıyorum" ve 5-"Kesinlikle katılıyorum" şeklindedir. Ölçek internet bağımlılığına yönelik olarak "Yoksunluk", "Kontrol Güçlüğü", "İşlevsellikte Bozulma" ve "Sosyal İzolasyon" olarak dört temel boyutu ölçmeyi amaçlamaktadır. Buna göre; 1., 2., 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. maddeler yoksunluk alt ölçeğini, 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., 19., 20., 21. maddeler kontrol güçlüğü alt ölçeği, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 maddeleri işlevsellikte bozulma; 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35. maddeleri sosyal izolasyon alt ölçeğini oluşturmaktadır.

Ölçekten alınabilecek en düşük puan 35, en yüksek puan ise 175'tir. Ölçeğin tümü için Cronbach alfa (a) iç tutarlık katsayısı Günüş, tarafından .94 bulunmuştur. Ölçeğin maddelerinin toplam puanı eşik değerinin üstünde olan bireyler için bağımlı ya da olası (risk taşıyan) bağımlı oldukları, madde toplam puanı eşik değerinin altında olan bireyler için ise bağımlı olmadıkları söylenebilecektir.

3.3.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA "University of California Los Angeles Loneliness Scale" Yalnızlık Ölçeği, bireylerin genel yalnızlık düzeylerini belirlemek amacıyla Russell, Peplau ve Ferguson tarafından 1978 yılında geliştirilmiştir. Türkiye'de, Demir (1989) tarafından Türkçeye uyarlanırken maddelerin yarısı olumlu yarısı olumsuz ifadeleri içeren ikinci versiyon

kullanılır hale getirilerek, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. UCLA, 20 maddeden oluşan 10 tanesi düz yönde, 10 tanesi ters yönde kodlanmış, 4'lü likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin her bir maddesinde sosyal ilişkilere dair duygu ve düşünce belirten bir durum aktarılmakta ve bireylerden bu durumu ne sıklıkta yaşadığını seçeneklerde belirtmesi istenmektedir (Demir, 1989).

Ölçekteki 10 ifade (1,4,5,6,9,10,15,16,19,20) sosyal ilişkilerden doyumunu gösteren pozitif ifadeler; "hiç yaşamam" 4, "nadiren yaşarım" 3, "bazen yaşarım" 2, "sık sık yaşarım" 1 şeklinde puanlanırken; kalan 10 ifade (2,3,7,8,11,12,13,14,17,18) ise sosyal ilişkilerden memnuniyetsizliği gösteren negatif ifadeleri içeren maddeler "hiç yaşamam" 1, "nadiren yaşarım" 2, "bazen yaşarım" 3, "sık sık yaşarım" 4 puan şeklinde puanlanmaktadır. Ucla Yalnızlık Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puan 80, en düşük puan ise 20'dir. Ölçekten alınan yüksek puan yüksek yalnızlık düzeyini, düşük puan düşük yalnızlık düzeyini göstermektedir (Demir, 1989).

Ülkemizde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından gerçekleştirilmiştir. Demir'in (1989) çalışmasında ölçeğin iç tutarlılığı ile ilgili analizler toplam 72 kişi üzerinde hesaplanmış ve cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı. 96 olarak belirtilmiştir. Ölçeğin beş hafta ara ile yapılan test tekrar test güvenilirlik katsayısı. 94 olarak saptanmıştır. Bu bağlamda ölçeğin yalnızlıktan yakınlarla yakınmayanlar arasında anlamlı bir farkı saptadığı sonucuna ulaşılabilmektedir.

3.3.4. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Beck ve arkadaşlarının (1974) geliştirdiği, Beck Umutsuzluk Ölçeği, bireylerin geleceğe dönük olumsuz beklentilerini ve karamsarlık düzeylerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Beck umutsuzluk ölçeği, bireyin geleceğe dair duygu ve düşüncelerini değerlendirdiği ifadelerden oluşan 20 maddeyi içerir. Bireylerden kendilerine uygun gelen ifadeler için "evet", kendilerine uygun gelmeyen ifadeler için "hayır" şikkını işaretleyerek cevaplamaları istenmektedir. Bunlardan 2,4,7, 9, 11, 12, 14, 16, 17,18,20. Sorulara verilen yanıtlar evet ise 1 puan; 1, 2, 5, 6, 8, 10, 13, 15, 19. sorulara verilen cevaplar hayır ise yine 1 puan verilmektedir. Bunların aksi verilen cevaplar ise "0" puan almaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum ve maksimum puan aralığı 0-20 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan puanların derecelenmesi (0-3) umutsuz olmama hali, (4-8) düşük, (9-14) orta, (15-20) ağır umutsuzluk düzeyi şeklindedir. Alınan puanların yüksek olması bireyin umutsuzluğunun yüksek olduğunu gösterdiği varsayılır.

Beck Umutsuzluk ölçeği ilk olarak Beck ve arkadaşları (1974) tarafından geliştirilmiş ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı .93 bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması Seber (1991) ve Durak (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Durak (1993) ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini belirlemeye yönelik çalışmasında Cronbach alpha katsayısını .85 bulmuştur. Seber ve arkadaşları (1991) ise Cronbach alfa katsayısını .86 olarak belirlemiştir.

3.4. VERİLERİN ANALİZİ

Veri toplama ölçekleri ve kişisel bilgi formu ile elde edilen veriler bilgisayar ortamına sayısal ifade olarak girilmiş ve bu veriler sosyal bilimler için istatistik paket programı (spss 18) kullanılarak istatistiksel sonuçlara dönüştürülmüştür.

Analizlere başlamadan önce veriler normal dağılım açısından incelendi. Lise Öğrencilerden oluşan grubun bağımlı değişken UCLA Yalnızlık Ölçeğine göre Shapiro-Wilk testinin de (S-W= .948 df= 715, p=.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bağımlı değişkenlerden Beck Umutsuzluk Ölçeği Shapiro-Wilk testinin de (S-W= .905 df= 715, p=.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bağımlı değişkenlerden İnternet Bağımlılığı Ölçeği Shapiro-Wilk testinin de (S-W= .953 df= 715, p=.000) normal dağılım göstermediği görülmüştür.

Analiz sonuçlarında, anlamlılık düzeyleri en az $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Sonuçlar, spss programının hesapladığı değer 0.05'den küçükse anlamlıdır, 0.05'den büyükse anlamsızdır ilkesine göre değerlendirilmiştir. İkiden fazla bağımsız değişkenler arasındaki farkın anlamlılığı için kruskal wallis analizi, iki değişken arasındaki ortalamalar arasındaki farkın manidarlığı için de Mann Whitney-U Testi kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişki spearman korelasyon ile test edilmiştir. UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığını yordama da ki önem sırasını belirlemek için de regresyon analizi yapılmıştır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde Lise Öğrencilerin, UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı ölçeklerinden elde edilen bilgiler ile araştırmacı tarafından hazırlanan genel bilgi formundan elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmaya katılan lise öğrencilerinin demografik değişkenlere göre dağılımları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo- 2 Araştırmaya Katılan Lise Öğrencilerinin Demografik Değişkenlere İlişkin Dağılımı (n=715)

Cinsiyet	N	(Yüzdeler)
Kadın	302	42.2
Erkek	413	57.8
Kardeş Sayısı	N	(Yüzdeler)
1 Kardeş	167	23.4
2 Kardeş	293	41
3 Kardeş	175	24.5
4 Kardeş ve üstü	80	11.2
Öğrenim Gördüğünüz Sınıf	N	(Yüzdeler)
9.Sınıf	179	25
10.Sınıf	220	30.8
11.Sınıf	174	24.3
12.Sınıf	142	19.9
Anne Eğitim Düzeyi	N	(Yüzdeler)
Okur Yazar değil	8	1.1
İlkokul	69	9.7
Ortaokul	89	12.4
Lise	293	41.0
Üniversite	256	35.8
Baba Eğitim düzeyi	N	(Yüzdeler)

Okur Yazar değil	6	.8
İlkokul	40	5.6
Ortaokul	100	14.0
Lise	245	34.3
Üniversite	324	45.3
Anne Babanın Birliktelik Durumu	N	(Yüzdelik)
Beraber	601	84.1
Boşanmış	79	11.0
Ayrı Yaşıyor	12	1.7
Biri Vefat etti	23	3.2
Aile Gelir Algısı	N	(Yüzdelik)
Düşük	12	1.7
Orta	524	73.3
Yüksek	179	25.0
Annelerinizin Çalışma Durumu	N	(Yüzdelik)
Ev Hanımı	490	68.5
Dışarıda çalışıyor	225	31.5
Ebeveyn Davranışı	N	(Yüzdelik)
Demokratik/Anlayışlı	454	63.5
Koruyucu/Aşırı Koruyucu	154	21.5
Baskıcı/Mükemmeliyetçi	84	11.7
İlgisiz	23	3.2
Anne Babayla İlişki	N	(Yüzdelik)
Vasat	45	6.3
İyi	640	89.5
Kötü	30	4.2
Beklentilerin Gerçekleşmesi	N	(Yüzdelik)
Evet	487	68.1

Hayır	228	31.9
Mutlu musunuz?	N	(Yüzdellik)
Evet	514	71.9
Hayır	201	28.1
Akademik Başarınız	N	(Yüzdellik)
Düşük	56	7.8
Orta	491	68.7
Yüksek	168	23.5
Ev de İnternet var mı?	N	(Yüzdellik)
Evet	673	94.1
Hayır	42	5.9
İnternete Bağlandığınız Ortam	N	(Yüzdellik)
Evden	315	44.1
İnternet Kafeden	366	51.2
Okuldan	12	1.7
Cep Telefonundan	11	1.5
Diğer	11	1.5
İnternette Kalma Süreniz	N	(Yüzdellik)
1 saatten az	73	10.2
1–2 saat	280	39.2
3–5 saat	273	38.2
6 saatten fazla	89	12.4

Araştırma dâhilinde kişisel bilgi formunu ve anket sorularını yanıtlayan 715 Lise Öğrencilerin 302'i (%42.2) kadınlardan ve 413'i (%57.8) erkeklerden oluştuğu görülmüştür. Lise Öğrencilerin 167'si (%23.4) bir kardeşe, 293'ü (%41) iki kardeşe, 175'i (%24.5) üç kardeşe ve 80'i (%11.2) dört ve üstü kardeşe sahip olduğunu belirtmiştir. 179'u (%25) 9.Sınıf, 220'si (%30.5) 10.Sınıf, 174'ü (%24.3) 11.sınıf, 142'si (%19.9) 12.Sınıf olduğunu belirtmiştir. Anne Eğitim Düzeyi, 8'inin (%1.1) Okur-yazar değil, 69'u (%9.7) İlkokul Mezunu, 89'u (%12.4) Ortaokul Mezunu, 293'ü (%41) Lise Mezunu, 256'sı (%35.8) Üniversite Mezunu olduğunu belirtmiştir. Baba Eğitim Düzeyi,

6'sının (% .8) Okur-yazar değil, 40'ı (%5.6) İlkokul Mezunu, 100'ü (%14) Ortaokul Mezunu, 245'i (%34.3) Lise Mezunu, 324'ü (%45.3) Üniversite Mezunu olduğunu belirtmiştir. 601'inin (%84.1) anne ve babasının birlikte olduğunu, 79'u (%11) Anne Babasının Boşandığını, 12'si (%1.7) Anne Babasının Ayrı yaşadığını, 23'ü (%3.2) Anne ya da Babasının Vefat ettiğini belirtmiştir. 12'sinin (%1.7) Aile gelir Algısı düşük, 524'ü (%73.3) Aile gelir Algısı orta, 179'u (%25) Aile gelir Algısı yüksek olduğunu belirtmiştir. Anne çalışma durumu 490'ı (%68.5) Ev Hanımı, 225'i (%31.5) dışarıda çalıştığını belirtmiştir. 454'ü (%63.5) Demokratik/Anlayışlı, 154'ü (%21.5) Koruyucu/Aşırı Koruyucu, 84'ü (%11.7) Baskıcı/Mükemmeliyetçi, 23'ü (%3.2) İlgisiz Ebeveyn Davranışı sergilediklerini belirtmiştir. 45'i (%6.3) Anne Babayla ilişkisi Vasat, 640'ı (%89.5) Anne Babayla ilişkisi İyi, 30'u (%4.2) Anne Babayla İlişkisini Kötü olarak belirtmiştir. 487'si(%68.1) beklentilerini gerçekleştirdiğini, 228'i (%31.9) beklentilerini gerçekleştirmediğini belirtmiştir. 514'ü(%71.9) mutlu olduğunu, 201'i (%28.1) mutlu olmadığını belirtmiştir. Akademik Başarısı 56'sının (%7.8) düşük, 491'i(%68.7) orta, 168'i (%23.5) yüksektir. 673'ünün (%94.1) evde interneti olduğunu, 42'sinin (%5.9) evde interneti yoktur. İnternete bağlandığınız ortam 315'i (%44.1) evden, 366'sı (%51.2) kafeden, 12'si (%1.7) okuldan, 11'i (%1.5) cep telefonundan, 11'i (%1.5) diğer olarak belirtmiştir. 73'ü (%10.2) 1saaten az internette kaldığını, 280'i (%39.2) 1-2 saat internet kullandığını, 273'ü (%38.2) 3-5 saat internet kullandığını, 89'u (%12.4) 6 saatten fazla internet kullandıklarını belirtmiştir.

Tablo- 3 Lise Öğrencilerin UCLA Yalnızlık Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Betimsel İstatistikleri

Ölçekler	Ortalama	Standart Sapma	Minimum	Maksimum
UCLA Yalnızlık	38.84	8.752	24	74
Beck Umutsuzluk	5.46	4.192	0	19
İnternet Bağımlılığı	79.66	28.806	35	177

UCLA Yalnızlık Ölçeğinden elde edilen puanların ortalaması (\bar{x} =38.84), Beck Umutsuzluk ölçeğinin toplam puanların ortalaması (\bar{x} =5.46) ve İnternet Bağımlılığı ölçeğinin puanlarının ortalaması (\bar{x} =79.66) olarak görülmektedir.

UCLA Yalnızlık ölçeğinin maksimum puanı (74), Beck Umutsuzluk ölçeğinin maksimum puanı (19), İnternet Bağımlılığı Ölçeği maksimum puanı (177) olarak gerçekleşmiştir. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin minimum puanı (24), Beck Umutsuzluk Ölçeğinin minimum puanı (0), İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin minimum puanı (35) olarak gerçekleşmiştir. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin standart sapması (8.752), Beck Umutsuzluk Ölçeğinin standart sapması (4.192), İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin standart sapması (28.806) olarak görülmektedir. İnternet Bağımlılığı standart sapması, UCLA Yalnızlık ve Beck Umutsuzluk standart sapmasından yüksek olduğu için İnternet Bağımlılığının güvenilirliği, UCLA Yalnızlık ve Beck Umutsuzluktan yüksektir.

Tablo- 4 Lise Öğrencilerin UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı Puanları Arasındaki İlişki

Ölçekler	Beck Umutsuzluk	İnternet Bağımlılığı
UCLA Yalnızlık	.438**	.180**
Ölçekler		İnternet Bağımlılığı
Beck Umutsuzluk		.266**

Tabloda görüldüğü üzere UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki (.438**) bulunmuştur. Yalnızlık artarken Umutsuzlukta artmaktadır.

UCLA Yalnızlık ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında çok zayıf düzeyde ilişki (.180**) bulunmuştur. Yalnızlık artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır.

Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki (.266**) bulunmuştur. Umutsuzluk artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır.

Tablo- 5 Lise Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Kadın	302	351.19	106058.50	60305.500	-.755	.450
	Erkek	413	362.98	149911.50			
Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Beck Umutsuzluk	Kadın	302	341.07	103002.00	57249.000	-1.883	.060
	Erkek	413	370.38	152968.00			
Ölçek	Cinsiyet	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
İnternet Bağımlılığı	Kadın	302	337.04	101787.00	56034.000	-2.320	.020*
	Erkek	413	373.32	154183.00			

*p<0.05

Tablo 5’de görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=60305.500, p>.05).

Lise Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (U=57249.000, p>.05).

Lise Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=56034.000, p<.05). Erkeklerde İnternet Bağımlılığı Kadınlardan daha fazladır.

Tablo- 6 Lise Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	9.Sınıf	179	334.37	3	4.244	.236
	10.Sınıf	220	368.17			
	11.Sınıf	174	375.15			
	12.Sınıf	142	351.02			
Ölçek	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	9.Sınıf	179	340.01	3	2.428	.488
	10.Sınıf	220	372.26			
	11.Sınıf	174	358.59			
	12.Sınıf	142	357.87			
Ölçek	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	9.Sınıf	179	365.96	3	15.150	.002*
	10.Sınıf	220	396.41			
	11.Sınıf	174	324.55			
	12.Sınıf	142	329.45			

*p<0.05

Tablo 6’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 4.244, p>.05$).

Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 2.428, p>.05$).

Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık

olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 15.150$, $p < .05$). 9.Sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 9.sınıf ve 12.sınıf grupları arasında, 10.sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 10.Sınıf ve 12.Sınıf gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İnternet Bağımlılığı Düzeyi en yüksek 10.sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinde bulunmuştur.

Tablo- 7 Lise Öğrencilerin Kardeş Sayısına Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	1 Kardeş	167	355.71	3	3.705	.295
	2 Kardeş	293	342.98			
	3 Kardeş	175	375.38			
	4 Kardeş ve üstü	80	379.78			
Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	1 Kardeş	167	361.67	3	1.713	.634
	2 Kardeş	293	348.01			
	3 Kardeş	175	361.09			
	4 Kardeş ve üstü	80	380.16			
Ölçek	Kardeş Sayısı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	1 Kardeş	167	342.80	3	2.023	.568
	2 Kardeş	293	355.64			
	3 Kardeş	175	367.64			
	4 Kardeş ve üstü	80	377.30			

* $p < .05$

Tablo 7’da görüldüğü Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 3.705$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup

olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 1.713, p>.05$).

Lise Öğrencilerinin Kardeş Sayısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2 = 2.023, p>.05$).

Tablo- 8 Lise Öğrencilerin Kardeşi ile İlişisine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Kardeşi ile İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Vasat	36	415.18	2	16.920	.000*
	İyi	649	348.59			
	Kötü	30	492.85			
Ölçek	Kardeşi ile İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Vasat	36	429.04	2	14.951	.001*
	İyi	649	348.76			
	Kötü	30	472.75			
Ölçek	Kardeşi ile İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Vasat	36	452.33	2	8.891	.012*
	İyi	649	351.31			
	Kötü	30	389.53			

*p<.05

Tablo 8’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Kardeşi ile İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 16.920, p<.05$). Kardeş İlişkisi Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Kardeş ile İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 14.951$, $p < .05$). Kardeş İlişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Kardeş ile İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 8.891$, $p < .05$). Kardeş İlişkileri Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Tablo- 9 Lise Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeyine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Anne Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Okuryazar değil	8	454.25	4	11.766	.019*
	İlkokul Mezunu	69	419.90			
	Ortaokul Mezunu	89	383.49			
	Lise Mezunu	293	348.15			
	Üniversite Mezunu	256	340.72			
Ölçek	Anne Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Okuryazar değil	8	476.81	4	7.364	.118
	İlkokul Mezunu	69	400.40			
	Ortaokul Mezunu	89	373.20			
	Lise Mezunu	293	351.01			
	Üniversite Mezunu	256	345.57			
Ölçek	Anne Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Okuryazar değil	8	385.75	4	4.122	.390
	İlkokul Mezunu	69	352.57			
	Ortaokul Mezunu	89	395.21			
	Lise Mezunu	293	358.70			
	Üniversite Mezunu	256	344.86			

*p<.05

Tablo 9’da görüldüğü Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 11.766$, $p < .05$). Okuryazar değil ve Lise, Okuryazar değil ve Üniversite, İlkokul ve Lise, İlkokul ve Üniversite grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Eğitim Düzeyi Yükseldikçe Lise öğrencilerinde görülen yalnızlık düzeyleri düşmektedir.

Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($x^2 = 7.364$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Kardeş ile Anne Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 4.122$, $p > .05$).

Tablo- 10 Lise Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeyine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Baba Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Okuryazar değil	6	362.58	4	2.536	.638
	İlkokul Mezunu	40	383.74			
	Ortaokul Mezunu	100	375.76			
	Lise Mezunu	245	343.91			
	Üniversite Mezunu	324	359.92			
Ölçek	Baba Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Okuryazar değil	6	479.50	4	5.953	.203
	İlkokul Mezunu	40	366.33			
	Ortaokul Mezunu	100	379.18			
	Lise Mezunu	245	337.34			
	Üniversite Mezunu	324	363.81			
Ölçek	Baba Eğitim D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Okuryazar değil	6	321.17	4	6.145	.189
	İlkokul Mezunu	40	394.03			
	Ortaokul Mezunu	100	337.06			
	Lise Mezunu	245	378.63			
	Üniversite Mezunu	324	345.10			

* $p < .05$

Tablo 10’da görüldüğü Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 2.536$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Baba Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup

olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 5.953$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Kardeş ile Baba Eğitim Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 6.145$, $p > .05$).

Tablo- 11 Lise Öğrencilerin Anne Baba Birliktelik Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Anne Baba Birliktelik D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Birlikte	601	349.50	3	6.850	.077
	Boşanmış	79	396.92			
	Ayrı Yaşıyorlar	12	440.00			
	Anne veya Babadan biri ölü	23	403.65			
Ölçek	Anne Baba Birliktelik D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Birlikte	601	355.35	3	1.628	.653
	Boşanmış	79	363.36			
	Ayrı Yaşıyorlar	12	427.08			
	Anne veya Babadan biri ölü	23	372.87			
Ölçek	Anne Baba Birliktelik D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Birlikte	601	359.26	3	1.735	.629
	Boşanmış	79	345.70			
	Ayrı Yaşıyorlar	12	306.96			
	Anne veya Babadan biri ölü	23	394.02			

* $p < .05$

Tablo 11’de görüldüğü gibi Lise Öğrencilerinin Anne Baba Birliktelik Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 6.850$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Anne Baba Birliktelik Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 1.628$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin Anne Baba Birliktelik Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 1.735$, $p > .05$).

Tablo- 12 Lise Öğrencilerin Aile Gelir Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Ailenizin Gelir D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Düşük	12	434.75	2	10.297	.006*
	Orta	524	370.04			
	Yüksek	179	317.61			
Ölçek	Ailenizin Gelir D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Düşük	12	529.21	2	11.338	.003*
	Orta	524	362.77			
	Yüksek	179	332.57			
Ölçek	Ailenizin Gelir D.	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Düşük	12	346.17	2	1.113	.573
	Orta	524	353.49			
	Yüksek	179	372.01			

* $p < .05$

Tablo 12’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 10.297$, $p < .05$). Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile Gelir Durumu Yükseldikçe Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 11.338$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile Gelir Durumu Yükseldikçe Lise öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 1.113$, $p > .05$).

Tablo- 13 Lise Öğrencilerinin Annenizin Çalışma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Annenizin Çalışma D.	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Ev Hanımı	490	356.80	174830.00	54535.000	-.230	.818
	Dışarıda Çalışıyor	225	360.62	81140.00			
Ölçek	Annenizin Çalışma D.	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Beck Umutsuzluk	Ev Hanımı	490	356.67	174767.50	54472.500	-.256	.798
	Dışarıda Çalışıyor	225	360.90	81202.50			
Ölçek	Annenizin Çalışma D.	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
İnternet Bağımlılığı	Ev Hanımı	490	364.84	178772.50	51772.500	-1.307	.191
	Dışarıda Çalışıyor	225	343.10	77197.50			

*p<.05

Tablo 13’de görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Annenizin Çalışma Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=54535.000, p>.05).

Lise Öğrencilerin Annenizin Çalışma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (U=54472.500, p>.05).

Lise Öğrencilerin Annenizin Çalışma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (U=51772.500, p>.05).

Tablo- 14 Lise Öğrencilerin Ebeveyn Davranış Biçimine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Ebeveyn Davranış Biçimi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Demokratik/Anlayışlı	454	325.14	3	42.853	.000*
	Koruyucu/Aşırı Koruyucu	154	398.30			
	Baskıcı/Mükemmeliyetçi	84	408.42			
	İlgisiz	23	552.65			
Ölçek	Ebeveyn Davranış Biçimi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Demokratik/Anlayışlı	454	315.29	3	62.698	.000*
	Koruyucu/Aşırı Koruyucu	154	403.90			
	Baskıcı/Mükemmeliyetçi	84	458.82			
	İlgisiz	23	525.46			
Ölçek	Ebeveyn Davranış Biçimi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Demokratik/Anlayışlı	454	326.64	3	30.446	.000*
	Koruyucu/Aşırı Koruyucu	154	399.76			
	Baskıcı/Mükemmeliyetçi	84	436.96			
	İlgisiz	23	409.07			

*p<.05

Tablo 14’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 42.853$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz, Baskıcı/Mükemmeliyetçi ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri düşüktür.

Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 62.698$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri düşüktür.

Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 30.446$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Baskıcı/Mükemmeliyetçi Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri düşüktür.

Tablo- 15 Lise Öğrencilerinin Anne Baba İle İlişkisi Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Anne Baba İle İlişkisi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Vasat	45	513.81	2	42.053	.000*
	İyi	640	340.92			
	Kötü	30	488.63			
Ölçek	Anne Baba İle İlişkisi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Vasat	45	456.50	2	31.795	.000*
	İyi	640	343.54			
	Kötü	30	518.63			
Ölçek	Anne Baba İle İlişkisi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Vasat	45	392.51	2	5.714	.057
	İyi	640	352.07			
	Kötü	30	432.75			

*p<.05

Tablo 15’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 42.053$, $p < .05$). Anne Baba ile İlişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla İlişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 31.795$, $p < .05$). Anne Baba ile Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla İlişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup

olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 5.714$, $p > .05$).

Tablo- 16 Lise Öğrencilerinin Beklentilerin Gerçekleştirilmesi Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Beklentilerin Gerçekleşmesi	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Evet	487	321.68	156658.50	37830.500	-	6.877
	Hayır	228	435.58	99311.50			
Beck Umutsuzluk	Evet	487	310.84	151379.00	32551.000	-	8.963
	Hayır	228	458.73	104591.00			
İnternet Bağımlılığı	Evet	487	343.39	167231.00	48403.000	-	2.764
	Hayır	228	389.21	88739.00			

* $p < .05$

Tablo 16’da görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($U=37830.500$, $p < .05$). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($U=32551.000$, $p < .05$). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($U=48403.000$, $p < .05$). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo- 17 Lise Öğrencilerinin Mutlu Olma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Mutlu Olma D.	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Evet	514	309.40	159031.50	26676.500	-	10.070
	Hayır	201	482.28	96938.50			
Beck Umutsuzluk	Evet	514	299.32	153852.50	21497.500	-	12.201
	Hayır	201	508.05	102117.50			
İnternet Bağımlılığı	Evet	514	335.97	172688.50	40333.500	-4.561	.000*
	Hayır	201	414.34	83281.50			

*p<.05

Tablo 17’de görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur (U=26676.500, p<.05). Mutlu Olmayan Lise öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=21497.500, p<.05). Mutlu Olmayan öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir. Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=40333.500, p<.05). Mutlu Olmayan öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Tablo- 18 Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişki Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	İnsanlarla İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kurarım	246	290.48	2	71.115	.000*
	İstediğim zaman insanlarla ilişki kurarım	421	375.51			
	İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanırım	48	550.47			
Ölçek	İnsanlarla İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kurarım	246	322.05	2	25.643	.000*
	İstediğim zaman insanlarla ilişki kurarım	421	364.78			
	İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanırım	48	482.76			
Ölçek	İnsanlarla İlişki	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kurarım	246	346.36	2	3.364	.186
	İstediğim zaman insanlarla ilişki kurarım	421	359.36			
	İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanırım	48	405.73			

*p<.05

Tablo 18’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 71.115$, $p < .05$). Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstediğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstediğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 25.643$, $p < .05$). Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstediğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstediğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 3.364$, $p > .05$).

Tablo- 19 Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Yalnızlık Kavramı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Asla yalnızlık çekmem	108	252.30			
	İstediğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanırım	567	363.30	2	70.236	.000*
	İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnızım	40	568.29			
Ölçek	Yalnızlık Kavramı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Asla yalnızlık çekmem	108	296.69			
	İstediğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanırım	567	357.87	2	36.087	.000*
	İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnızım	40	525.33			
Ölçek	Yalnızlık Kavramı	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Asla yalnızlık çekmem	108	324.47			
	İstediğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanırım	567	360.27	2	6.111	.047*
	İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnızım	40	416.38			

*p<.05

Tablo 19’da görüldüğü Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 70.236$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İstediğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 36.087$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İstediğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 6.111$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Tablo- 20 Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Akademik Başarınız	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	Düşük	56	468.63	2	41.654	.000*
	Orta	491	371.73			
	Yüksek	168	280.99			
Ölçek	Akademik Başarınız	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	Düşük	56	531.42	2	59.839	.000*
	Orta	491	362.37			
	Yüksek	168	287.43			
Ölçek	Akademik Başarınız	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	Düşük	56	384.16	2	10.641	.005*
	Orta	491	370.41			
	Yüksek	168	313.01			

*p<.05

Tablo 20’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 41.654$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 59.839$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi azalmaktadır

Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık

bulunmuştur ($\chi^2 = 10.641$, $p < .05$). Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarıları Orta olan Lise öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Düzeyi azalmaktadır.

Tablo- 21 Lise Öğrencilerinin Evde İnternet Olma Durumuna Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Evde İnternet Durumu	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Var	673	354.23	238397.50	11596.500	-1.955	.051
	Yok	42	418.39	17572.50			
Ölçek	Evde İnternet Durumu	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Beck Umutsuzluk	Var	673	355.02	238931.50	12130.500	-1.549	.121
	Yok	42	405.68	17038.50			
Ölçek	Evde İnternet Durumu	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
İnternet Bağımlılığı	Var	673	358.20	241067.50	13999.500	-.103	.918
	Yok	42	354.82	14902.50			

* $p < .05$

Tablo 21’de görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Evde İnternet Olma Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=11596.500$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerin Evde İnternet Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($U=12130.500$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerin Evde İnternet Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($U=13999.500$, $p > .05$).

Tablo- 22 Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	İnternete Bağlanılan Ortam	N	Sıra Ort.	s_d	X^2	p
UCLA Yalnızlık	Evden	31	379.47	4	12.335	.015*
	Cep Telefonundan	36	335.05			
	İnternet Kafeden	12	463.92			
	Okuldan	11	328.68			
	Diğer	11	420.77			
Ölçek	İnternete Bağlanılan Ortam	N	Sıra Ort.	s_d	X^2	p
Beck Umutsuzluk	Evden	31	361.77	4	2.265	.687
	Cep Telefonundan	36	352.05			
	İnternet Kafeden	12	399.29			
	Okuldan	11	334.27			
	Diğer	11	426.55			
Ölçek	İnternete Bağlanılan Ortam	N	Sıra Ort.	s_d	X^2	p
İnternet Bağımlılığı	Evden	31	362.43	4	1.896	.755
	Cep Telefonundan	36	355.03			
	İnternet Kafeden	12	289.46			
	Okuldan	11	369.27			
	Diğer	11	393.27			

*p<.05

Tablo 22’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 12.335$, $p < .05$). Evden İnternete Bağlanan ve Cep telefonundan Bağlanan, Evden İnternete Bağlanan ve İnternet Kafeden Bağlanan, Evden İnternete Bağlanan ve Okuldan İnternete Bağlanan, Evden

İnternete Bağlanan ve Diğer Ortamdan Bağlanan, Cep Telefonundan İnternete Bağlanan ve İnternet Kafeden Bağlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnternet Kafeden internete girenlerde Yalnızlık Düzeyi yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 2.265$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($\chi^2 = 1.896$, $p > .05$).

Tablo- 23 Lise Öğrencilerinin Bir Günde İnternete Bağlanma Süresine Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Kruskal Wallis H” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	İnternet Bağlanma Süresi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
UCLA Yalnızlık	1 saatten az	73	364.51	3	4.420	.220
	1-2 saat	28	338.75			
	3-5 saat	27	367.94			
	6 saatten fazla	89	382.74			
Ölçek	İnternet Bağlanma Süresi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Beck Umutsuzluk	1 saatten az	73	348.97	3	30.979	.000*
	1-2 saat	28	309.69			
	3-5 saat	27	387.94			
	6 saatten fazla	89	425.53			
Ölçek	İnternet Bağlanma Süresi	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
İnternet Bağımlılığı	1 saatten az	73	275.07	3	117.837	.000*
	1-2 saat	28	276.15			
	3-5 saat	27	420.80			
	6 saatten fazla	89	490.89			

*p<.05

Tablo 23’de görüldüğü Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ($x^2 = 4.420$, $p > .05$).

Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 30.979$, $p < .05$). 1 saatten az ve 3-5 saat, 1saatten az ve 6 saatten

fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin Umutsuzluk Düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 117.837$, $p < .05$). 1 saatten az ve 3-5 saat, 1saatten az ve 6 saatten fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla, 3-5 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin Umutsuzluk Düzeyleri yüksektir.

Tablo- 24 Lise Öğrencilerinin Okul Türüne Göre Grupların UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeklerinin Puanları Açısından “Mann Whitney U” Testi İle Karşılaştırılması

Ölçek	Okul türü	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
UCLA Yalnızlık	Türk Okulları	540	363.72	196407.50	44162.500	-1.301	.193
	Yabancı Okullar	175	340.36	59562.50			
Ölçek	Okul türü	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
Beck Umutsuzluk	Türk Okulları	540	363.76	196429.00	44141.000	-1.315	.188
	Yabancı Okullar	175	340.23	59541.00			
Ölçek	Okul türü	N	Sıra Ort	Sıra Toplamı	U	Z	p
İnternet Bağımlılığı	Türk Okulları	540	361.01	194947.50	45622.500	-.685	.493
	Yabancı Okullar	175	348.70	61022.50			

*p<.05

Tablo 24’de görüldüğü gibi; Lise Öğrencilerin Okul Türlerine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır (U=44162.500, p>.05).

Lise Öğrencilerin Okul Türlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (U=44141.000, p>.05).

Lise Öğrencilerin Okul Türlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (U=45622.500, p>.05).

Tablo- 25 Lise Öğrencilerinin UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
UCLA Yalnızlık	Sabit		36.743	.000	86.948	.00	.196
	Beck Umutsuzluk	.420	12.051	.000			
	İnternet Bağımlılığı	.068	1.958	.051			

Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı ile UCLA Yalnızlık ölçeği arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.196$, $p<0.005$). Adı geçen iki değişken birlikte UCLA Yalnızlık varyansın sadece %19'unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin UCLA Yalnızlık üzerindeki göreceli önem sırası; Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığıdır.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Beck Umutsuzluk Ölçeği UCLA Yalnızlık Ölçeği üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Tablo- 26 Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı ile Demografik Form, UCLA Yalnızlık ve Beck Umutsuzluk Ölçeklerinin Yordanmasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R ²
UCLA Yalnızlık	Sabit		1.778	.076	8.652	.000	.473
	Okul	-.039	-1.132	.258			
	Cinsiyet	.075	2.141	.033			
	Okul türü	.001	.040	.968			
	Kaçıncı Sınıf	-.097	-2.684	.007			
	Kardeş Sayısı	.039	1.023	.307			
	Kardeşlinizle İlişkiniz Nasıl	-.049	-1.448	.148			
	Annenin Eğitim Durumu	.017	.340	.734			
	Babanın Eğitim Durumu	.018	.402	.688			
	Anne Babanın Birliktelik Durumu	-.017	-.480	.631			
	Ailenin Gelir Durumu	.043	1.221	.223			
	Annenizin Çalışma Durumu	-.011	-.281	.779			
	Ebeveynlerinizin Size Karşı Tutumu	.068	1.838	.066			
	Anne Babayla İlişki	-.024	-.710	.478			
	Genel Olarak Beklentilerinizi Gerçekleştirdiğinizi Düşünüyor Musunuz	-.025	-.665	.506			
	Kendinizi Mutlu Bir İnsan Olarak Görüyor Musunuz	.019	.465	.642			
	İnsanlarla İlişkilerinizi Nasıl Tanımlarsınız	-.034	-.933	.351			

Yalnızlık Kavramı İle İlgili Kendinizi Nasıl Değerlendirirsiniz	.007	.190	.850			
Akademik Başarınızı Nasıl Tanımlarsınız	.016	.430	.668			
Evinizde İnternet Bağlantısı Var Mı	.010	.286	.775			
Daha Çok Hangi Ortamlardan İnternete Bağlanırsınız	.008	.235	.814			
İnternette Bir Günde Ortalama Ne Kadar Zaman Geçirirsiniz	.338	9.76	.000			
UCLA Yalnızlık Ölçeği	.099	2.364	.018			
Beck Umutsuzluk Ölçeği	.157	3.744	.000			

İnternet Bağımlılığı ve Demografik Form soruları, UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2=.473$, $p<0.005$). Adı geçen değişkenler birlikte İnternet Bağımlılığının varyansın sadece %47'sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin İnternet Bağımlılığı üzerindeki görece önem sırası; İnternete zaman geçirme Süreleri, Umutsuzluk Ölçeği, Yalnızlık Ölçeği, Sınıf Düzeyi, Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu, Kardeşi ile ilişkisi, Aile Gelir Durumu, Kardeş Sayısı, Okul, Beklenti Gerçekleştirme, Anne Babayla İlişkisi, Kendini Mutlu Olarak Görmesi, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Anne ve Baba Birliktelik Durumu, Akademik Başarı, Anne Çalışma Durumu, İnternet Bağlantısı Durumu, İnternete Bağlanılan Ortam, Yalnızlık Kavramı, Okul türüdür.

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Sınıf Düzeyi, İnternete Girme Süresi, UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk Ölçeği üzerinde önemli(anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

5.1. TARTIŞMA

Bu bölümde çalışmamızdan elde edilen bulgular ve araştırmanın problemleri ilgili literatür doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır. Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeylerinin anlamlı bir ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmış ve çalışmamızın ana problem cümlesinin doğrulandığı görülmüştür.

Çalışmamız sonucunda elde edilen birinci bulgu, UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki (.438**) bulunmuştur. Yalnızlık artarken Umutsuzlukta artmaktadır. Literatür incelendiğinde üniversite öğrencileriyle yapılan bir başka yüksek lisans çalışmasının bu bulguları desteklediği görülmektedir¹²⁸. Ayrıca bir başka çalışmada da yalnızlık artarken umutsuzluğun arttığına dair benzer sonuçlar bulunmuştur¹²⁹. Umutsuzluk ve yalnızlık arttıkça intihar olasılığının da arttığı ve yalnızlıkla umutsuzluk arasında anlamlı bir korelasyon olduğu Batıgün çalışmasında da görülmektedir¹³⁰. Page tarafından lise öğrencileriyle yapılan önemli bir çalışmada ergenlerde umutsuzluğun birçok diğer değişkenden ziyade yalnızlık tarafından anlamlı bir şekilde yordandığı ifade edilmiştir.¹³¹

Çalışmamız sonucunda elde edilen ikinci bulgu, UCLA Yalnızlık ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında çok zayıf düzeyde ilişki (.180**) bulunmuştur. Yalnızlık artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır. Problemlerli internet kullanımı ile yalnızlık arasında doğrusal bir ilişki olduğunu Caplan 2002'de yayınladığı bir çalışmasında ifade etmiştir¹³².

¹²⁸ Gözde Özkaya, Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri İle Umutsuzluk Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2017, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹²⁹ Hüseyin Kırımoğlu ve Gülşen Filazoğlu "Çocukluk, Yunus Yıldırım, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) 6. 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Spor Yapma Durumlarına Göre Yalnızlık Ve Umutsuzluk Düzeylerini İncelenmesi", *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2010, Cilt: 8, Sayı:3.

¹³⁰ Ayşegül Durak Batıgün, "İntihar Olasılığı ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme", *Türk Psikoloji Dergisi*, 2008, Cilt: 23, Sayı: 62, 65-75.

¹³¹ Randy M. Page, Loneliness As a Risk Factor in Adolescent Hopelessness. 1991, 25/2,189-195.

¹³² S. E. Caplan, "Problematic İnternet Use And Psychosocial Wellbeing: Development Of A Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. Computers in Human Behavior" 2002, 18/5, 553-575, s. 555.

Ergenlerde internet bağımlılığı ile yalnızlık arasında pozitif yönde ilişki olduğunu ifade eden diğer bir çalışma da Siyez vd. tarafından yapılmıştır¹³³. Batıgün ve Hasta'nın yapmış olduğu çalışmada da yalnızlık ve internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur¹³⁴. Ayrıca Taşdemir'in 2016'da gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında da "yalnızlık ve internet bağımlılığı" arasında anlamlı bir ilişki olduğu ifade edilmektedir¹³⁵. Yine yalnızlığın bireyleri internet bağımlılığına sürükleyebildiğini gösteren bir diğer çalışma Günnar'ın 2016'da gerçekleştirdiği yüksek lisans çalışmasıdır¹³⁶. Önay'ın 2014 yılında ve Baltacı'nın 2017 de gerçekleştirdiği yüksek lisans çalışmalarında da yalnızlık ile internet bağımlılığı arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur¹³⁷.

Ayrıca Sun vd. 2005'de yaptığı araştırma ile Whang, Lee ve Chang' in 2003'deki araştırmalarında internet bağımlılarının bağımlı olmayanlarla karşılaştırıldığında önemli ölçüde yalnızlık belirtileri gösterdiklerini tespit etmişlerdir¹³⁸. İnternet bağımlılığıyla yalnızlık ilişkisini açıklamaya çalışan bir diğer çalışmada Çelik ve Odacı tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir¹³⁹.

¹³³ Erol Esen vd. "Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesi", **Türk psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2014, Cilt: 4, Sayı: 36, 127-138.

¹³⁴ Ayşegül Durak Batıgün ve Derya Hasta, "İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık Ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 2010; Cilt:11, 213-219.

¹³⁵ Nüzhet Özlem Taşdemir, Gençlerde algılanan sosyal destek ve yalnızlık duygusunun internet kullanımına etkisinin incelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹³⁶ Songül Günnar, Adana İli Merkez İlçelerinde Öğrenim Gören Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Prevalansı Ve Bu Bağımlılığın Yalnızlık Ve Aile Dinamikleri İle İlişkisi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹³⁷ Nergiz Önay, Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Yordayıcıları Olarak Ana Baba Tutumları, İletişim Becerisi Ve Yalnızlık Algısı, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2014, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Önder Baltacı, İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal faktörler, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**)

¹³⁸ Sun Unger vd., "Internet Accessibility And Usage Among Urban Adolescents In Southern California: Implications For Web-Based Health Research" **Cyberpsychology & Behavior**, 8, 441-453, L. Whang vd., "Internet Over User's Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis On Internet Addiction", **Cyberpsychology & Behavior**, 2003, 6, 143-150.

¹³⁹ Çiğdem Berber Çelik and Hatice Odacı, "The Relationship Between Problematic İnternet Use And Interpersonal Cognitive Distortions And Life Satisfaction In University Students", **Children and Youth Services Review**, 35/3, 505-508.

İnternet bağımlılığıyla yalnızlık arasındaki ilişkinin bağı ve yönünü açıklamada internet kullanımı arttıkça yalnızlığın arttığını ifade eden çalışmalar da vardır¹⁴⁰. Yine, Karagülle ve Çaycı'nın "Ağ Toplumunda Sosyalleşme Ve Yabancılaşma" adlı çalışması da benzer nitelikte ifadeler içermektedir¹⁴¹.

Çalışmamız sonucunda elde edilen üçüncü bulgu, Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki (.266**) bulunmuştur. Umutsuzluk artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır. Ergenlerde umutsuzluk ve internet bağımlılığı arasında çift yönlü, orta düzeyde ve pozitif bir ilişki olduğunu belirten lise öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışma da Şimşek vd tarafından gerçekleştirilmiştir¹⁴². Literatürde ilgili çok çalışma olmamasına rağmen ergen bireylerdeki umutsuzluğun internet bağımlılığı için önemli bir değişken olduğu ifade edilebilir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen dördüncü bulgu, Lise Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=56034.000, p<.05). Erkeklerde İnternet Bağımlılığı Kadınlardan daha fazladır. Bu bağlamda bulgularımızı destekleyecek bazı çalışmalara literatürde rastlanmaktadır. Günüş'ün internet bağımlılığı ölçeğini geliştirmek amacıyla yapmış olduğu yüksek lisans çalışmasında da erkeklerde kadınlardan anlamlı olarak bir fark tespit edilmiştir¹⁴³. Teena Willoughby'nin 2008'de yayınladığı ve iki yıl arayla aynı bireylerle gerçekleştirdiği çalışmada da erkeklerde internet kullanımı ve bağımlılık oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir¹⁴⁴. Ankara il merkezinde lise öğrencileriyle yapılan bir diğer çalışmada da istatistiksel olarak internet bağımlılığını yordamada erkek ergenlerin yüksek puanlar aldığı anlamlı farklılıklar bulunmuştur¹⁴⁵. Hem devlet hem de özel üniversiteleri kapsayan bir diğer çalışmada erkeklerin problemleri internet

¹⁴⁰ Kraut, R., Patterson, M., Lundmark, V., Kiesler, S., Mukopadhyay, T., & Scherlis, W. Internet paradox: A social technology that reduces social involvement and psychological wellbeing? *Journal of Social Issues*, (2002) 58(1), 49–74.

¹⁴¹ Ayşegül Elif Karagülle and Berk Çaycı. "Ağ Toplumunda Sosyalleşme Ve Yabancılaşma", *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 2014 Volume: 4, Issue: 1.

¹⁴² Nuray Şimşek vd., "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve İnternet Bağımlılığı", *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 2015, Cilt: 14, Sayı:1, 7-14.

¹⁴³ S. Günüş, İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁴⁴ T. Willoughby, "A Short-Term Longitudinal Study Of Internet And Computer Game Use By Adolescent Boys And Girls: Prevalence, Frequency Of Use, And Psychosocial Predictors", *Developmental Psychology*, 2008, Vol. 44, No. 1, 195–204.

¹⁴⁵ Ö. Ş. Üneri ve C. Tanıdır, C. "Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirilmesi: Kesitsel bir çalışma", *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 2014, 24, 265-272.

kullanımlarının kadınlarinkinden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir¹⁴⁶. Düşük seviyede de olsa internet bağımlılığına cinsiyetin etki ettiğini gösteren başka araştırmalar da vardır¹⁴⁷. Ceren Feyza Budak ve Handan Gencer'in yüksek lisans çalışmaları ve Mehmet Dinç'in doktora çalışmalarında da erkek bireylerde internet bağımlılığı kadınlardan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur¹⁴⁸. Ayrıca literatürde bazı çalışmalarda kız öğrencilerin daha yüksek internet bağımlılığı düzeylerine rastlanmış ya da cinsiyete göre anlamlı bir ilişki bulunamamış çalışmalarda mevcuttur.

Çalışmamız sonucunda elde edilen beşinci bulgu Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($\chi^2 = 15.150$, $p < .05$). 9.Sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 9.sınıf ve 12.sınıf grupları arasında, 10.sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 10.Sınıf ve 12.Sınıf gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İnternet Bağımlılığı Düzeyi en yüksek 10.sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinde bulunmuştur. Literatür incelendiğinde internet bağımlılığı ve bireylerin öğrenim gördüğü sınıf seviyeleri bakımından anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Bununla beraber ilköğretim, lise ve üniversite seviyelerinde yapılan farklı çalışmalarda farklı yaş ve sınıf seviyesindeki bireylerle çalışıldığından genel bir sonuca varmak pek mümkün görünmemektedir¹⁴⁹. Buna rağmen lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir diğer çalışmada da 9.sınıf ve 10.sınıf seviyesindeki öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyi yüksek çıkmış ve bu bulgular çalışmamızla tutarlılık göstererek örtüşmektedir¹⁵⁰. Yine lise öğrencileriyle gerçekleştirilen bir başka yüksek lisans çalışmasında da yaş ve sınıf değişkenleriyle ilgili anlamlı farklılıklar bulunmuştur¹⁵¹. Sınıf seviyesi ve yaş söz konusu olduğunda teknolojik cihazlara ulaşabilme ve

¹⁴⁶ Ayşegül Durak Batıgün ve N. Kılıç, "İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler", *Türk Psikoloji Dergisi*, 2011, Cilt: 26, Sayı: 67, 1-10.

¹⁴⁷ D.M. Siyez, "Lise Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımının Yordayıcıları Olarak Heyecan Arama Ve Cinsiyet", *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 1(1), 63-97).

¹⁴⁸ Handan Gencer, Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Ve Siber Zorbalık Davranışları İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Ceren Feyza Budak, İnternet Bağımlılığının Yordayıcıları Olarak Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri Ve Duygu Düzenleme Güçlüğü, Işık Üniversitesi, İstanbul 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Mehmet Dinç, Lise Öğrencilerinde Özgül İnternet Bağımlılığının Bağlanma Stilleri Ve Mizaç Özellikleri Açısından İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2017, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

¹⁴⁹ Tuncay Ayas ve Mehmet Barış Horzum. "İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ve Aile İnternet Tutumu." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2013, Cilt: 4, Sayı: 39, 46-57.

¹⁵⁰ Eray Yılmaz, vd., "Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesir İli Örneği", *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 2014, Cilt: 4, Sayı: 1,

¹⁵¹ Açelya Esen, Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2014, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

kullanabilme kabiliyetleri ve imkânları ile ailelerinden bağımsız davranabilme oranları dikkat edilmesi gereken bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

Çalışmamız sonucunda elde edilen altıncı bulgu, Lise Öğrencilerinin Kardeşi ile ilişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 16.920$, $p < .05$). Kardeş ilişkisi Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yedinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Kardeşi ile ilişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 14.951$, $p < .05$). Kardeş ilişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen sekizinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Kardeşi ile ilişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 8.891$, $p < .05$). Kardeş ilişkileri Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen dokuzuncu bulgu, Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($x^2 = 10.297$, $p < .05$). Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile Gelir Durumu Yükseldikçe Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır. Bir diğer yüksek lisans tez çalışmasında da benzer sonuçlara

ulaşmıştır¹⁵². Yine Şahin'in lise öğrencileriyle gerçekleştirdiği yüksek lisans çalışmasında yalnızlık ile ailenin gelir seviyesi arasında anlamlı ilişki bulunmuştur¹⁵³.

Çalışmamız sonucunda elde edilen onuncu bulgu, Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 11.338$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile gelir durumu yükseldikçe lise öğrencilerin umutsuzluk düzeyi azalmaktadır. Dağ tarafından madde kullanım bozukluğu tedavisi gören bireylerle gerçekleştirilen yüksek lisans tez çalışmasında da benzer bulgulara ulaşılmıştır¹⁵⁴. Ayrıca lise öğrencileriyle yapılan bir başka çalışmada da gelir durumunun umutsuzluğu anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür¹⁵⁵.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on birinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 42.853$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz, Baskıcı/Mükemmeliyetçi ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri düşüktür. Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları açısından da istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 62.698$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/ Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz,

¹⁵² Yasemin Körler, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve Yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵³ Ümmügülüm Şahin, Lise Öğrencisi Ergenlerde Problem Çözme, Yalnızlık, Umutsuzluk Düzeyi ve İlişkili Faktörler, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2015, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵⁴ Büşra Dağ, Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Gören Bireylerin Duygusal Zekâ, Depresyon ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁵⁵ Cevahir Akbaş Abay, Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Stresle Başa Çıkma Durumlarına Etkisinin İncelenmesi (Şırnak Örneği), Gazi Üniversitesi, Ankara, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve Baskıcı/ Mükemmeliyetçi, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri düşüktür. İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 30.446$, $p < .05$). Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Baskıcı/Mükemmeliyetçi Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri düşüktür. Aile içi ilişkilerin internet bağımlılığıyla negatif korelasyon gösterdiğine ulaşılan bir diğer çalışmada Çelik ve Odacı tarafından üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir¹⁵⁶. Yine Önay'ın gerçekleştirdiği yüksek lisans tez çalışmasında da benzer bulgular elde edilmiştir¹⁵⁷. Ergen bireyle ebeveynleri arasındaki ilişki hem yalnızlık ve umutsuzluk düzeylerini hem de internet bağımlılığı düzeyini yordamada önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on ikinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 42.053$, $p < .05$). Anne Baba ile İlişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla İlişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir. Farklı bazı çalışmalarda bu bulguyu desteklemektedir. Vasat ve ilgisiz ebeveyn tutumu ergenle iletişim problemine ve dolayısıyla kontrol sorununa yol açarak bireyin internete yönelmesine neden olabilmektedir¹⁵⁸. Yalnızlığın internet bağımlılığını yordamada aracı rolü olduğunu ifade eden bir yüksek lisans çalışması da literatürde mevcuttur¹⁵⁹.

¹⁵⁶ Hatice Odacı ve Çiğdem Berber Çelik, "Does İnternet Dependence Affect Young People's Psycho-Social Status? Intrafamilial And Social Relations, İmpulse Control, Coping Ability And Body İmage", **Computers in Human Behavior**, Volume: 57, 2016, 343-347.

¹⁵⁷ Önay, a.g.e.

¹⁵⁸ Gülşen Büyükşahin Çevik ve Öner Çelikkaleli, "Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne - Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2010, Cilt: 19, Sayı: 3, 225-240.

¹⁵⁹ Gülen Say, Problemler İnternet Kullanımı İle İlişkili Bazı Değişkenler: Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği, Yalnızlık, Öfke ve Problem Çözme Becerileri, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2016, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Çalışmamız sonucunda elde edilen on üçüncü bulgu, Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile ilişkisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 31.795$, $p < .05$). Anne Baba ile Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Ayrıca anne eğitim düzeyi yükseldikçe lise öğrencilerinin yalnızlık düzeylerinin azaldığı yönünde anlamlı verilere ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde, Koç ve Sağlam'ın, Seçim vd. üniversite öğrencileriyle yaptığı çalışmalarla¹⁶⁰ bir çok yüksek lisans tez çalışması da bu veriyi desteklemektedir¹⁶¹.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on dördüncü bulgu, Lise Öğrencilerinin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur ($U = 37830.500$, $p < .05$). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on beşinci bulgu, Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($U = 32551.000$, $p < .05$). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on altıncı bulgu, Lise Öğrencilerinin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir

¹⁶⁰ Zeliha Koç ve Zeynep Sağlam, "Bir Grup Üniversite Hemşirelik Öğrencisinde Yalnızlık", **Aile ve Toplum Dergisi**, 2009, Cilt: 4 Sayı: 16, 62-73., Özlem Yalaz Seçim vd., "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık: Akdeniz Üniversitesinde Yapılan Ampirik Bir Araştırma", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014 Cilt:13, Sayı:48, 200-215.

¹⁶¹ H. Kozaklı, Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2006, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), E. Köse, Yurtta Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi, İzmir, 2009, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), İ. Akagündüz, Annesi Çalışan ve Çalışmayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Ankara, 1997, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=48403.000, p<.05). Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on yedinci bulgu, Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur (U=26676.500, p<.05). Mutlu Olmayan Lise öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on sekizinci bulgu, Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=21497.500, p<.05). Mutlu Olmayan öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen on dokuzuncu bulgu, Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre gruplar arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Mann Whitney-U testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (U=40333.500, p<.05). Mutlu Olmayan öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirminci bulgu, Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 71.115$, p<.05). Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri yüksektir. Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir

farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 25.643$, $p < .05$). Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri yüksektir. Ergen bireylerin insan ilişkilerindeki bilişsel çarpıtmaları internet bağımlılığını önemli ölçüde yordamaktadır. Ergen bireyin kendisi ve yaşadığı dünya ile ilgili olumsuz düşünceleri, sağlıklı ilişki kuramamasına ve internete yönelmesine yol açarak sosyalleşme ihtiyaçlarını sanal ortamda karşılamaya çalışmasına neden olmaktadır¹⁶².

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi birinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 70.236$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İstedğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi ikinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 36.087$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İstedğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

¹⁶² Mehmet Şahan ve Bahtiyar Eraslan Çapan, "Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü", *Ege Eğitim Dergisi*, 2017 Cilt: 18, Sayı: 2, 887-913.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi üçüncü bulgu, Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 6.111$, $p < .05$). Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi dördüncü bulgu, Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 41.654$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır. Çalışmamızda ulaştığımız bu bulguyu destekleyen çalışmalar literatür de mevcuttur. Akademik başarısı düşük bireylerin yalnızlık düzeyleri manidar şekilde farklılık göstermektedir¹⁶³.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi beşinci bulgu, Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 59.839$, $p < .05$). Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi azalmaktadır. Literatür incelemesinde bazı yüksek lisans çalışmalarında da benzer sonuçlara ulaşıldığı ve akademik başarı ile umutsuzluk arasında anlamlı bir ilişki

¹⁶³ Yasemin Körler, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve Yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

olduğu görülmüştür. Bu durum çalışmamızda elde ettiğimiz bulguları desteklemektedir¹⁶⁴.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi altıncı bulgu, Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 10.641$, $p < .05$). Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarısı Orta olan Lise öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Düzeyi azalmaktadır. Bu bulgu literatürde bazı çalışmalarca desteklenir nitelikte sonuçlarla örtüşmektedir. Gözde Nazik'in İstanbul'da, Buket Öner'in Antalya'da lise öğrencileriyle yaptığı çalışmada ve Önder Baltacı'nın Kırşehir de Ahi Evran Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmada akademik başarı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur¹⁶⁵. Yine üniversite öğrencileriyle gerçekleştirilen bir diğer çalışmada da akademik başarı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur¹⁶⁶.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi yedinci bulgu, Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 30.979$, $p < .05$). 1 saatten az ve 3-5 saat, 1 saatten az ve 6 saatten fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık

¹⁶⁴ Öznur Halaç Yilgen, Yatılı Okulda Ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı Ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Nazan Yılmaz, Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışı İle Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Seda Özge Vidinlioğlu, Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2010, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Feyza Çoşkun, Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Adaylarda Umutsuzluk ve Öğrenilmiş Güçlülük, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2010, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁵ Buket Öner, Ergenlerde Serbest Zamanda Sıkılma Algısı, İnternet Bağımlılığı Ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**), Önder Baltacı, a.g.e., Gözde Nazik, Ergenlerin İnternet Bağımlılığının Ana-Babaya Bağlanma Stilleri Ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

¹⁶⁶ Hatice Odacı ve Çiğdem Çelik, "Üniversite Öğrencilerinin Problemlerini İnternet Kullanımlarının Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Erteleme Ve Yeme Tutumları İle İlişkisi", *Education Sciences*, 2012, Cilt: 7, Sayı: 1, 389-403.

bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin Umutsuzluk Düzeyleri yüksektir.

Çalışmamız sonucunda elde edilen yirmi sekizinci bulgu, Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını tespit etmek için yapılan Kruskal Wallis H testi neticesinde İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Kruskal Wallis H-Testi yapılmış ve anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($\chi^2 = 117.837$, $p < .05$). 1 saatten az ve 3-5 saat, 1saatten az ve 6 saatten fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla, 3-5 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin İnternet Bağımlılığı yüksektir. Literatürdeki bazı çalışmalar bu bulguyu desteklemektedir. Dilara Bingöl Karagöz'ün Kocaeli İli İzmit Merkez İlçesinde yaptığı çalışmada ve Ziya Karakuş'un Adana ili Seyhan ilçesinde yaptığı çalışma ile Refika Tuğçe Turan'ın Ankara Başkent Üniversitesi öğrencileriyle yaptığı çalışmalarda bireylerin internette geçirdikleri süreyle internet bağımlılığı arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir¹⁶⁷.

Ayrıca Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığı ile UCLA Yalnızlık ölçeği arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2 = .196$, $p < 0.005$). Adı geçen iki değişken birlikte UCLA Yalnızlık varyansın sadece %19'unu açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin UCLA Yalnızlık üzerindeki görece önem sırası; Beck Umutsuzluk ve İnternet Bağımlılığıdır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Beck Umutsuzluk Ölçeği UCLA Yalnızlık Ölçeği üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Yine İnternet Bağımlılığı ve Demografik Form soruları, UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında anlamlı ilişkiler göstermektedir ($R^2 = .473$, $p < 0.005$). Adı geçen değişkenler birlikte İnternet Bağımlılığının varyansın sadece %47'sini açıklamaktadır. Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin İnternet Bağımlılığı üzerindeki görece önem sırası; İnternete zaman

¹⁶⁷ Refika Tuğçe Turan, Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Sıklığı Ve İlişkili Faktörler, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2015, (**Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi**), Dilara Bingöl Karagöz, İnternet Bağımlılığı Ve Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Yaygınlığının, İlişkili Etkenlerin İncelenmesi, Kocaeli Üniversitesi, Sakarya, 2017, (**Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi**), Ziya Karakuş, İnternet Bağımlılık Düzeyinin TEOG Ders Puanları Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Çağ Üniversitesi, Mersin, 2016, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

geçirme Süreleri, Umutsuzluk Ölçeği, Yalnızlık Ölçeği, Sınıf Düzeyi, Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu, Kardeşi ile ilişkisi, Aile Gelir Durumu, Kardeş Sayısı, Okul, Beklenti Gerçekleştirme, Anne Babayla İlişkisi, Kendini Mutlu Olarak Görmesi, Babanın Eğitim Durumu, Annenin Eğitim Durumu, Anne ve Baba Birliktelik Durumu, Akademik Başarı, Anne Çalışma Durumu, İnternet Bağlantısı Durumu, İnternete Bağlanılan Ortam, Yalnızlık Kavramı, Okul türüdür. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçları incelendiğinde ise Sınıf Düzeyi, İnternete Girme Süresi, UCLA Yalnızlık, Beck Umutsuzluk Ölçeği üzerinde önemli (anlamlı) bir yordayıcı olduğu görölmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Özel lise öğrencilerinin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleriyle internet bağımlılığı düzeylerinin ilişkisinin incelendiği çalışmamızda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Sonrasında bu sonuçlar dikkate alınarak önerilerde bulunulmuştur.

UCLA Yalnızlık ile Beck Umutsuzluk Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur. Yalnızlık artarken Umutsuzlukta artmaktadır.

UCLA Yalnızlık ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında çok zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur. Yalnızlık artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır.

Beck Umutsuzluk ile İnternet Bağımlılığı Ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki bulunmuştur. Umutsuzluk artarken internet Bağımlılığı da artmaktadır.

Lise Öğrencilerin cinsiyetlerine göre gruplar arasında İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Erkeklerde İnternet Bağımlılığı Kadınlardan daha fazladır.

Lise Öğrencilerinin Sınıf Düzeyine göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. 9.Sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 9.sınıf ve 12.sınıf grupları arasında, 10.sınıf ve 11.sınıf grupları arasında, 10.Sınıf ve 12.Sınıf gruplar arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. İnternet Bağımlılığı Düzeyi en yüksek 10.sınıfta öğrenim gören lise öğrencilerinde bulunmuştur.

Lise Öğrencilerinin Kardeşi ile İlişkisine göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kardeş İlişkisi Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir. Lise Öğrencilerinin Kardeş ile İlişkisine göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kardeş İlişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir. Lise Öğrencilerinin Kardeş ile İlişkisine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Kardeş İlişkileri Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Kardeş ilişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Anne Eğitim Düzeyine göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Okuryazar değil ve Lise, Okuryazar değil ve Üniversite, İlkokul ve Lise, İlkokul ve Üniversite grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Eğitim Düzeyi Yükseldikçe Lise öğrencilerinde görülen yalnızlık düzeyleri düşmektedir.

Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile Gelir Durumu Yükseldikçe Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır. Lise Öğrencilerinin Aile Gelir Durumunu Algılamalarına göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Aile Gelir Durumu Yükseldikçe Lise öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz, Baskıcı/Mükemmeliyetçi ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri düşüktür. Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Koruyucu/Aşırı Koruyucu ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İlgisiz Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri düşüktür. Lise Öğrencilerinin Ebeveyn Davranış Biçimi Algılamalarına göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Demokratik/Anlayışlı ve Koruyucu/Aşırı Koruyucu, Demokratik/Anlayışlı ve Baskıcı/Mükemmeliyetçi, Demokratik/Anlayışlı ve İlgisiz gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Baskıcı/Mükemmeliyetçi Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri en yüksektir. Demokratik/Anlayışlı Ebeveyn Davranışı gören lise öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı düzeyleri düşüktür.

Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişisine göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anne Baba ile İlişkisi Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla İlişkisi Vasat olan lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Anne Baba ile İlişisine göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anne Baba ile Vasat ve İyi, Vasat ve Kötü, İyi ve Kötü Grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Anne Babayla İlişkisi Kötü olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Beklentilerinin Gerçekleştirebilmesi Durumuna göre İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Beklentilerini gerçekleştiremeyen öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre UCLA Yalnızlık ölçeğine göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Mutlu Olmayan Lise öğrencilerde Yalnızlık düzeyleri daha yüksektir. Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna göre Beck Umutsuzluk Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Mutlu Olmayan öğrencilerde Umutsuzluk düzeyleri daha yüksektir. Lise Öğrencilerin Mutlu Olma Durumuna İnternet Bağımlılığı Ölçeğinin puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Mutlu Olmayan öğrencilerde İnternet Bağımlılığı düzeyleri daha yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok

rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnsanlarla İlişisine göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran, Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan, İstedğim zaman insanlarla ilişki kuran ve İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanan lise öğrencilerinde Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Asla yalnızlık çekmeyen ve İstedğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Yalnızlık düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Asla yalnızlık çekmeyen ve İstedğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanan, Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan lise öğrencilerinin Umutsuzluk düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Kavramı İle Kendini Değerlendirmesine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Asla yalnızlık çekmeyen ve İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnız olan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnsanlarla birlikte olmak istediği halde yalnız olan lise öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Yalnızlık Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük ve Orta, Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarı Artıkça Lise öğrencilerin Umutsuzluk Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin Akademik Başarısına göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Düşük ve Yüksek, Orta ve Yüksek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Akademik Başarısı Orta olan Lise öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Düzeyi azalmaktadır.

Lise Öğrencilerinin İnternete Bağlanılan Ortama göre UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Evden İnternete Bağlanan ve Cep telefonundan Bağlanan, Evden İnternete Bağlanan ve İnternet Kafeden Bağlanan, Evden İnternete Bağlanan ve Okuldan İnternete Bağlanan, Evden İnternete Bağlanan ve Diğer Ortamdan Bağlanan, Cep Telefonundan İnternete Bağlanan ve İnternet Kafeden Bağlanan gruplar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. İnternet Kafeden internete girenlerde Yalnızlık Düzeyi yüksektir.

Lise Öğrencilerinin İnternet Bağlanma Süresi göre Beck Umutsuzluk Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 saatten az ve 3-5 saat, 1saatten az ve 6 saatten fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin Umutsuzluk Düzeyleri yüksektir.

Lise Öğrencilerinin internete bağlanma süresine göre İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 1 saatten az ve 3-5 saat, 1 saatten az ve 6 saatten fazla, 1-2 saat ve 3-5 saat, 1-2 saat ve 6 saatten fazla, 3-5 saat ve 6 saatten fazla internete giren grupların arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bir günde 6 saatten fazla internete girenlerin İnternet Bağımlılığı Düzeyleri yüksektir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlarda görüldüğü üzere hayatla ilgili beklentilerini gerçekleştiremeyen, mutsuz ve akademik başarısı düşük ergenlerin ve internette uzun süre vakit geçiren, kardeşleriyle ilişkisi kötü olan, ilgisiz ebeveyn davranışı gören ergenlerin internet bağımlılığı düzeyleri yüksek çıkmaktadır.

İnternet bağımlılığıyla ilgili diğer çalışmalarda da internette geçirilen zamanın kontrol edilememesi ve ergenin gündelik hayatıyla ilgili zaman yönetimi konusunda ki eksikleri önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Aşırı, kontrolsüz internet kullanımı ergen bireyin sağlığına zarar verebilecek boyutlara ulaşabilmektedir. Bu konuda bilgilendirme ve yönlendirme çalışmaları yapılması önerilebilir.

İçinde bulunduğumuz yeni bin yılın geleceğindeki hükmedici dinamikler ve değişimleri ön görmek zor görünmekte. Bununla beraber günümüzde dijital teknoloji hayatımızda neyin gerçek, neyin önemli ve hayati olduğunun ciddi ölçüde belirleyicilerinden birisi. Dijital teknolojide ki ilerleme ve gelişmelerin yol açtığı ciddi değişim internet sayesinde toplumsal birçok yapıda ve özellikle aile ilişkileri ve eğitim öğretim alanında kendini göstermektedir. Dijital teknoloji ve internet sayesinde eğitim öğretimin yapısı ve öğretmen öğrenci rollerinin değişmekte olduğu açıktır. Gençler hem ailelerinin hem de ülkemizin geleceği, bu bağlamda onların sağlıklı ve dengeli bir gelişim süreci yaşayabilmeleri uygun bir eğitim ortamına da bağlı. Bu süreçte hem ebeveynlere hem de öğretmenlere, bu yeni dijital teknolojiler ve internetle ilgili daha çok bilgi ve gençlerle iletişim kurabilecekleri yeni modeller gerekli görünmektedir. Konunun uzmanları ve ilgili kurumlarca gerekli çalışmaların yapılması faydalı olabilir.

Bu çalışmada İstanbul ilindeki ergen bireylerin internet bağımlılığı, umutsuzluk ve yalnızlık düzeyleri incelenmiştir. Çalışma farklı illerde, farklı yaş grupları ve farklı sosyo-ekonomik düzeydeki bireylere uygulanabilir. Ayrıca araştırmacı tarafından belirlenen değişkenlerce oluşturulan kişisel bilgi formunda ele alınan değişkenlerin arttırılmasının ve farklılaştırılmasının diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hayatının başka hiçbir döneminde yaşamadığı kadar fazla çatışma durumu deneyimleyen ergenin kendini yalnız ve umutsuz olarak algıladığı durumlarda psikolojik destek verilebilir.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ABALI Osman, **Ergenlik Dönemi**, Adeda Yayınları, İstanbul, 2007.

Ahmet AKIN, **Güncel Psikolojik Kavramlar 1: Pozitif Psikoloji**, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınları, Sakarya, 2012.

AKMAN Yasemin ve Fidan Korkut, "Umut Ölçeği Üzerine Bir Çalışma" **H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 9, 1993

AKYÜZ Yahya, **Türk Eğitim Tarihi**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2018.

ALTER Adam, **Karşı Konulmaz Bağımlılık Yapıcı Teknolojinin Yükselişi ve Bizim Ona Esir Edilişimiz**, Paloma Yayınları, Çev Deniz İrengün, İstanbul, 2018.

BRAHAM Barbara J., **Öğrenen Bir Organizasyon Yapmak**, Çev. Ali Tekcan, Rota Yayınları, İstanbul 1998.

BURGER Jerry M., **Kişilik/Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri**, Çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2006.

CANAN Sinan, **Değişen Beynim**, Nefes Yayıncılık, İstanbul, 2015.

CANBOLAT Uğur, **Psikoloji Sohbetleri, Kendinizi Nasıl Hissetmek İsterdiniz?**, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

COHEN Lisa J., **A'dan Z'ye Psikoloji**, Çev. Mihriban Doğan, Say Yayınları, İstanbul, 2017.

CÜCELOĞLU Doğan, **İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2007.

ÇELEN Nermin, **Ergenlik ve Genç Yetişkinlik**, Papatya Bilim, İstanbul, 2011.

DİCLEMENTE Carlo C., **Bağımlılık Ve Değişim**, Çev. Muzaffer Şahin, Nobel Yayınları, Ankara, 2016.

DİNÇ Mehmet, **İnternet Bağımlılığı**, Yeşilay Yayınları, İstanbul, 2016

DOLGİN Kim Gale, **Ergenlik Psikolojisi, Gelişim İlişkiler Ve Kültür**, Çev. Duygu Özen, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2014.

EKŞİ Halil ve Erkan Yaman, **Çocuk ve Ergende Şiddet, Karma Metodolojiye Dayalı Bir Alan Çalışması**, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2010.

ERCAN Hülya Yertepe, **Bağımlılık Tedavisinde Egzersiz Terapisi**, Nobel Yayınları, Ankara, 2013.

ERDOĞAN İrfan, **AB Vizyonu, Türkiye’de Eğitim ve Özel Okullar**, Türkiye Özel Okullar Birliği Derneği, İstanbul, 2006.

ERDOĞAN İrfan, **Okul Yönetimi Ve Öğretim Liderliği**, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2004.

FUNK Rainer, **Ben Ve Biz Postmodern İnsanın Psikanalizi**, Çev. Çağlar Tanyeri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2013.

GEÇTAN Engin, **Hayat**, Metis Yayınları, İstanbul, 2003.

GEÇTAN Engin, **İnsan Olmak**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994.

GEÇTAN Engin, **Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar**, Metis Yayınları, İstanbul, 2018.

GELDARD Kathryn ve David Geldard, **Ergenler Ve Gençlerle Psikolojik Danışma**, Çev. Metin Pişkin, Nobel Yayınları, Ankara, 2013.

GİDDENS Anthony, **Sosyoloji**, Çev. Cemal Güzel, Kırmızı Yayınları, İstanbul, 2008
GUTEK Gerald L., **Eğitime Felsefi Ve İdeolojik Yaklaşımlar**, Çev. Nesrin Kale, Ütopya Yayınları, Ankara, 2001.

JEANNENEY Jean-Noël, **Başlangıçtan Günümüze Medya Tarihi** Çev. Esra Atuk, YKY, İstanbul, 1998.

KALYONCU Ayhan, **Plastik Düşler**, Kapital Medya, İstanbul, 2010.

KARASAR Niyazi, **Bilimsel Araştırma Yöntemi**, Ankara, Nobel Yayınları, 2004.

KARSLI Mehmet Durdu, **Etkili Okul Yöneticiliği**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2006.

KULAKSIZOĞLU Adnan, **Ergenlik Psikolojisi**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1998.

MASAROĞULLARI Güncel ve Muhammet Koçakgöl, **Psikoloji Sözlüğü**, Nobel Yayınları, Ankara, 2011.

MYERS David G., **Sosyal Psikoloji**, Çev. Serap Akfırat, Nobel Yayınları, Ankara, 2015.

OKÇABOL Rifat, **Türkiye Eğitim Sistemi**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2005.

ÖZDEN Yüksel, **Eğitimde Yeni Değerler Eğitimde Dönüşüm**, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010.

PETRY Nancy M., *Behavioral Addictions DSM-5 and Beyond*, Oxford University Press, 2016.

ROGOFF Barbara vd. *Developing Destinies: A Mayan Midwife And Town*, Oxford University Press, Oxford, 2011.

SANTROCK John W., *Ergenlik*, Çev. Diğdem Müge Siyez, Nobel Yayınları, Ankara, 2014.

SCHAFER Claudia, *Ömür Törpüsü mü? Bal Küpü mü?*, Çev. Ceyda Aydın, Sistem Yayıncılık, İstanbul, 2006.

SİYEZ Diğdem Müge, *Ergenlerde Problem Davranışlar*, Pegem Akademi, Ankara, 2010.

STIVERS Richard, *Shades of Loneliness, Pathologies of a Technological Society*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc. USA 2004.

ŞANCI Cem, *Yalnızlık Doktorası*, Remzi Kitapevi, İstanbul, 2015.

TANJU Gürkan ve Erten Gökçe, *Türkiye’de Ve Çeşitli Ülkelerde İlköğretim*, Siyasal Kitapevi, Ankara, 1999.

YÖRÜKOĞLU Atalay, *Gençlik Çağı: Ruh Sağlığı Ve Sorunlar*, Özgür Yayın Dağıtım, İstanbul, 1993.

ZERZAN John, *Gelecekteki İkel*, Çev. Cemal Atila, Kaos Yayınları, İstanbul, 2013.

ZİZEK Slavoj, *Ahir Zamanlarda Yaşarken*, Metis Yayınları İstanbul, 2011.

MAKALELER

ALBERTS David S. ve Daniel S. Papp, “The Information Age: An Anthology on Its Impact and Consequences”, *CCRP Publication Series*, Washington DC, 1997.

AYAS Tuncay ve Mehmet Barış Horzum. "İlköğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ve Aile İnternet Tutumu." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2013, Cilt: 4, Sayı: 39, 46-57.

BAĞATARHAN Tuba ve Diğdem Müge Siyez, “Ergenlik Döneminde İnternet Bağımlılığını Önleme Programları: Sistematik Gözden Geçirme”, *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2017, 243-265.

BANDURA Albert vd., “Selfefficacy Beliefs As Shapers Of Children’s Aspirations And Career Trajectories” *Child Development*, 72 (1), 187-200.

BATIGÜN Ayşegül Durak ve Derya Hasta, "İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme", **Anadolu Psikiyatri Dergisi**, 2010; Cilt:11, 213-219.

BATIGÜN Ayşegül Durak ve N. Kılıç, "İnternet Bağımlılığı İle Kişilik Özellikleri, Sosyal Destek, Psikolojik Belirtiler Ve Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Arasındaki İlişkiler", **Türk Psikoloji Dergisi**, 2011, Cilt: 26, Sayı: 67, 1-10.

BATIGÜN Ayşegül Durak, "İntihar Olasılığı ve Cinsiyet: İletişim Becerileri, Yaşamı Sürdürme Nedenleri, Yalnızlık ve Umutsuzluk Açısından Bir İnceleme", **Türk Psikoloji Dergisi**, 2008, Cilt: 23, Sayı: 62, 65-75.

BİLGE Filiz, Bir Grup İlköğretim Öğrencisinde Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Eğilimi Değerlendirmesi, **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 2012, Sayı: 43, 96-105.

BROWN Jane D. ve Piotr S. Bobkowski, "Older And Newer Media: Patterns Of Use And Effects On Adolescents", **Health And Well-Being. Journal Of Research on Adolescence**, 2011, Issue: 21, 95-113.

BÜYÜKŞAHİN Gülşen Çevik ve Öner Çelikkaleli, "Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne-Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2010, Cilt: 19, Sayı: 3, 225-240.

CAPLAN S. E., "Problematic İnternet Use And Psychosocial Wellbeing: Development Of A Theory-Based Cognitive-Behavioral Measurement Instrument. Computers in Human Behavior" 2002, 18/5, 553-575.

CUSKLEY Tara A., "Student Achievement: Relations Among İntrinsic Motivation, Social-Emotional Skills, And Hope", **The Faculty Of The Department Of School Psychology At St. John's University**, New York, 2014.

ÇELİK Çiğdem Berber and Hatice Odacı, "The Relationship Between Problematic İnternet Use And İnterpersonal Cognitive Distortions And Life Satisfaction İn University Students", **Children and Youth Services Review**, 35/3.

DEMAİZİÈRE Françoise, ALSİC (Aprentissage des Langues et Systèmes d'Information et Communication), Didactique deslangues et TIC: les aides à l'apprentissage, 2007, V 10,5-21.

DENİZCİ Nazlıgül vd. "İnternette Oyun Oynama Bozukluğu Ve Tedavi Yaklaşımları: Sistematik Bir Gözden Geçirme", **Addicta: The Turkish Journal on Addictions**, 2018, 5, 13–35.

Digital Natives Digital immigrants, part2: Do they really think differently? On the Horizon, (9).

DİLBAZ Nesrin ve Gülten Seber, "Umutsuzluk Kavramı: Depresyon Ve İntiharda Önemi", **Kriz Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 3, 134-138.

ERGÜN Mustafa ve Suphi Özsüer, "Vygotsky'nin Yeniden Değerlendirilmesi" **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 2006, 274 – 276.

ESEN Erol vd. "Ergenlerde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesi", **Türk psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 2014, Cilt: 4, Sayı: 36, 127-138.

GÖKALP Nurten, "Bağımlılığa Felsefi Bir Bakış", **Bağımlılık Dergisi**, 2017, Cilt: 18, 59-64.

HENKEL V. vd. "Cognitive-Behavioural Theories of Helplessness/ Hopelessness: Valid Models of Depression?" **Eur Arch Psychiatr Clin Neurosci**, 2002, 240-249.

JONES, W.H. ve Carver, M.D, "Handbook Of Social And Clinical Psychology: The Healthy Perspective, Adjustment And Coping İmplications Of Loneliness" Ed. R. Snyder ve D.R. Forsyth, **Pergamon Press**, 1991, 395-415.

JUNGHYUN Kim vd., "Loneliness as the Cause and the Effect of Problematic İnternet Use: The Relationship between İnternet Use and Psychological Well-Being", **Cyberpsychology and Behavior**, 2009, 12/4, 451-455.

KARAGÜLLE Ayşegül Elif and Berk Çaycı. "Ağ Toplumunda Sosyalleşme Ve Yabancılaşma", **The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication**, 2014 Volume: 4, Issue: 1.

KIRIMOĞLU Hüseyin ve Gülşen Filazoğlu "Çokluk, Yunus Yıldırım, Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO) 6. 7. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Spor Yapma Durumlarına Göre Yalnızlık ve Umutsuzluk Düzeylerini İncelenmesi", **Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi**, 2010, Cilt: 8, Sayı:3.

KOÇ Zeliha ve Zeynep Sağlam, "Bir Grup Üniversite Hemşirelik Öğrencisinde Yalnızlık", **Aile ve Toplum Dergisi**, 2009, Cilt: 4 Sayı: 16, 62-73.

MOODY Eric J., "İnternet Use And Its Relationship To Loneliness", **Cyberpsychology and Behavior**, 2001, 4/3, 393-401.

MUTLU Elif, "Madde Bağımlılığı ve İnsan Evrimi", **Bağımlılık Dergisi**, 2018; Cilt: 19, 17-22.

ODACI Hatice ve ığdem Berber elik, "Does İnternet Dependence Affect Young People's Psycho-Social Status? Intrafamilial And Social Relations, İmpulse Control, Coping Ability And Body İmage", **Computers in Human Behavior**, Volume: 57, 2016, 343-347.

ODACI Hatice ve ığdem elik, "Üniversite Öğrencilerinin Problemlİ İnternet Kullanımlarının Akademik Öz-Yeterlik, Akademik Erteleme Ve Yeme Tutumları İle İlişkisi", **Education Sciences**, 2012, Cilt: 7, Sayı: 1, 389-403.

ÖZMEN Dilek vd. "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve Umutsuzluk Düzeyini Etkileyen Etkenler", **Anatolian Journal of Psychiatry**, 2008, Cilt: 9, 8-15.

PAGE Randy M., Loneliness As a Risk Factor in Adolescent Hopelessness. 1991, 25/2,189-195.

PATTERSON Kraut, vd. "İnternet Paradox: A Social Technology That Reduces Social Involvement And Psychological Wellbeing?" **Journal of Social Issues**, 2002, 58(1), 49–74.

PERLMAN Daniel ve Letitia Anne Peplau, Loneliness, A Sourcebook Of Current Theory, Research And Therapy, John Wiley and Sons Ltd, "Perspectives on Loneliness", Ed. Daniel Perlman, Letitia Anne Peplau, (1-20), New York 1982.

ROKACH Amı, "Dimensions of Loneliness Among Canadian and Czech Youth: A Cross-National Study", **Current Psychology**, 2002, Volume 21, Issue 4, 362–379.

ROSENBERG Kenneth Paul ve Laura Curtiss Feder, **Behavioral Addictions Criteria**, Evidence, and Treatment, Elsevier Inc., USA, 2014.

SANDERS M. Nicholas, An Industrial Organization Analysis, Educational Policy, Would Privatization Of K-12 Schooling Lead To Competition and Thereby Improve Education, 2002.

SEÇİM Özlem Yalaz vd., "Üniversite Öğrencilerinde Yalnızlık: Akdeniz Üniversitesinde Yapılan Ampirik Bir Araştırma", **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2014 Cilt:13, Sayı:48, 200-215.

SİYEZ Didem Müge, "Lise Öğrencilerinde Problemlİ İnternet Kullanımının Yordayıcıları Olarak Heyecan Arama Ve Cinsiyet", **Addicta: The Turkish Journal on Addictions**, 1(1), 63–97).

STÖBER Rudolf, "What Media Evolution Is: A Theoretical Approach to the History of New Media", **European Journal of Communication**, 2004.

ŞAHAN Mehmet ve Bahtiyar Eraslan Çapan, "Ergenlerin Problemlili İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü", **Ege Eğitim Dergisi**, 2017 Cilt: 18, Sayı: 2, 887-913.

ŞİMŞEK Nuray vd., "Lise Öğrencilerinde Umutsuzluk Ve İnternet Bağımlılığı", **TAF Preventive Medicine Bulletin**, 2015, Cilt: 14, Sayı:1, 7-14.

TARHAN Sinem ve Hasan Bacanlı, "Sürekli Umut Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması", **The Journal of Happiness & Well-Being**, 2015, Cilt: 3, Sayı: 1, 1-14.

TÜMKAYA Songül vd. "Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar, Otomatik Düşünceler, Umutsuzluk Ve Yaşam Doyumlarının İncelenmesi", **Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011, Cilt: 20, Sayı: 2, 77-94.

UNGER Sun vd., "Internet Accessibility And Usage Among Urban Adolescents In Southern California: Implications For Web-Based Health Research" **Cyberpsychology & Behavior**, 8, 441–453.

UYGUN Selçuk, Türkiye'de Düünden Bugüne Özel Okullara Bir Bakış, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, 2003, Cilt: 36, Sayı: 12, 108-120.

ÜNERİ Ö. Ş. ve C. Tanıdır, "Bir grup lise öğrencisinde internet bağımlılığı değerlendirilmesi: Kesitsel bir çalışma", **Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi**, 2014, 24.

WHANG, L. vd., "Internet Over User's Psychological Profiles: A Behavior Sampling Analysis On Internet Addiction", **Cyberpsychology & Behavior**, 2003, 6, 143–150.

WILLOUGHBY A., "Short-Term Longitudinal Study Of Internet And Computer Game Use By Adolescent Boys And Girls: Prevalence, Frequency Of Use, And Psychosocial Predictors", **Developmental Psychology**, 2008, Vol. 44, No. 1, 195–204.

YARCHESKİ Adela ve Noreen E. Mahon, "Meta-Analyses of Predictors of Hope in Adolescents", **Western Journal of Nursing Research** 2016, Vol. 38(3) 345–368.

YILMAZ Eray, vd., "Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi: Balıkesir İli Örneği", **Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi**, 2014, Cilt: 4, Sayı: 1.

YOUNG K.S., "Internet Addiction: The Emergence of a New Clinical Disorder", **Cyberpsychology and Behavior**, 1996, 1(3), 237-244.

YÖYEN Elif Güneri, “Yalnızlığın Yordayıcısı Olarak Benlik Saygısı ve Çocukluk Çağı Travması”, *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 2016, 6/12, 66-78.

TEZLER

ABAY Cevahir Akbaş, Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Ve Umutsuzluk Düzeylerinin Stresle Başa Çıkma Durumlarına Etkisinin İncelenmesi (Şırnak Örneği), Gazi Üniversitesi, Ankara, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AKAGÜNDÜZ İ., Annesi Çalışan ve Çalışmayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Ankara, 1997, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

AKYÜZ Cihan, Facebook Kullanımının Yetişkin Kadınların Yalnızlık Ve Umutsuzluk Düzeyleri Üzerindeki Etkileri, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2016, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

BALTACI Önder, İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal Faktörler, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

BIYIK Nihal, Üniversite Öğrencileri İçin Yalnızlık Duygularının Kişisel Sosyal Özellikleri Ve Öfke Eğilimleri Açısından İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2004, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

BUDAK Ceren Feyza, İnternet Bağımlılığının Yordayıcıları Olarak Sosyotropi-Otonomi Kişilik Özellikleri Ve Duygu Düzenleme Güçlüğü, Işık Üniversitesi, İstanbul 2017, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

CANSEVER Belgin Arslan, Ergenlerin Toplumsallaşmasında İnternet Kullanımının Aile Ve Okul Bağlamında Yaptığı Sorunlar, Ege Üniversitesi, İzmir, 2010, (**Yayımlanmamış Doktora Tezi**).

ÇOŞKUN Feyza, Üniversite Giriş Sınavına Hazırlanan Adaylarda Umutsuzluk ve Öğrenilmiş Güçlülük, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 2010, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

DAĞ Büşra, Madde Kullanım Bozukluğu Tedavisi Gören Bireylerin Duygusal Zekâ, Depresyon ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul, 2018, (**Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

DİNÇ Mehmet, Lise Öğrencilerinde Özgül İnternet Bağımlılığının Bağlanma Stilleri Ve Mizaç Özellikleri Açısından İncelenmesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2017, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**).

DİNÇEL Esen, Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

DOĞRUSEVER Caner, Ön Ergenlerin İnternet Bağımlılığının Yalnızlık, Sosyal Beceriler Ve Bazı Sosyo Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2015, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

ESEN Açelya, Lise Çağı Ergenlerde İnternet Kullanımı İle Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2014, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GENCER Handan, Ortaokul Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık Davranışları İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2017, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GÜNNAR Songül, Adana İli Merkez İlçelerinde Öğrenim Gören Lise Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Prevalansı Ve Bu Bağımlılığın Yalnızlık Ve Aile Dinamikleri İle İlişkisi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 2016, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GÜNÜÇ S., İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi Ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, 2016, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

GÜNÜÇ Selim, Teknolojinin Öğrenci Bağlılığındaki Rolü Ve Derste Teknoloji Kullanımı İle Öğrenci Bağlılığı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2013, (**Yayınlanmamış Doktora tezi**).

KARAGÖZ Dilara Bingöl, İnternet Bağımlılığı Ve Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Yaygınlığının, İlişkili Etkenlerin İncelenmesi, Kocaeli Üniversitesi, Sakarya, 2017, (**Yayınlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi**).

KARAKUŞ Ziya, İnternet Bağımlılık Düzeyinin TEOG Ders Puanları Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Çağ Üniversitesi, Mersin, 2016, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**).

KIZILGEÇİT Muhammed, Yalnızlık Umutsuzluk Ve Dindarlık İlişkisi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2011, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**).

KOZAKLI H., Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2006, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**,

KÖRLER Yasemin, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve Yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri Arasındaki İlişkiler, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KÖRLER Yasemin, İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Yalnızlık Düzeyleri ve Yalnızlık ile Sosyal Duygusal Öğrenme Becerileri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2011, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

KÖSE E., Yurtta Kalan ve Ailesiyle Birlikte Yaşayan Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi, İzmir, 2009, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**,

NAZİK Gözde, Ergenlerin İnternet Bağımlılığının Ana-Babaya Bağlanma Stilleri Ve Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖNAY Nergiz, Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Yordayıcıları Olarak Ana Baba Tutumları, İletişim Becerisi ve Yalnızlık Algısı, İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul, 2014, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**

ÖNER Buket, Ergenlerde Serbest Zamanda Sıkılma Algısı, İnternet Bağımlılığı Ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

ÖZKAYA Gözde, Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık Düzeyleri İle Umutsuzluk Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2017, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

SAY Gülen, Problemlerle İnternet Kullanımı İle İlişkili Bazı Değişkenler: Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği, Yalnızlık, Öfke ve Problem Çözme Becerileri", Ankara Üniversitesi, Ankara, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

TAŞDEMİR Nüzhet Özlem, Gençlerde algılanan sosyal destek ve yalnızlık duygusunun internet kullanımına etkisinin incelenmesi, Haliç Üniversitesi, İstanbul, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

TURAN Refika Tuğçe, Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Sıklığı Ve İlişkili Faktörler, Başkent Üniversitesi, Ankara, 2015, **(Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi)**.

VİDİNLİOĞLU Seda Özge, Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2010, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILDIZ Emine Umut, **İzmir Liselerinde Sigara, Alkol, Madde Kullanım Yaygınlığı, Hazırlayıcı Ve Koruyucu Faktörler**, Ege Üniversitesi, İzmir, 2009, **(Yayımlanmamış Doktora tezi)**.

YILMAZ Nazan, Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışı İle Problem Çözme Becerileri ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkiler, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

YILGEN Öznur Halaç, Yatılı Okulda Ve Ailesinin Yanında Kalan Kız Ergenlerin (15-18 Yaş) Benlik Algısı Ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2016, **(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)**.

İNTERNET KAYNAKLARI

CORDES C. and E. Miller, Fool's Gold: A Critical look at Computers in Childhood, 2000, www.allianceforchildhood.net (Erişim tarihi: 20.03.2018).

https://istanbul.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_01/12161128_2015-2019_sp_gYncelleme_OCAK2018.pdf (Erişim tarihi 05.02.2018).

Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği, Resmi Gazete, Sayı 28239, 20 Mart 2012, http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/06162448_Yzel_YYretim_kurumlarY_yYnetmeliYi.pdf (Erişim tarihi: 30.03.2018).

SANDLER Elana Premack, Hope and Hopelessness From a Different Viewpoint, <https://www.psychologytoday.com/us/blog/promoting-hope-preventing-suicide/201210/hope-and-hopelessness-different-viewpoint>, (Erişim tarihi 01.02.2018).

EKLER

EK- A Valilik Onayı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.6039082
Konu: Mesut DÖNER

12.06.2015

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
(Sosyal Bilimler Enstitüsüne)

İlgi: a) 07.05.2015 tarih ve 1011 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 12.06.2015 tarih ve 6035253 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Mesut DÖNER'in "*Özel Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Umutsuzluk Düzeyleriyle İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu tezine dair araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, *uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması*, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılmasını, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim -öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Murat ADALI
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Elektronik İmza Aklı Sistemimizde Mevsuttur	
Soyadı:	Mualla CELEBI
Unvanı:	Bölüm Şefi
Tarih:	15.06.2015
İmza:	

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-ı Ali Cad.No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden c4fe-de6b-311b-8dc9-2663 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.6035253
Konu: Mesut DÖNER

12.06.2015

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi:a) İstanbul Gelişim Üniversitesinin 07.05.2015 tarih ve 1011 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tek. Gn Md. 07.03.2012 tarih ve 3616 sayılı 2012/13 nolu gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 10.06.2015 tarihli tutanağı.

İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Mesut DÖNER'in "*Özel Lise Öğrencilerinin Yalnızlık ve Umutsuzluk Düzeyleriyle İnternet Bağımlılığı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu tezi kapsamında, ilimiz genelindeki özel liselerde öğrenim gören öğrencilere; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının; söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim - öğretileri aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Dr. Muammer YILDIZ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
12.06.2015

Yusuf Ziya KARACAEV
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

İl Millî Eğitim Müdürlüğü D/Blok Bab-1 Ali Cad. No:13 Cağaloğlu
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 99fb-1e43-3776-a1e4-7af3 kodu ile teyit edilebilir.

BECK UMUTSUZLUK ÖLÇEĞİ (BUÖ)

Aşağıda geleceğe ait düşünceleri ifade eden bazı cümleler verilmiştir. Lütfen herbir ifadeyi okuyarak, bunların size ne kadar uygun olduğuna karar veriniz. Size uygun olanlar için "Evet", uygun olmayanlar için ise "Hayır" sütununun altındaki kutuyu () işaretleyiniz.

Evet Hayır

1. Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.....
2. Kendim ile ilgili şeyleri düzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur.....
3. İşler kötüye giderken bile herşeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.....
4. Gelecek on yıl içinde hayatımın nasıl olacağını hayal bile edemiyorum.....
5. Yapmayı en çok istediğim şeyleri gerçekleştirmek için yeterli zamanım var.....
6. Benim için çok önemli konularda ileride başarılı olacağımı umuyorum.....
7. Geleceğimi karanlık görüyorum.....
8. Dünya nimetlerinden sıradan bir insandan daha çok yararlanacağımı umuyorum.....
9. İyi fırsatlar yakalayamıyorum. Gelecekte yakalayacağıma inanmam için de hiçbir neden yok.....
10. Geçmiş deneyimlerim beni geleceğe iyi hazırladı.....
11. Gelecek, benim için hoş şeylerden çok tatsızlıklarla dolu görünüyor.....
12. Gerçekten özlediğim şeylere kavuşabileceğimi ummuyorum....
13. Geleceğe baktığımda şimdikine oranla daha mutlu olacağımı umuyorum.
.....
14. İşler bir türlü benim istediğim gibi gitmiyor.....
15. Geleceğe büyük inancım var.....
16. Arzu ettiğim şeyleri elde edemediğime göre birşeyler istemek aptallık olur.....
17. Gelecekte gerçek doyuma ulaşmam olanaksız gibi.....
18. Gelecek bana bulanık ve belirsiz görünüyor.....
19. Kötü günlerden çok, iyi günler bekliyorum.....
20. İstediğim her şeyi elde etmek için çaba göstermenin gerçekten yararı yok, nasıl olsa onu elde edemeyeceğim.....

EK- C UCLA Yalnızlık Ölçeği

UCLA-LS

Aşağıda çeşitli duygu ve düşünceleri içeren ifadeler verilmektedir. Sizden istenilen her ifade de tanımlanan duygu ve düşünceyi ne sıklıkta hissettiğinizi ve düşündüğünüzü her biri için tek bir rakamı daire içine alarak belirtmeniz.

	Ben durumu	bu durumu	Ben durumu	bu durumu	Ben durumu	bu durumu	Ben durumu	bu durumu
	HİÇ		NADİREN		BAZAN		SIK	SIK
	Yaşamadım		Yaşarım		Yaşarım		Yaşarım	Yaşarım
1. Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içinde hissediyorum.	1		2		3		4	
2. Arkadaşım yok.	1		2		3		4	
3. Başvurabileceğim hiç kimse yok.	1		2		3		4	
4. Kendimi tek başıyım gibi hissetmiyorum.	1		2		3		4	
5. Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1		2		3		4	
6. Çevremdeki insanlarla bir ortak yönüm var.	1		2		3		4	
7. Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1		2		3		4	
8. İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılıyor.	1		2		3		4	
9. Dışa dönük bir insanım.	1		2		3		4	
10. Kendime yakın hissettiğim insanlar var.	1		2		3		4	
11. Kendimi grubun dışına itilmiş hissediyorum.	1		2		3		4	
12. Sosyal ilişkilerim.	1		2		3		4	
13. Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1		2		3		4	
14. Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1		2		3		4	
15. İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1		2		3		4	
16. Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1		2		3		4	
17. Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1		2		3		4	
18. Çevremde insanlar var ama benimle değil.	1		2		3		4	
19. Konuşabileceğim insanlar var.	1		2		3		4	
20. Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1		2		3		4	

EK- D İnternet Bağımlılığı Ölçeği

İNTERNET BAĞIMLILIK ÖLÇEĞİ					
Aşağıdaki her bir maddeyi okuyarak, bu madde sizin için her zaman doğru ise “ Tamamen Katılıyorum ”, genelde doğru ise “ Katılıyorum ”, emin değilseniz “ Kararsızım ”, genelde doğru değilse “ Katılmıyorum ”, hiçbir zaman doğru değilse “ Kesinlikle Katılmıyorum ” şeklinde işaretleme yapmanız rica olunur.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Yoksunluk					
1. İnternet <u>kullanmadığım</u> zaman kendimi gergin/huzursuz hissedirim.	1	2	3	4	5
2. İnternet kullanmak isteyip de kullanmadığım zaman sinirli/öfkeli olurum.	1	2	3	4	5
3. İnternet bağlantısı koparsa ya da yavaşlarsa sinirlenirim/öfkelenirim.	1	2	3	4	5
4. İnternet kullandığım zamanlarda hiç olmadığım kadar mutlu/huzurlu olurum.	1	2	3	4	5
5. Kendimi endişeli ya da sıkıntılı hissettiğim zamanlarda internet kullanmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
6. Birileri beni internetin başından kaldırırsa sinirlenirim.	1	2	3	4	5
7. Sorularımın kaçmak için internet kullanmaya yönelirim.	1	2	3	4	5
8. İnternete, planladığım zamanda giremezsem sinirlenirim.	1	2	3	4	5
9. Çevremde birileri varken, <u>yalnız kalıp</u> , internete girmeyi isterim.	1	2	3	4	5
10. İnterneti <u>kullanmadığım</u> zamanlarda internete girmek için sabırsızlanırım.	1	2	3	4	5
11. Gittiğim yerlerde internet bağlantısı aranır.	1	2	3	4	5
Kontrol güçlüğü					
12. İnternet kullanmamı sınırlamakta ya da kontrol etmekte güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
13. Sabah uyandığımda ilk aklıma gelen internete girmek olur.	1	2	3	4	5
14. İnternette her defasında, bir öncekinden daha uzun süre kalmak isterim.	1	2	3	4	5
15. İnternette planladığımdan daha uzun süre kalırım.	1	2	3	4	5
16. İnternet <u>kullanmadığım</u> zamanlarda bile interneti düşünürüm.	1	2	3	4	5
17. İnternette iken acıktığımı, susadığımı hissetmem ya da farkına varmam.	1	2	3	4	5
18. İnternette daha fazla zaman geçirmek için başka planlarımı iptal ederim.	1	2	3	4	5
19. İstedğim zaman internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
20. Ailem beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
21. İnternet kullanabilmek için uykumdan ödün veririm.	1	2	3	4	5
İşlevsellikte bozulma					
22. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
23. Arkadaşlarım beni çağırırsa dahi internetin başından <u>kalkamam</u> .	1	2	3	4	5
24. İnternet kullanmamdan dolayı başka etkinliklere (spor, sinema, kitap okuma vb.) ilgim azalır.	1	2	3	4	5
25. İnternet kullanmamdan dolayı ev/iş/okul sorumluluklarımı yerine getiremem ya da ihmal ederim.	1	2	3	4	5
26. Çevremdekiler internette harcadığım zamandan dolayı şikayet eder.	1	2	3	4	5
27. İnternet kullanmamdan dolayı ailem ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
28. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile daha az zaman geçiririm.	1	2	3	4	5
Sosyal izolasyon					
29. İnternet kullanmamdan dolayı arkadaşlarım ile sorunlar yaşarım.	1	2	3	4	5
30. İnternet ortamında edindiğim arkadaşlıkları gerçek yaşamdaki arkadaşlarıma tercih ederim.	1	2	3	4	5
31. Gerçek yaşamdaki arkadaşlarımla dışarıda görüşmek yerine internette görüşmeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5
32. Arkadaşlarımı internetten edinirim.	1	2	3	4	5
33. İnternet benim en iyi arkadaşımdır.	1	2	3	4	5
34. İnternetsiz bir yaşam bana anlamsız/boş gelir.	1	2	3	4	5
35. İnternet kullanmamdan dolayı yüz yüze iletişimde zorluk yaşarım.	1	2	3	4	5

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sevgili öğrenciler, bu çalışma, özel liselerde okumakta olan öğrencilerin bazı özellikleri ile internet kullanımlarını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Gönüllü olarak verdiğiniz bilgiler ve cevaplar gizli tutulacaktır. Hiçbir sorunun doğru ve yanlış cevabı yoktur. Sadece her maddeyi dikkatlice okumanız ve size en uygun olanı işaretlemeniz beklenmektedir. İçten ve samimi yanıtlarınız için teşekkür ederim.

Mesut DÖNER

- 1) Cinsiyetiniz nedir? Kız Erkek
- 2) Öğrenim görmekte olduğunuz sınıf? 9.sınıf 10.sınıf 11.sınıf 12.sınıf
- 3) Kaç kardeşiniz? 1 2 3 4+
- 4) Kardeşiniz/kardeşlerinizle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
 Vasat İyi Kötü
- 5) Anne Babanızın eğitim durumu nedir?
Anne- Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
Baba- Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite
- 6) Anne-babanızın birliktelik durumu nedir?
 Beraber Boşanmış Ayrı yaşıyor Anne veya babadan biri ölü
- 7) Ailenizin gelir durumunu nasıl tanımlarsınız?
 Düşük Orta Yüksek
- 8) Anneniz çalışma durumu nedir?
 Ev hanımı Dışarıda çalışıyor
- 9) Ebeveyninizin size karşı davranışlarını nasıl tanımlarsınız?
 Demokratik/Anlayışlı Koruyucu/Aşırı koruyucu Baskıcı/Mükemmeliyetçi İlgisiz
- 10) Anne – Babanızla ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
 Vasat İyi Kötü
- 11) Genel olarak beklentilerinizi gerçekleştirebildiğinizi düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır
- 12) Kendinizi mutlu bir insan olarak görüyor musunuz?
 Evet Hayır
- 13) İnsanlarla ilişkilerinizi nasıl tanımlarsınız?
 Her zaman insanlarla çok rahat ilişki kurarım.
 İstedğim zaman insanlarla ilişki kurarım.
 İnsanlarla ilişki kurmakta zorlanırım.
- 14) Yalnızlık kavramı ile ilgili kendinizi nasıl değerlendirirsiniz?
 Asla yalnızlık çekmem.
 İstedğim zamanlarda yalnız kalmaktan hoşlanırım.
 İnsanlarla birlikte olmak istediğim halde yalnızım.
- 15) Akademik başarılarınızı nasıl tanımlarsınız?
 Düşük Orta Yüksek
- 16) Evinizde internet bağlantısı var mı?
 Var Yok
- 17) Daha çok hangi ortamlardan internete bağlanırsınız?
 Evden Cep Telefonumdan İnternet kafeden Okuldan Diğer
- 18) İnternette, bir günde ortalama ne kadar zaman geçirirsiniz?
 1 saatten az 1-2 saat 3- 5 saat 6 saatten fazla